

สารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลฯ

SKRU ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2556 Vol.6 No.1 January - June 2013

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานการวิจัย และผลงานทางวิชาการของอาจารย์ นักศึกษา ในสาขาวิชาต่าง ๆ

2. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น สังคมส่วนรวม และกระตุ้นให้เกิดการวิจัยการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

กำหนดออก

ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

เจ้าของ

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลฯ

สำนักงาน

160 ถนนกาญจนวนิช ตำบลเขารูปช้าง
อำเภอเมืองสกลฯ จังหวัดสกลฯ 90000
โทรศัพท์ 074-336933 ต่อ 323

กด 13, 15

โทรสาร 0 7433 6940

Website : <http://www.skru.ac.th/skrujournal>

สถานที่พิมพ์

เทมการพิมพ์

24 ถ.รายภูร์อุทิศ 1 ซอย 4 อ.เมือง จ.สกลฯ
โทรศัพท์ 0 7431 2329

โทรสาร 0 7444 2389

www.tameprint@gmail.com

คณะกรรมการดำเนินการ

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลฯ

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ

รองศาสตราจารย์วรรณา ธรรมโฉดิ

รองศาสตราจารย์วารสิทธิ์ มุหะเมธ่า

รองศาสตราจารย์ยาใจ ใจวงศ์ชัย

รองศาสตราจารย์อมรรัตน์ แมกไม้รักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประลักษณ์ ฤทธิกริมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิท จิตบรรง

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วินัย ประสมพากษุณิช

ศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ ศิริรักษ์

รองศาสตราจารย์กิตติ ตันไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรเดศ อาภาณุทัต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุดลีรัตน์ คงเรือง

อาจารย์สุกานดา จันทร์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์นฤมล อัศวเกศมนี

พิมพ์ต้นฉบับ

นางลักษณ อ่อนชนิด

นางสาวกรรณิการ์ เกศสุริยง

นางสาวธารศญา จุฑ่อง

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำบัน

ศาสตราจารย์ชวน	เพชรแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ศาสตราจารย์ศรียา	นิยมธรรม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.สีบพงษ์	ธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์นฤมล	อัศวากेशมนี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
รองศาสตราจารย์ประภกฤติ	พูลพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์วิมล	ดำรงรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนราธิราษฎร์
รองศาสตราจารย์ยาใจ	โ戎วงศ์ชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บูพอร์	ยีหมะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี	จิวพัฒนกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัชดาพร	เวระชาติ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศลักษณ์	ทองขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันทนีย์	นางเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ (ยะลา)
ดร.ชูตา	ประโมจนีย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ดร.ทนงศักดิ์	ธนุทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ดร.บรีดา	เบี้ญจาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ดร.อมรรัตน์	ชุมทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

บรรณาธิการสารสาร

บทความในสารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัย ทั้งสิ้น 8 เรื่อง ได้แก่

บทความวิชาการ เรื่องบทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพระโคฯ วัดราชประดิษฐาน (วัดพระโคฯ) ต่อชุมชนโดยรอบ โดย นพรัตน์ ไชยชนะและศรีสุพร ปิยรัตนวงศ์ เป็นบทความที่ศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพระโคฯหรือที่รู้จักกันในนาม หลวงพ่อทวด ทั้งทางด้านความเชื่อ การจาร蜈พระพุทธศาสนา สังคมสงเคราะห์ผู้คน และเป็นที่พึ่งทางใจ สำหรับชุมชนโดยรอบ

บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : เมืองโบราณและวัดถาวรสังหารามวรมหาวิหาร โดย นิภาวรรณ เจนสันติกุล เพื่อนำเสนอความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบและอธิบายถึงบริบทของแหล่งการเรียนรู้ที่ดำเนินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ เรื่องการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เชตภาคใต้ โดย รัชนี อ่อนแก้ว และเรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้นำริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 โดย วชิรากรณ์ หนันทุน นับว่าเป็นงานวิจัยที่ศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นคุณภาพดี ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน แม้กระทั่งในสถานศึกษา จึงเป็นบทความวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงานและส่งผลให้ผู้บริหารได้ใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาสภาพปัจจัยของการเรียน เรื่อง การสำรวจเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดย พัชรี จิ่วพัฒนกุล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการวางแผนการพัฒนาความหมายทางการเรียนรู้ของเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ต่อไป

บทความวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะทางสังคมการเกษตรในปัจจุบัน เรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจด้อย : ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช โดย กฤสima โภคส เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตและหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในสภาพปัจจุบัน

บทความวิจัย เรื่อง ความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย โดย วิทยา มะสา สมคิด แก้วพิพิพย์ ปราโมช ศีระโกเศศ และบัญญัติ มะเตียรอาสน์ นับว่าเป็นงานวิจัยแบบผสมผสานที่ประยุกต์งานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม กับการวิจัยเชิงสำรวจ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน จึงเป็นงานวิจัยที่เกิดองค์ความรู้ใหม่แก่ชุมชน และยังเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของคนในชุมชนอีกด้วย

และบทความวิจัย เรื่อง การตรวจจับความผิดปกติ บนระบบเครือข่ายโดยใช้การลดคุณลักษณะร่วมกับเทคนิคเหมือนข้อมูล โดย เสถียร จันทร์ปลา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองการตรวจจับความผิดปกติบนระบบเครือข่าย โดยการใช้การลดคุณลักษณะร่วมกับเทคนิคเหมือนข้อมูล และยังมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการจำแนกความผิดปกติบนระบบเครือข่ายทั้งในด้านความถูกต้องในการจำแนก นับว่ามีความสำคัญมากในปัจจุบันที่มีการติดต่อสื่อสารออนไลน์กันมากยิ่งขึ้น

บทความทุกบทความที่ปรากฏในสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วทั้งสิ้น จึงทำให้บทความมีคุณค่ายิ่ง และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น สังคมส่วนรวม อย่างต่อเนื่อง ควรแก่การติดตามในเล่มต่อไป

รองศาสตราจารย์นฤมล อัศวเกศมนี

บรรณาธิการสารวิชา

สารบัญ

บทความวิจัย :

บทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพระโคตะวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโค) ต่อชุมชนโดยรอบ 1

The Role and the Importance of Somdet Chao Pha Kho Wat Ratchaphaditsatana (Wat Pha Kho) for Surrounding Communities

นพรัตน์ ไชยชนะ และ ศรีสุพร ปิยรัตนวงศ์

แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 14

กรณีศึกษา : เมืองโบราณและวัดyanasangwararam

Lifelong learning resource model through Sufficiency Economy Philosophy

Case Study : Ancient City and Wat Yanasangwararam

นิภาวรรณ เจนลันดิตกุล

การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เชตภาคใต้ 23

Administration Based on Good Governance of the Special Education

Provincial Centers in the Southern Region

รัชฎี อ่อนแก้ว

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ
คณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 35

Administration Behaviors of the school Administrator Affecting Participation

of School Board members in Basic Education Schools Under the office

of Loei Primary Education Service Area 1

วิรากรณ์ หนันทุน

การสำรวจเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ 50
ของโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Identification of Children at Risk with Learning Disabilities in Satit School,

Songkhla Rajabhat University.

พัชรี จิ่วพัฒนา

สารบัญ

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจดรอป :63
ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

The quality of life of the Rubber agriculturist in the economic recession :
a case study in Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces
กฤตญา โภศล

ความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย73

Diversity of Aquatic Animals in Nong Luang, Chiang Rai Province
วิทยา มะสะ สมคิด แก้วทิพย์ ปราโมช ศีริวงศ์โภศล และ บัญญัติ มนเทียรอาสา

การตรวจจับความผิดปกติ บนระบบเครือข่ายโดยใช้การลดคุณลักษณะ88
ร่วมกับเทคนิคเหมืองข้อมูล

Anomaly Detection by using Feature Reduction and Data Mining Techniques
เสถียร จันทร์ปลา

บทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพระโค Kawad Ratchaphaditsatana (วัดพะโคะ) ต่อชุมชนโดยรอบ
The Role and the Importance of Somdet Chao Pha Kho Wat Ratchaphaditsatana
(Wat Pha Kho) for Surrounding Communities

นพรัตน์ ไชยชนะ^{1*} และ ศรีสุพร ปิยรัตนวงศ์²

Nobparat Chaichana^{1*} and Srisuporn Piyaratnawong²

¹*นิติปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมบุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹*Graduate Programmes Master of Arts in Human and Social Development,
Prince of Songkla University

²*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²Assistant Professor, Ph.D, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน : หมายเลขโทรศัพท์ 08-7295-2035 และ E-mail : Chimmanee@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพระโภ (หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด) วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ต่อชุมชนโดยรอบในบริบทกระแสสังคมปัจจุบัน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยการเก็บข้อมูล 2 ประเภท คือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม พื้นที่ศึกษา คือ วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) และพื้นที่หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 6 ตำบลลชุมพล อำเภอทิพย์พะ จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่า สมเด็จเจ้าพระโภหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด เป็นพระอริยสัมมาผู้มีความรู้ทางธรรมและอิทธิปาวีหาริย์ เป็นวีรบุรุษทางพระพุทธศาสนาที่มีตำนานเกี่ยวข้องกับบุคคลและสถานที่ต่างๆ มากมาย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเล่าขานต่อๆ กันมาทางมุขปาฐะ อันเป็นสัญญาณและมายาคติในการเสริมสร้างบุญบารมีของท่านให้ยั่งใหญ่และแฝพิเศษ มีผลในบริบทของสังคมและสภาพแวดล้อมในชุมชนรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) เช่น ความเชื่อ การบรรลุองค์พุทธศาสนา สังคมส่งเคราะห์ ผู้คนในชุมชนยึดสมเด็จเจ้าพระโภหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีดเป็นที่พึ่งพาทางใจ ถึงแม้ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของสังคมจะเปลี่ยนไป ชุมชนแห่งนี้ยังคงความศรัทธาและความเชื่อมั่นอยู่ได้ไม่เสื่อมคลาย

คำสำคัญ : บทบาท ความสำคัญ สมเด็จเจ้าพระโภ ชุมชนโดยรอบ

Abstract

This research aimed to study the background, role, and importance of Somdet Chao Pha Kho (Luang Pho Thuat Yiap Nam Tha-le Chuet) Wat Ratchaphaditsatana (Wat Pha Kho) for surrounding communities in the current social context at the present time. The method used in this research was qualitative research and historical research by collecting

data from document and field data. The study area was Wat Ratchaphaditsatana (Wat Pha Kho) and surrounding communities, moo 5 and moo 6, District Chompol, Prefecture Satingpra, Province Songkhla.

The research result found that Somdet Chao Pha Kho or Luang Pho Thuat Yiap Nam Tha-le Chuet is the noble monk who has Buddhist doctrine and miracle, and a hero of Buddhism who has a lot of legend related to person and many places . The legend is from saying about myth and his glory. Consequently, the social context and surrounding communities of Wat Ratchaphaditsatana (Wat Pha Kho) such as belief, Buddhism sustainability, social welfare, and people, count on Somdet Chao Pha Kho or Luang Pho Thuat Yiap Nam Tha-le Chuet. Although the living conditions in society will change, belief and faith of people in communities will not change.

Keywords : Role Importance Somdet Chao Pha Kho, Surrounding Communities

บทนำ

พระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้าสู่ดินแดนประเทศไทย ตั้งแต่รากฐานของพระพุทธศาสนาเกิดประโยชน์แก่เหล่านานาอารยประเทศ พระพุทธศาสนาไม่วัดเป็นศูนย์กลางและเป็นสัญลักษณ์แห่งความมีอารยธรรมของสังคมและชุมชนไทย (ท่านนาย บูรณະพิสุทธิ์, 2545, น.1) สำหรับพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย พระพุทธศาสนาเป็นความเริ่มรุ่งเรืองมาตั้งแต่ยุคสุวรรณภูมิและลึกลอดมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องได้จากบทบาทของพระอริยสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นที่รักกماจงกระหึ่ม ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณค่าทางด้านพุทธศาสนา-ไสยาเวท และปริยัติธรรมพุทธธรรมที่เป็นที่ยอมรับของคนภาคใต้มาตั้งแต่อีดิตจนถึงปัจจุบันเป็นที่เคารพเลื่อมใสครั้งของมหาชน (ชัยวุฒิ พิยะกุล, 2552, น.6) ได้แก่ หลวงพ่อทวดเหยียบหน้าทะเลจีหรือสมเด็จเจ้าพระโค^๑

นับแต่อีดิตถึงปัจจุบันมีเรื่องราวหลายประ再多ถึงประวัติความเป็นมาของสมเด็จเจ้าพระโค^๒หรือหลวงพ่อทวดเหยียบหน้าทะเลจีเดิม ชื่อปู่ บิดาชื่อหู มารดาชื่อจันทร์ กำเนิดในสมัยต้นกรุงศรีอยุธยาที่บ้านสวนจันทร์หรือบ้านวัดเลี้ยบ เมืองสหิงพระ บรรพชาที่วัดกุฎិหลວ (วัดดีหลง) และอุปสมบทในอุทกสีมาที่วัดท่าแพ อําเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีชื่อว่า เจ้าสามมิรرم หลังจากนั้นได้เดินทางไปศึกษาธรรมที่กรุงศรีอยุธยา จนมีความรู้แทกด้านทางพระพุทธศาสนา พระมหาภัตtriyiporodgela ให้เป็นพระราชาคณะตำแหน่งสมณศักดิ์เป็น สมเด็จพระราชนูสานามีรามคัญปมาจารย์ เป็นผู้บูรณะพระสุวรรณมหาลิกเจดีย์ วัดราชประดิษฐฐาน (วัดพะโคะ) สร้างพระพุทธรูปเจดีย์วัดคุหาสวরรค์ หัวเมืองพัทลุง ชาวบ้านในชุมชนเรียกว่า สมเด็จเจ้าพระโคะ ด้วยเหตุที่ประวัติสมเด็จเจ้าพระโคะหรือหลวงพ่อทวดเหยียบหน้าทะเลจีขาดหลักฐานเอกสารยืนยันที่แน่นอน ทำให้ประวัติของท่านกลายเป็นเรื่องเล่าตำนานเล่าขานกันมาในเชิงอิทธิฤทธิ์ ปฏิหาริย์ เหนือธรรมชาติกว่าคนปกติธรรมดा และยิ่งขยายกว้างขวางออกไปจนถึงทั่วโลกเป็นความเชื่อและความศรัทธาที่ฝังอยู่ในใจของผู้คนในท้องถิ่น

วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประวัติสมเด็จเจ้าพระโคหรีอหลงฟ่อหวด เหยียบเนื้อทรายเลจีด ซึ่งท่านเคยเป็นผู้เข้ามาบูรณณะสุวรรณามาลิกเจดีย์ที่อุชคงตหนะกับบักย์ติชาวทำลาย เป็นผู้สร้างพระพุทธรูป ณ ถ้ำคุหาสารรค เมืองพัทลุง เป็นพระอริยสงฆ์ที่มีเชื้อเลียง ประชาชนในชุมชน ให้ความเคารพกราบไหว้บูชาในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) เป็นที่เล่าขาน ถึงอิทธิฤทธิ์ ปฏิวัติหาริย์และบุญการเมื่อของท่านไปทั่วตลอดดินแดนควบคุมทรัพยากรใต้ของประเทศไทยและ ประเทศใกล้เคียง ขยายสู่ภาคพื้นภูมิภาคอื่นๆ อย่างกว้างขวาง จนเกิดตำนานหลายกระแสน ในแต่ละ กระแสนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับดินแดนภาคใต้ของไทยและบริเวณรัฐตอนเหนือของประเทศพันธุ์รัฐ มาก่อน เช่น เมื่อปี พ.ศ.2497 (ขัยวุฒิ พิยะกุล, 2553, น.1) วัดราชภูร์บูรณะ (วัดช้างให้) ได้จัดสร้างสุสิดยอด พระเครื่องแห่งดินแดนทักษิณในนาม “หลวงพ่อทวดเหยียบเนื้อทรายเลจีด” นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจนปัจจุบัน (พ.ศ.2554) มีการสร้างพระเครื่องหลวงพ่อทวดเหยียบเนื้อทรายเลจีดขึ้นอย่างแพร่หลายทุกภูมิภาคของ ประเทศไทย ปลาย พ.ศ.2547 เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และด้วย วัดราชภูร์บูรณะ (วัดช้างให้) ตั้งอยู่ใน จ.ปัตตานี เป็นพื้นที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้ประชาชนไม่กล้า เดินทางลงไปยังพื้นที่ ดังนั้นประชาชนบางส่วนที่ครัวเรือนในหลวงพ่อทวดเหยียบเนื้อทรายเลจีดได้เดินทางมา สักการะบูชาหลวงพ่อทวดเหยียบเนื้อทรายเลจีด ณ วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ทั้งนี้วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ได้จัดสร้างทั้งรูปเคารพและวัตถุมงคลหลวงพ่อทวดเหยียบเนื้อทรายเลจีดตั้งแต่ พ.ศ.2506 เป็น รุ่นแรก จากนั้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ.2552)

ชุมชนรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ประกอบด้วยหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 เป็นชุมชนที่ ปรากฏอย่างรออย่างตั้งหลักแหล่งมาตั้งแต่สมัยก่อนสมัยประวัติศาสตร์ที่สืบทอดกันมาปัจจุบัน ดังปรากฏจาก หลักฐานทางโบราณคดี คือ โบราณสถานเขากุหา ซึ่งเป็นถ้ำที่เกิดจากภูเขาหินปูน มีห้องหินขนาดใหญ่ ภายในห้องหินมีห้องหินขนาดกลางที่เรียกว่า “พังพระ” เป็นสำหรับสักการะสิทธิ์ใช้ประกอบพิธีกรรมคุ้มกันวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) (ธรรมรงค์ ศรีสุชาติ, 2526, น.82) เหตุที่วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) มีประวัติความ เป็นมาที่สัมพันธ์กับประวัติหลวงพ่อทวดเหยียบเนื้อทรายเลจีด ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งในท้องถิ่น ต่างถูกใจ ต่างจังหวัดและต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวมาเลเซีย และสิงคโปร์ เดินทางมาวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ สักการะบูชาหลวงพ่อทวดเหยียบเนื้อทรายเลจีด ทำให้ประชาชนในชุมชนโดยรอบ ใช้พื้นที่บริเวณหน้าวัดเป็นสถานที่สำหรับจำหน่ายอาหารและสินค้าพื้นเมือง ก่อเกิดอาชีพ สร้างรายได้ให้ กับประชาชนที่อยู่โดยรอบและตำบลใกล้เคียงตลอดมา (สนธยา พลศรี, 2546, น.3) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพระโคหรีอหลงฟ่อหวด โดยรอบ ท่านกล่าวบริบทในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยนไป อย่างไรก็ตาม แต่คนในชุมชนแห่งนี้ยังคงศรัทธาในสมเด็จเจ้าพระโคหรีอหลงฟ่อหวด ให้มีตัวตน แม้ใน ปัจจุบันสภาพแวดล้อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่ชุมชนแห่งนี้ยังคงความเชื่อนั้นอยู่ได้ ไม่เปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพะโภค (หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด) วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโภค) ต่อชุมชนโดยรอบในบริบทกระแสสังคมปัจจุบัน

วิธีการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโภค) และการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสมเด็จเจ้าพะโภค วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโภค) โดยการเก็บข้อมูล 2 ประเภท คือ 1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) จากหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของสมเด็จเจ้าพะโภค วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโภค) 2. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาข้อมูลสัมภาษณ์ เพื่อเติมเต็มข้อมูลในส่วนที่ไม่ปรากฏในเอกสารโดยใช้แนวคำถามแบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนโดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ที่วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโภค) จำนวน 2 รูป ชาวบ้านรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโภค) จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง คือ นักท่องเที่ยวรวมถึงหน่วยงานราชการในพื้นที่ จำนวน 6 คน นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยสังเกตการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชนโดยรอบ ทั้งเข้าร่วมประเพณีและกิจกรรมที่จัดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล โดยมีการตรวจสอบข้อมูลทุกขั้นตอน จนได้ข้อสรุปและเขียนรายงานการศึกษาในที่สุด

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

1. ประวัติความเป็นมาของสมเด็จเจ้าพะโภค (หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด)

จากประวัติเล่าขานเชิงตำนานของสมเด็จเจ้าพะโภค หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีดซึ่งเป็นพระอริยสัมพัทธิ์ที่มีหลักฐานว่ามีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์อยุธยา แต่ประวัติชีวิตของท่านมีลักษณะเป็นตำนานที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์มาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องเล่าขานทางมุขปาฐะ ทำให้ประวัติของท่านไม่ชัดเจนมีความแตกต่างกันหลายครั้ง ซึ่งเป็นเรื่องความเชื่อเหนือธรรมชาติที่เป็นการสร้างสัญลักษณ์เพื่อยกย่องเทิดทูนวัฒนธรรมทางชรร์มหรือบูชาผู้มีบุญการมีทางพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดเป็นคติความเชื่อที่มีพลังและอิทธิพลทำให้ผู้คนรุ่นหลังเข้าใจว่า สมเด็จเจ้าพะโภค หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด คือ องค์พระเครื่องมหัศจรรย์ที่ติดมากกิດเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เป็นการสร้างตัวตนให้สมเด็จเจ้าพะโภค ในฐานะผู้มีบารมีสูงนำไปสู่ความเชื่อมโยงต่างๆ ให้เกี่ยวข้องกับประวัติของสมเด็จเจ้าพะโภค หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีดโดยประวัติของท่านในบันทึกของวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโภค) ได้ระบุไว้ว่า สมเด็จเจ้าพะโภค (หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด) เดิมชื่อปูบิดาชื่อนายหมูมารดาชื่อนางจันทร์ กำเนิดเมื่อ พ.ศ. 2171 ที่บ้านสวนจันทร์หรือวัดเลียน ได้บ้านท่าที่วัดตีหลังและอุปสมบทในอุทกศีมาที่เมืองนครศรีธรรมราช มีชื่อว่า เจ้าสามีราม จากนั้นได้เดินทาง

ไปศึกษารธรรมที่กรุงศรีอยุธยา จนมีความรู้แท้กџานทางพระพุทธศาสนา พระมหากรรชติริย์โปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระราชบูพอล และเดินทางกลับบ้านนำบรรณาธิการสุวรรณมาลิกเจดีย์วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคง) (ซ้ายอุตติพิยะกุล, 2553, น.1) ที่ถูกอุชุคดหนังกับยักษ์ตีชาวทำลาย เป็นผู้สร้างพระพุทธรูป ณ ถ้ำคุหาสารรค เมืองพัทลุง เป็นพระอริยสังฆที่มีชื่อเสียง ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพกราบไหว้บูชาในฐานะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคง) เป็นที่เล่าขานถึงอิทธิฤทธิ์ ปฏิหาริย์และบุญการมีของ ท่านไปทั่วตลอดดินแดนควบสมุทรนมลายและขยายสู่ภาคพื้นภูมิภาคอื่นๆ อย่างกว้างขวาง จนเกิดตำนาน หลายกระแส แต่ละกระแสเกี่ยวข้องกับดินแดนต่างๆ ในควบสมุทรนมลายซึ่งในอดีต สมเด็จเจ้าพะโคง หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลเจดีย์เมินบทนาท่อชุมชนโดยรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคง) ทั้งเป็น ผู้นำในการปกครอง ข้าพระ คุณทาน ดูแลดูดต่างๆ ในเขตกลับป่าที่ควบคุมเขตอำเภอเชียงไกร (อำเภอ หัวไทร นครศรีธรรมราช) จุดหัวเข้าแดง อ้ำเงือสิงหนคร จังหวัดสงขลา ฝั่งตะวันออก เป็นผู้ตัดสินคดี ความเกลี้ยงข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิต ครอบครัว และความทุกข์ต่างๆ และเผยแพร่พระพุทธ ศาสนาอันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในชุมชนและลุ่มแม่น้ำสานสงขลา

รูปที่ 1 นายทุ นางจันทร์ ผู้กำกับนิตย์สมเด็จเจ้าพะโคง
ที่มา : (ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 13 มีนาคม 2555)

รูปที่ 2 ต้นเลียบที่ฝังรากสมเด็จเจ้าพะโคง
ที่มา : (ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 2 มีนาคม 2555)

2. บทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพะโคง (หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลเจดีย์)

ท่านกล่าวบูรบีห์ทรงสัมภาษณ์ใหม่ถึงแม่สมเด็จเจ้าพะโคงหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลเจดีย์จะละเอียดสัมภาระ ไปแล้ว แต่ชื่อเสียงของท่านยังคงมีอยู่ถึงปัจจุบันโดยเฉพาะด้านความเชื่อและความศรัทธาที่คุณในชุมชน โดยรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคง) และผู้คนในลุ่มแม่น้ำสานสงขลาล้วนปฏิเสธไม่ได้ที่มีความเชื่อ เกี่ยวกับสมเด็จเจ้าพะโคง หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลเจดีย์ซึ่งบันดาลให้เกิดความเป็นสิริมงคลหรือ ความปลดปล่อยในชีวิตได้ สำหรับปัจจุบันสมเด็จเจ้าพะโคงหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลเจดีย์เมินบทนาท่อ ต่อชุมชนโดยรอบ ดังนี้

1. บทบาทด้านความเชื่อ ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและ พฤติกรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคม ความเชื่อแม้จะเป็นนามธรรมที่แต่ละคนจะเชื่อถือ แต่เมื่อเวลา

ผ่านไป ความเชื่อถือก็กล้ายเป็นมรดกทางสังคมยากที่ใครคนใดจะปฏิเสธอำนาจความเชื่อได้หากเขายังเป็นสมาชิกของสังคม (ญาณินทร์ เพชรสุวรรณ, 2544, น.3) สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับสมเด็จเจ้าพระโคห์รีอ หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบื้องชุมชนรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคง) มีความสำคัญและน่าทึ่ง ต่อคนบริเวณชุมชนแห่งนี้อย่างประการ คือ

1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับตำนาน สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับตำนานของสมเด็จเจ้าพระโคห์รีอ หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบื้อง นิลักษณะเป็นตำนานที่ประกอบด้วยข้อมูลที่มีการเสริมแต่งอภินิหาร เหนือธรรมชาติ เพื่อเป็นการเรียนสร้างนิยมในการเชื่อถือเจ้าพระโคห์รีอหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบื้อง โดยการยกย่องบุคคลให้เป็นผู้มีบารมีสูง เป็นที่เคารพครั้งชาของคนในชุมชน โดยสืบทอดกันให้เห็นถึง ลักษณะของความเชื่อ โดยชาวบ้านในชุมชนจะเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับดวงแก้ววิเศษ ความเชื่อเกี่ยวกับเหยียบน้ำทะเบื้อง ความเชื่อเกี่ยวกับการประทับรอยเท้าบนศีลา เป็นต้น ความเชื่อเหล่านี้ต่างมีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นบริเวณนี้เป็นอย่างมาก และมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนบริเวณนี้นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังคำกล่าว

“...ลูกแก้วก็ตี รอยพระบาทบนเขาเกิด นีคือ สิ่งที่หลวงพ่อทวด หรือ สมเด็จเจ้า ได้ทิ้งร่องรอยไว้ เพื่อสักการะ ทำให้คนในชุมชนนี้ได้สักการะบูชา ...” (เชื่อม คงธรรม, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2555)

รูปที่ 3 พระสุวรรณมาลิกเจดีย์ วัดพะโคง
ที่มา : ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 2 เมษายน 2555

รูปที่ 4 ลูกแก้ววิเศษ วัดพะโคง
ที่มา : ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 6 พฤษภาคม 2555

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับรูปเคารพสมเด็จเจ้าพระโคห์รีอหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบื้อง โดยเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายไม่เฉพาะแต่ชุมชนบริเวณรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคง) ตั้งแต่ ราชปี พ.ศ.2497 เป็นต้นมา เริ่มตั้งแต่วัดราษฎร์บูรณะ (วัดช้างให้ จ.ปัตตานี) อาจารย์ทิม เจ้าอาวาสวัดขอนันต์ ได้สร้างรูปเหมือนหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบื้องในรูปของพระเครื่องมาเผยแพร่จันเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านโดยทั่วไป และมีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถนำมามั่งคั้นตัวในด้านต่างๆ เช่น ด้านคงกระพันมหาอุด ด้านเมตตาและโชคดี ด้านแคล้วคลาดและรักษาโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น และในฐานะที่วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคง) เป็นต้นกำเนิดสมเด็จเจ้าพระโคห์รีอหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบื้องโดยพระอาจารย์เขียว เจ้าอาวาสวัดขอนันต์ ได้จัดสร้างสุดยอดพระเครื่องของวัดเป็นรุ่นแรกในปี พ.ศ. 2506 จนกระทั่งปัจจุบัน ทำให้รูปเคารพของสมเด็จเจ้าพระโคห์รีอหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบื้องได้ขึ้นชื่อ และแพร่หลายไปทั่วทั้งหัวดงสุงขลา และบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งต่างประเทศ โดยเฉพาะมาเลเซีย ประชาชนให้ความเคารพในรูปเคารพ วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคง) สามารถนำเงินจากการบูชา.rupเคารพ

สมเด็จเจ้าพะโคะหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด มาพัฒนาวัดและช่วยเหลือด้านสาธารณสุข เศรษฐ์ต่อชุมชนอีกด้วย ดังคำกล่าว

“...พระเครื่องวัดพะโคะ ปลูกเสกปีแรกปี 06 เพราะว่าพระอาจารย์ทิม วัดช้างให้ บอกให้พระอาจารย์เขียว อดีตเจ้าอาวาสวัดพะโคะ ปลูกเสก ในฐานะที่วัดพะโคะเป็นตนกำเนิดหลวงพ่อทวด จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ยังมีการปลูกเสก คือ รุ่นเสาร์ 5 แต่ละรุ่นเป็นที่ต้องการของผู้ที่ศรัทธา ทั้งชาวไทย และต่างประเทศ...” (พระครูปุญญาพิศาล (ชัย แก้วประดิษฐ์), สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2555)

รูปที่ 5 พระเครื่องหลวงพ่อทวดวัดพะโคะ
ที่มา : ผู้จัดถ่ายภาพเมื่อ 6 เมษายน 2555

2. การท่องเที่ยว จากการมีของสมเด็จเจ้าพะโคะหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด มีผู้ศรัทธาในสมเด็จเจ้าพะโคะ หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด เดินทางเข้ามาสักการะบูชาในแต่ละวัน มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาวนาเลเซียและชาวสิงคโปร์เดินทางเข้ามา ณ วัดราษฎร์ดิษฐาน (วัดพะโคะ) เป็นหมู่คุณะ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประกาศให้ วัดราษฎร์ดิษฐาน (วัดพะโคะ) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสงขลา ภายในวัดมีสิ่งสำคัญที่ดึงดูด ความสนใจของนักท่องเที่ยว อาทิ รูปบูชาหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด วัดถุนงคล พระสุวรรณมาลิก เกดีย บ่อน้ำซักเก็บรวมเดือนเจ้าพะโคะ หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด ร้อยพระบาทสมเด็จเจ้าพะโคะ เป็นต้น ผลจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งผลดีต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชุมชนและก่อให้เกิด อาชีพให้กับชุมชน ตลอดจนร้านค้า มัคคุเทศก์น้อย ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มจาก การประกอบอาชีพเสริมเหล่านี้ ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้นตามลำดับ ดังคำกล่าว

“...ฉันเดินทางมากจากนครศรีธรรมราชฯ...ฉันมาทุกปี...นี่มาติดต่อกันเป็นปีที่ 4 แล้วนะ ในช่วงที่เข้า จัดสรงน้ำ เพราะว่าฉันศรัทธาในหลวงพ่อทวด..เวลาฉันไปไหนหรืออยากทำอะไรให้สำเร็จ..ฉันมักจะนึกถึง หลวงพ่อทวด และหลวงพ่อทวดก็คลิบบันดาลให้กูกอย่าง...” (โสระญา ราชนวี, สัมภาษณ์, 13 เมษายน 2555)

“...หูนับถือศาสนาอิสลามนะ..ที่มาร้อนนี้ก็อ้ายมาดูค่ะ.. เพราะเพื่อนที่เป็นชาวพุทธเล่าให้ฟัง ตลอดตอนเรียนที่ ม.ทักษิณ วันนี้ได้มานะเห็น คนเยอะจริงๆ ค่ะ...” (อามีนา สมห์เสนีโต, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2555)

รูปที่ 6 นักท่องเที่ยวจากจังหวัดกรุง
ที่มา : ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 3 สิงหาคม 2555

รูปที่ 7 ประชาชนสักการะบุพราสามเดือนเจ้าพะโcos
ที่มา : ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 13 เมษายน 2555

3. เกิดอาชีพและรายได้แก่ชุมชนชาวบ้านรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโcos) เดิมประกอบอาชีพทำนาและขันตala-tonnd เมื่อวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโcos) มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาสักการะสมเดือนเจ้าพะโcosหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเล็jinน โดยเฉพาะหลัง พ.ศ.2547 เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้คนที่ศรัทธาในหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเล็jinวัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี กลับให้ความสนใจมากยิ่งวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโcos) ซึ่งเป็นสถานที่กำเนิดสมเดือนเจ้าพะโcos หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเล็jin ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนนำผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในชุมชนมาวางขายบริเวณทางขึ้นวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโcos) งานทางวัดได้จัดระเบียบร้านค้า คือ การสร้างร้านค้าแบบถาวรให้กับชาวบ้านและคิดค่าเช่าวันละ 5 บาท สำหรับสินค้าพื้นเมืองที่วางจำหน่าย เช่น ตาลโทนด น้ำตาลโทนดสด น้ำตาลaware ขนมรังผึ้ง และสินค้าอื่นๆ อีกมากมาย นอกจากการขายสินค้าบริเวณหน้าวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโcos) แล้วทางวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโcos) ยังเสริ่ມอาชีพให้กับคนในชุมชน ได้แก่ การคัดเลือกชาวบ้านที่มีความขยันมาช่วยงานกับทางวัด ได้แก่ แม่ครัว พนักงานทำความสะอาด ซึ่งปัจจุบัน ทางวัดให้ค่าจ้างวันละ 180 บาท แสดงให้เห็นว่าวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโcos) มีบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพเสริมเหล่านี้ ดังคำกล่าว

“...คนที่นี่ เขาทำนากันหมด...อาชีพที่ทำมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษอีกอาชีพ คือ การขึ้นต้นตาล...นี่คือความเป็นอยู่ของคนที่นี่ แต่วัดพะโcosก็ทำให้เรามีอาชีพเสริม...การเอาของมารวบทำให้เรามีรายได้เพิ่ม ของที่อาณาขายก็ไม่ใช่อะไร ก็เป็นของที่หาได้ในชุมชนนี้ทั้งนั้น...” (เชื่อม คงธรรม, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2555)

รูปที่ 8 ร้านหน้าทางขึ้นวัดพระโภค
ที่มา : ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 6 เมษายน 2555

รูปที่ 9 ชาวบ้านทำน้ำตามแวย
ที่มา : ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 2 เมษายน 2555

4. ประเพณีและพิธีกรรม วัดเป็นสถานที่ประกอบประเพณีและพิธีกรรม ทำบุญต่างๆ มาตลอด ซึ่งประเพณีที่จัดขึ้นชาวบ้านจะร่วมกันถ่ายทอดจากช่วงอายุหนึ่งไปอีกช่วงอายุหนึ่ง และ พร่องระบะระหว่างสมาชิกสังคมโดยสัญลักษณ์ คือ การใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด อาจจะ แสดงออกในรูปแบบคำพูด เขียน การสักหรือจารึกไว้ในที่ต่างๆ ตามความเหมาะสม และสมาชิกใน สังคมเห็นพ้องต้องกันว่าถือวิธีการประพฤติปฏิบัติตาม (อมรา พงศานิชย์, 2533, น.20) สำหรับประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จเจ้าพะโภคหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด วัดราชประดิษฐา (วัดพระโภค) ได้จัดขึ้นร่วมกับชุมชนโดยรอบมาตลอดทุกปี และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้มา โดยตลอด คือ

รูปที่ 10 พิธีบวงสรวงสมเด็จเจ้าพะโภค^๑
ที่มา : ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 2 เมษายน 2555

รูปที่ 11 สรงน้ำสมเด็จเจ้าพะโภค^๒
ที่มา : ผู้วิจัยถ่ายภาพเมื่อ 13 เมษายน 2555

4.1 ประเพณีสรงน้ำหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด จัดเป็นประจำทุกปีเริ่มตั้งแต่ วันที่ 2 เมษายน - 30 เมษายน โดยจะจัดปีละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 เดือน โดยทางวัดราชประดิษฐา (วัดพระโภค) ได้อัญเชิญรูปหล่อหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีดออกมาระดับชั้นสูง ณ มหาปักกลางแจ้ง เพื่อให้พุทธศาสนิกชนที่ศรัทธาในหลวงพ่อทวดได้ร่วมสรงน้ำ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนและ ครอบครัว ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสมเด็จเจ้าพะโภคหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีดนั้น วัดราชประดิษฐา (วัดพระโภค) ให้ความสำคัญตลอดมา ซึ่งวัดและชุมชนโดยรอบร่วมกันปฏิบัติสืบทอดมา

ทำให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันในชุมชน (Foster the unity) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัด และชุมชนโดยรอบ ที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่บนรากฐานแห่งการตระหนักรู้ที่คืนใน ชุมชนโดยรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ยังคงสืบทอดและปฏิบัติมาถึงคนรุ่นหลัง ดังคำกล่าว

“...เชื่อว่า เราได้สร้างน้ำสมเด็จเจ้า...จะทำให้ชีวิตดีขึ้น และที่สำคัญเราครับท่านท่านก็ คลบันดาลให้เราเราได้ทุกอย่าง..นี้ พากูก มาด้วย...” (อนันต์ ฉิมณี, สัมภาษณ์, 13 เมษายน 2555)

โดยสรุปสมเด็จเจ้าพะโคะหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบ็จ ท่านเป็นพระอริยสัมผู้มีบุญ บารมีแห่งดินแดนทักษิณ ถือกำเนิดขึ้นที่วัดเลียนหรือบ้านสวนจันทร์ อำเภอสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เดิม ชื่อปู บิดารชื่อนายบุญ มาตรชาธีร่องจันทร์ บรรพบุรุษที่วัดกุฎិหดวง (วัดดีหดวง) และอุปสมบทในอุทกสีมา ที่เมืองนครศรีธรรมราช มีเชื่อว่า เจ้าสามีราม หลังจากนั้นได้เดินทางไปศึกษาธรรมที่กรุงศรีอยุธยา จนมี ความรู้แทรก kazan ทางพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระราชาคณะดำรงสมณศักดิ์ เป็น สมเด็จพระราชนูนิสาามีรามคุณปมาจารย์ เป็นผู้บูรณะพระสุวรรณมาลิกเจดีย์ วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) สร้างพระพุทธชูป่าเจดีย์วัดคุหาสวรรค์ หัวเมืองพัทลุง ชาวบ้านในชุมชนเรียกว่า สมเด็จเจ้าพะโคะ ด้วยเหตุที่ประวัติสมเด็จเจ้าพะโคะหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบ็จ ขาดหลักฐานเอกสารยืนยันที่ แน่นอน ทำให้ประวัติของท่านกล้ายเป็นเรื่องเล่าดำเนนานเล่าขานกันมาในเชิงอิทธิฤทธิ์ ปฏิหาริย์ เห็นอ ธรรมชาติกว่าคนปกติธรรมดា และยังขยายกว้างขวางออกไปจนกล้ายเป็นความเชื่อและความครับท่าที่ฝัง อยู่ในจิตใจของผู้คนในท้องถิ่น เป็นวีรบุรุษทางพระพุทธศาสนาที่มีดำเนนานเกี่ยวข้องกับบุคคลและสถานที่ ต่างๆ มากมาย ทำให้ประวัติของท่านเกิดขึ้นหลายกระแส จำกัดดีดถึงปัจจุบันซึ่งเป็นสัญญาและมายาคติ ใน การเสริมสร้างบุญบารมีของท่านให้ยั่งใหญ่และแฟ่ไฟศาลมีผลในบริบทของสังคมและสภาพแวดล้อมใน ชุมชน เช่น ความเชื่อ การจารโลงพระพุทธศาสนา สังคมส่งเคราะห์ ผู้คนในชุมชนยึดสมเด็จเจ้าพะโคะ หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบ็จเป็นที่พึ่งพาทางใจ ถึงแม้ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของสังคมจะ เปลี่ยนไป ชุมชนแห่งนี้ยังคงความครับท่า ความเชื่อยังไม่เสื่อมคลาย

สรุป

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาบทบาทและความสำคัญของสมเด็จเจ้าพะโคะ (หลวงพ่อทวด เหยียบน้ำทะเบ็จ) วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ต่อชุมชนโดยรอบในบริบทกระแสสังคมปัจจุบัน ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

- บทบาทด้านความเชื่อ ความเชื่อเกี่ยวกับรูปเคารพและความเชื่อเกี่ยวกับดำเนนานของสมเด็จเจ้าพะโคะหรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบ็จมีหลายกระแสซึ่งประชาชนโดยรอบวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) เชื่อว่ามีคุณทางด้านคงกระพัน ฟันแหงไม่เข้า ขอพรให้โชคดี แคล้วคลาดและรักษาโรคภัย ไข้เจ็บ ทึ้งให้คุณทางด้านเมตตา รักษาให้ปลอดภัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ญาณินทร์ เพชรสุวรรณ (2544) และชัยวุฒิ พิยะกุล (2540) ที่กล่าวว่า ความเชื่อเกี่ยวกับสมเด็จเจ้าพะโคะหรือหลวงพ่อทวด เหยียบน้ำทะเบ็จนั้นมีทั้งความเชื่อในรูปของดำเนนานและความเชื่อในรูปเคารพ โดยผู้ที่ครับท่าในหลวงพ่อทวด

เหยียบน้ำทะเบียนจะมีโคลากร แคล้วคลาดและรักษาโรคภัย ทั้งให้คุณค่าทางด้านความเมตตา ปกปักษ์รักษาให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ เป็นต้น

2. การท่องเที่ยว จากการมีของสมเด็จเจ้าพระโคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบียน วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ซึ่งในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาวมาเลเซียและสิงคโปร์เดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก ภายในวัดมีสิ่งสำคัญที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น รูปบุชาหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบียน วัดถุมงคล บอน้ำชักจิวร รอยพระบาท เป็นต้น ผลจากการท่องเที่ยวนี้ทำให้ส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบ สอดคล้องกับการศึกษาของ ท่านนาย บุญลุมพิสุทธิ์ (2545) และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาพิรพงษ์ พยัคฆา (2549) พบว่า วัดเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาติโดยเฉพาะความเป็นพิพิธภัณฑ์ทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรม เพราะวัดมีลักษณะการก่อสร้างที่เป็นไปอย่างกลมกลืน สร้างภาวะเศรษฐกิจให้กับชุมชนเมื่อมีการเข้ามาของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพและรายได้แก่ชุมชนโดยรอบ

3. เกิดอาชีพและรายได้แก่ชุมชน จากการเดินทางเข้ามาสักการะของผู้ที่ศรัทธาในสมเด็จเจ้าพระโคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบียน วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) มีรายได้จากการเช่าบูชาตุํมนACL หลากหลายนักท่องเที่ยว ทางวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ได้คัดเลือกชาวบ้านที่มีความยั่น มาก่อนงาน เป็นแม่บ้านและทำความสะอาดวัด ทางวัดมีค่าตอบแทนเล็กๆ น้อยๆ และผลจากการที่มีนักท่องเที่ยวนี้ ทำให้ชาวบ้านได้นำผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในชุมชนมาวางขายบริเวณทางขึ้นวัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพเสริมเหล่านี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ เนตรนกิจ นาครวัชระ และคณะ (2525) และสอดคล้องกับการศึกษาของ วันดี ยงสูญค (2529) พบว่า วัดในสังคมไทยในอดีต มีบทบาททั้งด้านศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา บทบาทของวัดไทยมีผลต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมช่วยเหลือกันในสังคมไทยนับตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

4. ประเพณีและพิธีกรรม วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) และชุมชนโดยรอบ ร่วมมือจัดและช่วยกิจกรรมทางวัฒนาฯลฯ ซึ่งประเพณีที่เกี่ยวกับสมเด็จเจ้าพระโคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบียน ที่ทางวัดและชุมชนร่วมกันจัดมาทุกปี เป็นประเพณีประจำชุมชน คือ ประเพณีสรงน้ำหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบียน ประเพณีนี้ได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ทำให้หุทธศาสนาในทุกสารทิศหลั่งไหลมา_r่วมงานประเพณีที่วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) จัดขึ้น ทำให้วัดมีรายได้จากการบริจาคเงินเพื่อนำไปบูรณะภูมิสังขรณ์วัดและช่วยเหลือสังคมต่อไป อีกทั้งชาวบ้านโดยรอบได้มีรายได้จากการนำสินค้าพื้นเมืองที่มีในชุมชนมาขายบริเวณที่ทางวัดจัดให้ วัดราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) เป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเบียน ซึ่งเป็นที่ศรัทธาของบุคคลที่ไม่หลังให้มา_r่วมงานที่จัดขึ้นจากความเลื่อมใสศรัทธาต่อหลวงพ่อทวดทำให้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีท่องถิน เพื่อประโยชน์แก่บุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณ รีรภารหัร (2537) กล่าวไว้ว่า เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับสังคมแล้วเราจะพบความจริงได้ว่า ศาสนาเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการช่วยแก้ไขและจัดปัญหาดังกล่าว และสอดคล้องกับการศึกษาของพระยาอนุมานราชชน (2510) กล่าวถึง วิถีชีวิตของคนไทยระหว่างบ้านกับวัดว่า เมื่อมีการสร้างหมู่บ้าน และจะต้องมีการสร้างวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมทำบุญ วัดจึงมีบทบาทสำคัญในชีวิตของสังคมชาวไทย และ

วัดก็เป็นที่พึ่งพ้าชาวบ้าน เด็กผู้ชายเมื่อเติบโตจนรู้ความแล้ว พ่อแม่ให้โอกาสบัวชเวียนในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย บัวชเป็นสามเณรและเมื่ออายุครบ 20 ปีบวชอรุณแล้วก็อุปสมบทเป็นพระภิกษุ เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา

กล่าวได้ว่าสมเด็จเจ้าพระโคคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด ซึ่งเป็นพระอริยสงฆ์ที่มีหลักฐานว่ามีตัวตนอยู่จริงในประวัติศาสตร์ สมเด็จเจ้าพระโคคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด เป็นพระอริยสงฆ์ที่มีชื่อเสียง ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพกราบไหว้บูชาในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดราชประดิษฐ์ (วัดพระโคค) เป็นที่เล่าขานถึงอิทธิฤทธิ์ ปฏิวิหาริย์และบุญการเมืองของท่านไปทั่วตตลอดดินแดนควบสูตรของประเทศไทยในอดีต สมเด็จเจ้าพระโคคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีดเคยมีบทบาทต่อชุมชนโดยรอบวัดราชประดิษฐ์ (วัดพระโคค) ทั้งเป็นผู้นำในการปกครอง ข้าพระ คุณท่าน ดูแลวัดต่างๆ ในเขตกัลปนาทีควบคุมเขตอำเภอเชียงใหม่ (อำเภอหัวไทร นครศรีธรรมราช) จุดหัวเข้าแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ฝั่งตะวันออก เป็นผู้ตัดสินคดีความเกลียดชังพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก่ปัญญาชีวิต ครอบครัว และความทุกข์ต่างๆ และเผยแพร่พระพุทธศาสนาอันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในชุมชน และลุ่มแม่น้ำสายหลัก ในบริบทกระแสร้งคุณป้าจุบันเป็นบุคคลไทยศาสตร์อันเติมไปด้วยความเจริญทางเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมสมัยใหม่ ถึงแม้มันเด็จเจ้าพระโคคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด จะละสังขารไปแล้วแต่ชื่อเสียงของท่านยังคงมีอยู่ถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านความเชื่อและความศรัทธาที่คนในชุมชนโดยรอบวัดราชประดิษฐ์ (วัดพระโคค) และผู้คนในลุ่มแม่น้ำสายหลักปฏิเสธไม่ได้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสมเด็จเจ้าพระโคคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีดซึ่งสามารถบันดาลให้เกิดสิริมงคลหรือความปลดภัยในชีวิต ปัจจุบันเห็นได้ว่าผู้คนในชุมชนยังคงมีความเชื่อในสมเด็จเจ้าพระโคคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด เป็นที่พึ่งพ้าทางใจ ถึงแม่ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของสังคมจะเปลี่ยนไป ชุมชนแห่งนี้ยังคงความศรัทธาความเชื่อในสมเด็จเจ้าพระโคคห์อย่างไม่เสื่อมคลายมีแต่ท่วความศรัทธามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนามนุษย์และสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้นำไปส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้แก่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กว้างขวางมากขึ้น ทั้งให้เยาวชนในพื้นที่เกิดองค์ความรู้ เข้าใจประวัติศาสตร์ของชุมชนของตนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปควรมีการศึกษาสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตำนานสมเด็จเจ้าพระโคคห์หรือหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด ทั้งในดินแดนภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และดินแดนที่เกี่ยวข้องในดินแดนทางตอนเหนือสหพันธ์รัฐมาเลเซียพร้อมทั้งหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาเพื่อสามารถกำหนดอายุสถานที่นั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวุฒิ พิยะกุล. (2552). หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีด : ศึกษาประวัติ คติความเชื่อ และผลกระทบ
ที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมภาคใต้. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ชัยวุฒิ พิยะกุล. (2553). ไศกษา : กรณีศึกษาในรัฐตอนเหนือของประเทศไทย. สงขลา :
สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เชื่อม คงธรรม, (2 เมษายน 2555). สัมภาษณ์.
- ญาณินทร์ เพชรสุวรรณ. (2544). ความเชื่อเกี่ยวกับหลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจีดในจังหวัดสงขลา
จังหวัดพัทลุง และจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษา,
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธนางชัย บูรณะพิสุทธิ์. (2545). บทบาทวัดกับชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชุมชนศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธรรพงศ์ ศรีสุชาติ. (2526). โบราณคดีความสมุทรสถิทพระ. พิมพ์ครั้งที่ 1. สงขลา. สถาบันทักษิณคดี
ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ สงขลา.
- เนตรนภ กิต นาควัชระ และคณะ. (2525). วัดในกรุงเทพฯ : การเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี (พ.ศ.
2325-2525). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูปุญญาพิศาล (ชัย แก้วประดิษฐ์), (2 เมษายน 2555). สัมภาษณ์.
- พระมหาเพ็รพงษ์ พยัคฆพ. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
ของล้านนา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระบบทั่วไป, มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- พระยาอนุมาราษฎร. (2510). วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คลังวิทยา.
- วันดี ยงชัยศ. (2529). ศึกษาเบรี่ยนเทียนบทบาทของวัดกับมัสยิด : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเบรี่ยนเทียน,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สนธยา พลศรี. (2546). รายงานการวิจัยการศึกษาความร่วมมือระหว่างสถาบันราชภัฏสงขลากับชุมชน
ในการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลล้อมูล อำเภอสติทพะ จังหวัดสงขลา.
กรุงเทพมหานคร. กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- สุธรรม ธีรภัทรชั่วรง. (2537). การศึกษาเบรี่ยนเทียนบทบาทและกิจกรรมของวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อ
การส่งเสริมการสถานภาพของเด็กวัดในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
ศาสนาเบรี่ยนเทียน, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โสระญา ราชนาวี, (13 เมษายน 2555). สัมภาษณ์.
- อนันต์ จิมณี, (13 เมษายน 2555). สัมภาษณ์.
- อมรา พงศ์พิชญ์. (2533). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวโน้มยุคปัจจุบัน.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาเมีนา สมุหเสนีโต. (2555, เมษายน 30). สัมภาษณ์.

แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรณีศึกษา : เมืองโบราณและวัดyanasangwararam

Lifelong learning resource model through Sufficiency Economy Philosophy

Case Study: Ancient City and Wat Yanasangwararam

นิภาพรณ เจนสันติกุล^{1*}

Nipapan Jensantikul^{1*}

¹*อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาชีวประศาสนศาสตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

¹Lecturer of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Pathom Rajabhat University, Muang, Nakhon Pathom, 73000

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน : หมายเลขอโทรศัพท์: 08-3755-2348 และ E-mail: nipapan.ni@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ รูปแบบการศึกษาสามารถออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ของมนุษย์ อย่างไรก็ตามสถานที่การเรียนรู้จัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และถ่ายทอดได้ให้เห็นว่าแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาและการเรียนรู้

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบและอธิบายถึงบริบทของแหล่งการเรียนรู้ที่ดำเนินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ

คำสำคัญ : แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

Education is an important to country development. Model of education can design suitably with context of learning. However the place for learning is a component to human learning continuously and to communicate about each learning resource model has a relationship with education and learning.

The purpose of this article is to present an importance of lifelong learning resource model and explain the context to follow Sufficiency Economy Philosophy and compare about similarly and dissimilarly of lifelong learning resource model.

Keywords : Lifelong Learning Resource Model, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองของประเทศไทยให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นผลให้เกิดการพัฒนาประเทศโดยรวมต่อไป การจัดการศึกษามิควรจำกัดเฉพาะการศึกษาในห้องเรียนที่เน้นไปอย่างเป็นระบบเท่านั้น เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ของคนเราเกิดจากการได้รับความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและการได้เรียนรู้ผ่านวิธีการที่หลากหลายตลอดช่วงชีวิตของบุคคล นอกจากนี้การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชาติให้ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 8 (1) บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน”

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทยที่ยังกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยหน่วยงานที่มีอำนาจสำคัญในเรื่องดังกล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทและการกิจลักษณะในการจัดการศึกษาและพัฒนาระบบการศึกษาในทุกระดับทั่วประเทศ เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรม สามารถพัฒนาตนเองและยืนหยัดในเวทีโลก และเพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ประการหนึ่งในแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ.2551-2554 คือ การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ระบุถึงการส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ว่า

มาตรา 25 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดไว้ดังนี้

“รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอดิจิทัล สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษาศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอดีเพียงและมีประสิทธิภาพ”

โดยสำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา (2552, น.13) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง แหล่งหรือที่รวมสาระความรู้อักจจะเป็นสถานที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สาระ ความรู้หรือบุคคลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 อ้างถึงใน สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2552, น.13) ที่ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนໄຟเรียนໄຟรู้ สร้างหาความรู้ และเรียนรู้ ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่ง หรือที่ทุกคนสามารถเข้าไปศึกษา ค้นคว้าได้ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา (2552, น.15) ได้กำหนดลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ไว้ 8 ลักษณะ ดังนี้ 1. แหล่งการเรียนรู้ต้องสามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติจริงทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งการเรียนรู้ของตนเองอยู่แล้ว และการเรียนรู้ของคนอื่นๆ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย 2. เป็นแหล่งทำกิจกรรม แหล่งที่ศูนศึกษาแหล่งฝึกงาน

และแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียน 3. เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง 4. เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัย และฝึกอบรม 5. เป็นองค์กรเปิด ผู้สอนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เต็มที่และทั่วถึง 6. สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุกสู่ทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ประยุกต์และสะดวก 7. มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน 8. มีสื่อประเภทต่างๆ ประกอบด้วย สื่อลิ้งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาอาชีพ ซึ่งผลการประเมินและติดตามของสำนักงานเลขานุการศึกษา พบว่า มีแหล่งการเรียนรู้จำนวน 31 แหล่ง ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ โดยแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยปัจจัย 10 ประการ ได้แก่ 1. ความหลากหลายของทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ 2. ความโดดเด่นของทรัพยากรในแหล่งการเรียนรู้ 3. ความเหมาะสมและความเข้าใจในกิจกรรมภาคปฏิบัติ 4. ความน่าสนใจของทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่ง 5. ความหลากหลายขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งการเรียนรู้ 6. ประสิทธิภาพในการดูแลรักษาสภาพแหล่งการเรียนรู้และสภาพแวดล้อม 7. ความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ 8. ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทวิทยากร/ผู้แนะนำ 9. ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทสื่อเอกสาร และ 10. ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทสื่อโทรคมนาคม/ป้าย โดยพิจารณาจากมาตรฐานการจัดแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่ 1. มาตรฐานความเป็นแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สาระความรู้ และความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้ 2. มาตรฐานการจัดการแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความพร้อมด้านปัจจัยการวางแผนบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมและบริการ การติดตามประเมินผล 3. มาตรฐานผลการเรียนรู้และผลกระทบ ซึ่งมีทั้งหมด 45 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานเลขานุการสถาบันการศึกษา, 2552, น.123)

สำหรับในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ 2 แหล่ง ได้แก่ เมืองโบราณ ซึ่งจัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ และวัดญาณสังวรารามมหาวิหาร จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ประเภทสวนพฤกษาศาสตร์ โดยทั้ง 2 แหล่งการเรียนรู้ได้ถูกจัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบเนื่องจากมีคุณลักษณะของแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกัน 8 ลักษณะ และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยปัจจัย 10 ประการ ที่มีการพิจารณาตาม 3 มาตรฐาน และ 45 ตัวบ่งชี้ในการประเมินและติดตามจากสำนักงานเลขานุการสถาบันการศึกษา

แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อกล่าวถึงสถานที่หรือแหล่งการเรียนรู้ ประชาชนส่วนใหญ่จะนึกถึงห้องสมุด โรงเรียนมหาวิทยาลัย โดยไม่ได้นึกถึงแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ออาท พิพิธภัณฑ์ทุ่นชี้ผึ้ง ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพ เกษตรกรรม วัดญาณสังวรารามมหาวิหาร เมืองโบราณ เป็นต้น เพราะสถานที่เหล่านี้ประชาชนหลายคนเข้าใจว่าเป็นสถานที่พักผ่อนที่พาเด็กเล็กไปเที่ยวในยามวันหยุด ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า สถานที่เหล่านี้เป็นสถานที่ให้ความรู้ได้กับทุกเพศ ทุกวัยและนำเสนอความเป็นอารยธรรมต่างๆ ของประเทศได้เป็นอย่างดี และเหมาะสมกับการเข้าไปศึกษาดูงาน เพราะแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้เป็นแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เข้ามาเติมเต็มความรู้และการแบ่งปันข้อคิดดีๆ ของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทย เป็นประเทศที่อุดมด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ และพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตร ที่ต้องพึ่งพาดินฟ้าอากาศ และหลายครั้งที่พื้นา่นไม่เป็นใจ ทำให้ประชาชนต้องประสบกับความเดือดร้อน นอกจานนี้แนวทางการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคม ความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ประกอบกับความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่แตกแยก และเกิดความขัดแย้งทางสังคม กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมถูกกลั่นเลbur สังคมที่เปลี่ยนผ่านกลับให้ความสำคัญกับความเริ่มต้นและเข้าสู่การแก่งแย่งทรัพยากร การแสวงหาอำนาจ เป็นไปตามสุภาษิต ที่ว่า “ปลาใหญ่กินปลาเล็ก” ผู้มีอำนาจย่อมจะใช้อำนาจไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง สิ่งสำคัญคือ จะทำอย่างไรให้ประชาชนสามารถอยู่รอดและเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตตนเอง อย่างอิสระและดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550, น.3)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี และได้ทรงเน้นย้ำ แนวทางพัฒนาที่ต้องอยู่บนทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกภัยวัตถุ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นแนวทางพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็น “สังคมฐานปัจจุบัน” อันเป็นลำดับขั้น ของตรรกะของการพัฒนาที่เหนือกว่า “สังคมฐานความนู้” (สุนีย์ เศรษฐบุญสร้าง, 2550, น.25-26)

อะไรบ้างคือ ความพอเพียง

จากพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น 20 ธันวาคม พ.ศ. 2516 (อ้างถึงใน สุนีย์ เศรษฐบุญสร้าง, 2550, น.13)

“การพัฒนาประเทศไทยนี้จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอเพียง ก่อนพอกอิ้ว ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพอควรแล้วปฏิบัติตัวแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญ และเศรษฐกิจขึ้น ที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป ”

และพระบรมราชดำรสนี้ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540 (อ้างถึงใน สุนีย์ เศรษฐบุญสร้าง, 2550, น.13,21)

“ อันนี้คือบวกกว่า ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้อง พลิตอาหารของตัว จะต้องกอผ้าได้เอง อย่างนั้นมันมากเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือ ในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่พลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไหร่ ไม่ต้องเดียค่าขนส่งมากนัก ”

“ ที่พุดกลับไปกลับมาในเรื่องการค้า การบริโภค การผลิต และการขายนี้ ก็นึกว่า ท่านทั้งหลายกำลังกลุ่มใจในวิกฤตการณ์ ตั้งแต่คนที่มีเงินน้อย จนกระทั่งคนที่มีเงินมาก ล้วนเดือดร้อน แต่ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงไปทำให้กลับมาเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงไม่ต้องทึ่งหมด แม้แต่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่ง ส่วนสักสามารถอยู่ได้ การแก้ไขอาจต้องใช้เวลาไม่ใช่่ายๆ โดยมากคนที่ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ว่าถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็สามารถที่จะแก้ไขได้ ”

ดังนั้นความพอดีเพียง คือ การใช้ การกิน การอยู่อย่างสมดุล ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ขึ้นอยู่ กับฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ ความพอดีเพียงเป็นเรื่องการจัดสรร ปันส่วนให้พอดี โดยคำนึงถึงการใช้ ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภค และพัฒนาไปสู่ขั้นการรวมกลุ่มเพื่อการ ประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอื่นๆ

พอดีเพียงในการที่จะเรียนรู้ จัดสรร และใช้ทรัพยากรที่จะไม่ไปเบียดเบี้ยนตนเอง และผู้อื่น มีหลักของความพอดีประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบี้ยน ตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับของประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การ ตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอดีเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบและการมีภูมิคุ้มกัน ที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดย คำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ภายใต้เงื่อนไข ความรู้และคุณธรรม เพราะฉะนั้นการคิด การปฏิบัติได้ก็ตามให้ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท และมีสติรู้และ รับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น

การดำเนินชีวิตตามความพอดีเพียง จึงเป็นเสมือนการใช้แสงสว่างทางปัญญาในการสร้างสรรค์ ที่มี การพิจารณาทั้งในระดับปัจจัยบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ การประยุกต์ตั้งแต่ในระดับหน่วยการผลิต ผู้บริโภค ผู้ผลิต ล้วนแล้วแต่สามารถยึดหลักความพอดีประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548, น.49)

สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติ ที่ตั้งอยู่บน ทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอดีประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน ในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศไทยให้ เกิดการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาตามลำดับขั้น (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548, น.17) และการดำเนินชีวิตด้วยการรู้จัก “คุณค่า” ของ ทรัพยากร พื้นดินที่อุดมด้วยความสมบูรณ์และแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งผู้เขียนขอนำเสนอแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านแบบที่มีวิถีปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในลำดับถัดไป

เมืองโนราณ : ร่องรอยอารยธรรมและการดำเนินกระบวนการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เมืองโนราณ เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ผู้เขียนนำเสนอในเรื่องของการคงอยู่ขององค์การและการ รักษาไว้ซึ่งคุณค่าของทรัพยากรที่ผ่านมาไปกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลายคน คงแปลกใจว่าการคงอยู่ขององค์การและการรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของทรัพยากร คืออะไร? การคงอยู่ของ องค์การ คือ รูปแบบบริษัทเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (Social enterprises) เมื่อไม่แสวงหากำไร และ องค์การนี้อยู่ได้อายุยาวนาน โดยไม่ทำลายคุณค่าของทรัพยากร การไม่ทำลายคุณค่าของทรัพยากร เป็นการ รักษาธรรมชาติโดยการออกแบบเมืองโนราณให้สอดคล้องไปกับวิถีชีวิตทางธรรมชาติ แม้แต่การเข้าฐาน การเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่ ค่ายกสิกรรมธรรมชาติ บ้านดิน เป็นหนึ่งในการนำแนวคิดของการใช้สุดท้องถิ่น มาสร้าง “บ้าน” หรือที่พักอาศัย การก่อสร้างเตาถังแบบสังกะสี 200 ลิตรแบบง่าย กิจกรรมผลิตน้ำยา เอนกประสงค์ การผลิต ใบไอดีเซล การทำกสิกรรมธรรมชาติและการประดองตนเองไว้แบบพอเพียง แนวคิดที่สำคัญของฐานการเรียนรู้ต่างๆ คือ พอกิน พอยื้อ พอยื้มเย็น ความน่าสนใจของเมือง

โบราณไม่ใช่แค่การสะสมหิน การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น หากแต่การจัดบริเวณ โดยรอบของเมืองโบราณก็ถูกออกแบบมาให้สอดคล้องกับธรรมชาติเพื่อความร่มรื่น แห่งเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ ทรัพยากรธรรมชาติ การทำให้พื้นที่บริเวณรอบๆ เมืองโบราณมีความร่มรื่น และเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ ทรัพยากรธรรมชาติ ของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย ความน่าเรียนรู้ของสถานที่ท่องเที่ยวผสมผสานไป กับการอนุรักษ์ธรรมชาติวัฒนธรรมพื้นฐาน ศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับผีบ้านผีเรือน การจัดกระบวนการเรือ เป็นต้น อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสถานที่ที่เกิดจากการปลูกสร้าง ผาติกรรม การสร้างสรรค์และ จินตนาการทางความคิดของเจ้าของเมืองโบราณเป็นลิ่งที่น่าเรียนรู้เป็นอย่างมาก เพราะนั่นคือการใช้ความรู้ รอบรู้ รอบคอบและการมีคุณธรรมมาสร้างสรรค์เมืองโบราณให้กลายเป็น “โรงเรียนเมืองโบราณ” และ ด้วยสถานที่ที่ติดริมถนนทำให้ประชาชนส่วนใหญ่พานุตราลามมาท่องเที่ยว ประกอบกับในพื้นที่จำนวน 400 กว่าไร่ กับเจ้าหน้าที่ 400 กว่าคน ที่มีวัฒนธรรมร่วมกันอย่างเข้มแข็งในการบรรจงให้เมืองโบราณ แห่งนี้เป็นสถานที่เผยแพร่ความรู้ ความเชื่อ และวัฒนธรรมของประเทศไทย จึงอาจเปรียบได้ว่า สถานที่ แห่งนี้คือโลกของการเรียนรู้แห่งอารยธรรม รวมถึงการรักษาไว้ซึ่งร่องรอยของอารยธรรมต่างๆ ที่อาจจะ เสื่อมหายไปจากประเทศไทย และเป็นอีกหนึ่งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยแบบที่ดำเนินชีวิตตามความ พอเพียงโดยรู้สึกคุณค่าของทรัพย์ในดิน สินในน้ำ การรักษาสภาพแวดล้อมให้สมดุลกับการใช้ประโยชน์ การให้ธรรมชาติภายในเมืองโบราณดูแลกันและกันมากกว่าการใช้ปั๊ยเคลม ดังนั้น เมืองโบราณจึงมีลักษณะ “การคงอยู่ขององค์การด้วยการดำเนินธุรกิจอย่างไม่เอารัดเอาเปรียบหรือแสวงหากำไรเป็นสำคัญ แต่ ดำเนินธุรกิจด้วยการพึ่งพาอาศัยและเรียนรู้ไปกับการใช้ประโยชน์และรักษาธรรมชาติ”

ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อันเนื่องจาก พระราชดำริ : ต้นแบบของการจัดความยากจนระดับบุคคล

สำหรับสถานที่อีกแห่งหนึ่ง เป็นสถานที่ที่มีความน่าสนใจและเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยแบบอีกหนึ่งแห่ง นั่นคือ “ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร”

จากพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสเสด็จทอดพระเนตร โครงการศูนย์ฝึก อบรมเยาวชนเกษตร วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบางคลาน จังหวัด ชลบุรี เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2530 โดยให้ศูนย์ฯ แห่งนี้ดำเนินการแก่สภากินเดื่อ 80% เป็นดินที่ขาด ความอุดมสมบูรณ์ ไม่เป็นกรดสูง และที่สำคัญเป็นดินที่ขาดจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ต่อดิน และต่อพืชซึ่ง เรียกว่าเป็นดินตาย สาเหตุก็มาจากการปลูกพืชชนิดเดียวกันซ้ำกันหลายปี ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียนอีก ทั้งมีการใช้ปั๊ยเคลมเพียงอย่างเดียวเป็นส่วนใหญ่ สุดท้ายก็ทำให้เกิดสภาพดินกรด ขาดความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรปลูกพืช แล้วให้ผลตอบแทนได้ไม่เต็มที่ ประการที่สองเกษตรกรประสบปัญหาแมลงศัตรูพืช ชนิดต่างๆ รบกวนไม่ว่าจะเป็นสวนผัก สวนผลไม้ ไม้ดอก - ไม้ประดับ พืชไร่ - นา ชนิดต่างๆ และ หนทางที่เกษตรกรเลือกใช้แก้ปัญหา ส่วนใหญ่ก็คือสารเคมีฆ่าแมลงแต่จากการที่เกษตรกร ขาดความรู้ ความเข้าใจในการเลือกใช้สารเคมี วิธีการใช้ที่เหมาะสม ช่วงเวลาในการใช้ เกษตรกรใช้สารเคมีหลายชนิด

ชี้ช่องกัน และในปริมาณที่มากเกินความจำเป็น มีผลทำให้สารพิษตกค้างในผลผลิต มีต้นทุนการผลิตสูง เป็นอันตรายต่อเกษตรกรผู้ผลิตเอง และผู้บริโภคเองก็ได้รับอันตรายเข่นกันมีผู้บริโภคจำนวนมาก ที่ต้องหาระยะห่างกับพิษภัยของสารพิษตกค้างในอาหาร และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในภูมิภาคนั้น อีกทั้งในปัจจุบันกระแสความต้องการผลผลิตทางการเกษตรที่ปลดภัยจากสารพิษของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ กำลังมีความต้องการและเป็นที่ยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆ และล่าสุดคือนโยบายการควบคุมผักที่มีสารพิษตกค้างเกินกำหนด มิให้เข้ามาจำหน่ายในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคปลดภัยมากขึ้น และเกษตรกรเองก็ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อปลดภัย ตามความต้องการของตลาดด้วย ไม่ว่าเกษตรกรคนไหนๆ ก็อย่างปลดภัยจากสารเคมี ไม่มีใครยกใช้สารเคมี เพราะอันตรายทั้งตนเองและผู้บริโภค แต่ถ้าไม่ใช้แล้วจะใช้อะไรทดแทน ปัญหานำเสนอเพื่อแก้ไข 2 ประการใหญ่ คือ เรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดินถ้าไม่ใช้ปุ๋ยเคมีแล้วจะใช้อะไรทดแทน เพื่อที่จะปลูกพืชให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดี และอีกเรื่องหนึ่ง คือการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ถ้าไม่ใช้สารเคมีแล้ว จะใช้อะไรทดแทน แนวทางที่จะทำให้ดินเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็น ดินที่มีชีวิต สามารถเพาะปลูกพืชให้ได้ผลผลิตสูง และมีคุณภาพดีไม่ว่าจะเป็นพืชไร่ - นา ผัก ผลไม้ ดอกไม้ ก็ตาม และจะเป็นแนวทางที่จะสามารถผลิตผลผลิต ที่ปลดภัยจากสารพิษทางการเกษตร ทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภคช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม สามารถทำเป็นอาชีพได้อย่างยั่งยืน ซึ่งแนวทางนั้นก็คือ แนวทางเกษตรกรรมชาติ นั่นเอง (พิพวรรณ สิทธิรังสรรค์, 2543)

ศูนย์ฝึกฯ จึงจัดเป็นแหล่งการเรียนรู้เกษตรกรรมชาติ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงได้รับการพัฒนาให้พึงพาตนเองได้ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมโดยส่วนรวม (สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2550, น.178) เกษตรกรรมชาติ จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทางศูนย์ฝึกฯ ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตร อาทิ การส่งเสริมการปลูกพืชพันธุ์พื้นเมืองที่ต้องการ ทดลองเบรริบันเทียบพันธุ์พืชจากต่างประเทศและพันธุ์พื้นเมือง ศึกษาและทดลองเรื่องโรคของพันธุ์พืชต่างๆ และทดลองผสมพันธุ์ระหว่างแตงไทยและแตงแคนตาลูป (สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2550, น.176)

ปัจจุบัน พนบฯ ประชาชนในบริเวณโดยรอบพื้นที่ประมาณ 3 หมู่บ้าน สามารถเพาะปลูกด้วยวิธีเกษตรกรรมชาติตลอดจนมีอาชีพเสริมและรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง ถือเป็นแหล่งการเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่งที่พยายามปรับพื้นดินจากความแห้งแล้งอันเป็นสินทรัพย์ของประชาชนไปสู่ดินและน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยเกษตรกรรมชาติและเป็นต้นแบบการขัดความยากจนของปัจเจกบุคคล

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบทั้ง 2 แหล่งมีลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประเด็นความเหมือนและความแตกต่างของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ

ประเด็น	เมืองโบราณ	ศูนย์ฝึกฯ
ลักษณะขององค์การ	รูปแบบบริษัทเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (Social enterprises)	อยู่ภายใต้วัด และไม่มีโครงสร้างการบริหารตามลำดับสายการบังคับบัญชาแต่มีระบบการทำงานแบบพึ่งพา
หลักการดำเนินงาน	“พอกิน พอใช้ พօอยู่ พօร่วมเย็น”	“พօอยู่ พอกิน ตามควร”
วิถีปฏิบัติร่วมกัน	การรักษาสภาพแวดล้อมให้สมดุล กับการใช้ประโยชน์ การให้ธรรมชาติภายในเมืองโบราณตู้แลกกันและกันมากกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี	แหล่งการเรียนรู้เกษตรกรรมชาติ

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบทั้ง 2 แหล่งมีประเด็นความแตกต่างกันในด้านลักษณะขององค์การ โดยเมืองโบราณเป็นองค์การไม่แสวงหากำไร ในขณะที่ศูนย์ฝึกฯ ก่อตั้งขึ้นและสนองงานตามพระราชดำริ แม้จะมีความแตกต่างกันในด้านลักษณะขององค์การแต่ทั้งเมืองโบราณและศูนย์ฝึกฯ มีความเหมือนกันในด้านหลักการดำเนินงานและวิถีปฏิบัติร่วมกัน นั่นคือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และจากข้อมูลสำนักงานเลขานุการสถานศึกษา พบว่า ในปี พ.ศ.2549 สำนักงานเลขานุการสถานศึกษา โดยสำนักงานทรัพยากรศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ ได้กำหนดกิจกรรมการสร้างและยกย่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบใน 4 ภูมิภาคขึ้น โดยคณะกรรมการฯ ได้กำหนดค่าชี้วัด (KPI) สำหรับการประเมินแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบได้ดำเนินการจัดทำเกณฑ์การสร้างและตัวชี้วัด (KPI) สำหรับการประเมินแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ จากนั้นได้ประชาสัมพันธ์แจ้งให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินการในเรื่องของการจัดทำแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามมาตรา 25 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ ได้จัดส่งข้อมูลผลงานการดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประสบความสำเร็จเพื่อประกาศยกย่องเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการฯ กำหนด ได้จัดทำขึ้น

ในการดำเนินงานตั้งกล่าวมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนนำเสนอข้อมูลการดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเสนอเพื่อพิจารณาประกาศยกย่องเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบจากภูมิภาคต่างๆ รวม 52 แหล่ง คณะกรรมการฯ ได้ว่ามีพิจารณาคัดสรรกลั่นกรองหน่วยงานที่ดำเนินการจัดทำแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด เพื่อให้ผลการประเมินเป็นที่ยอมรับในมาตรฐานการดำเนินงานคณะกรรมการฯ ได้ประเมินผลงานเชิงประจักษ์ ณ แหล่งการเรียนรู้ทุกแหล่งที่ผ่านการพิจารณาในรอบแรก จากนั้นได้นำผลจากการประเมินนำเสนอด้วยที่ประชุมของคณะกรรมการฯ สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบเพื่อพิจารณาคัดสรรกลั่นกรองร่วมกัน ผลการประเมินปรากฏว่ามีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 37 แหล่ง ผ่านการประเมิน จำนวน 31 แหล่ง ซึ่งทั้งเมืองโบราณและศูนย์ฝึกฯ และพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วัดญาณสังวรารามมหาวิหาร ได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งในแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ อันเป็นสถานที่ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ผู้เรียนในระบบ 乃กระบวนการและตามอัชญาศัย รวมถึงการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบที่สะท้อนให้เห็นว่า

สินทรัพย์ที่มีค่า คือ ดินและน้ำ อันเป็นปัจจัยของความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ และวิถีการดำเนินชีวิต ของคนที่ทำงานและอาศัยอยู่ ด้วยการผลسانแนวคิดและหลักปฏิบัติ ตามหลักของความพอเพียงที่ว่า “ธรรมเนียมประโยชน์ ความสุข และคุณค่าที่ได้ดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรกรรมชาติ” ด้วยฐานแห่งปัญญา พร้อมกับการอยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดเบี้ยนตนเอง และผู้อื่น ควบคู่ไปกับการรักษาคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติ

สรุป

แหล่งการเรียนรู้ เป็นสถานที่ให้เกิดการศึกษาและการเรียนรู้โดยที่สามารถศึกษาและเรียนรู้ได้ ทุกที่ ทุกเวลา ทราบเท่าที่มุ่ยต้องการค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องกับ “การศึกษาตลอดชีวิต” (Lifelong education) ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ (Formal education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) ที่จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงวัย ได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็กจนตาย แหล่งการเรียนรู้มีด้วยกันหลายประเภท อาทิ แหล่งการเรียนรู้ประเภทสวนสัตว์ แหล่งการเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ ขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการ ของแต่ละคนในการเข้าไปศึกษาและเรียนรู้ เมืองโบราณและ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วัดภูมิสถานสังวรรณมหาวิหาร จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบที่มีคุณลักษณะของการเป็นสถานที่ ที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนทุกคน ทุกวัยได้มาศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับ การเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบที่แสดงให้เห็นถึงการนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักการดำเนินงานและวิถีปฏิบัติร่วมกันอย่างไม่เบียดเบี้ยนตนเอง และผู้อื่น ควบคู่ไปกับการรักษาคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

- ทิพวรรณ สิทธิรังสรรค์. (2543). การปลูกพืชผักด้วยวิธีเกษตรธรรมชาติ. สีบคัน พฤหัสบดี 13, 2554, จาก : <http://www.ku.ac.th/e-magazine/november43/plant/>.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. สีบคัน พฤหัสบดี 12, 2554, จาก : <http://www.chaipat.or.th/>.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2550). แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง : จากแนวปฏิบัติสู่ แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : จัดทำหน่วย
- สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา. (2550). แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ ๔ ภูมิภาค. กรุงเทพฯ:
- สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา. (2552). รายงานการวิจัย: การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). นา依法ถามเกี่ยวกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินาลของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้
Administration Based on Good Governance
of the Special Education Provincial Centers
in the Southern Region

รัชนี อ่อนแก้ว^{1*}

Rachanee Onkaew^{1*}

¹นิสิตปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อําเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

^{1*}Graduate Programmes Master of Education (Educational Administration),
Songkhla Rajabhat University, Mueang, Songkhla, 90000

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน : หมายเลขอุทิศที่ 08-7293-2043 และ E-mail : ratchanee_on@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินาล 10 ด้าน คือ หลักปรัชลีทธิผล หลักปรัชลีทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทบทิของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเขตภาคใต้ และเพื่อเปรียบเทียบ ความคิดเห็นต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินาล ของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ แยกตามตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ จำนวน 179 คน โดยได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสำรวจรายการ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภินาลในการบริหารงาน ศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test สำหรับข้อมูล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารใช้หลักธรรมาภินาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ อยู่ในระดับมาก โดยหลักธรรมาภินาลที่ผู้บริหารใช้มากที่สุดคือ หลักการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ หลักมุ่งเน้นฉันทบทิ และหลักการรับผิดชอบ ส่วนหลักธรรมาภินาลที่ผู้บริหารใช้น้อยที่สุดคือ หลักปรัชลีทธิภาพ หลักการกระจายอำนาจ และหลักความเสมอภาค 2) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการใช้หลักธรรมาภินาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ แยกตามตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษาพิเศษไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหา และอุปสรรค เกิดจากการบริหารงานบางครั้งไม่ได้ยึดหลักธรรมาภินาล เช่น บริหารงานไม่เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ขาดความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความยึดหยุ่น การมีส่วนร่วม มีการปิดกั้นข้อมูลช่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดควรยึดหลักธรรมาภินาล

ในการบริหารทุกเรื่องที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารของสถานศึกษา ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส เป็นระบบ ตรวจสอบได้ และเผยแพร่ต่อสาธารณะนได้

คำสำคัญ : การบริหาร ศูนย์การศึกษาพิเศษ หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This research aimed to study the current status and compare the personal opinion of the Special Education administration by using good governance at the administration of Special Education Regional Centers and Special Education Provincial Centers in the South of Thailand. This research studies in 10 aspects including: effectiveness, efficiency, responsiveness, responsibility, transparency, participatory, decentralization, equity, rules of law and consensus classified by position, gender, academic, budget and experience in Special Education. The research collected data from 179 stratified random sampling by using 3 parts questionnaire which included 1) general survey data, 2) five-level rating scale of opinions in using good governance in managing Special Education Centers, 3) open-ended questions in problems, constraint and suggestions. The obtained data were analyzed in terms of percent, the mean, standard deviation, and t-test. Content analysis was used for analyzing data in part 3 of the questionnaire.

This research found that the administrators highly recommended using good governance in participatory, consensus, and responsibility, respectively. Secondly, the personnel's opinions toward the levels of using good governance in Special Education Center were not different. Lastly, problems and constraints resulted from failing to apply good governance in some aspects leading to the lack of this following factos: rules of law, fairness, responsibility, flexibility, participatory, and providing essential information. This research suggested that administrators of Special Education Provincial Centers should apply good governance to all aspects of the administration system which result in the change of educational institute management. The administration needs to be a transparent system that can be examined and publicized.

Keywords : Administration, Special Education Center, Good Governance

บทนำ

จากอดีตที่ผ่านมาได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อกฎหมายส่วนของสังคม สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากความบกพร่อง ความอ่อนแอด helyon ประลิพธิภาพของกลไกด้านการบริหารจัดการในระดับชาติและระดับองค์กร ทั้งในภาครัฐและเอกชน

รวมไปถึงการทุจริตและการกระทำผิดจริยธรรมในวิชาชีพ การล้มสถาบันเศรษฐกิจไทย เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2539 สาเหตุเกิดสะสมมาหลายปีจากความเลวร้ายทางการปกครองที่ประกอบด้วยการฉ้อราษฎร์ บังหลวง การเอาพรครพวงเข้าสูมตำแหน่งงานต่างๆ การเล่นพวงสร้างกลุ่มอิทธิพล และการเลือกปฏิบัติ การบริหารจัดการที่ผิดพลาด เช่น การลงทุนที่ไม่คุ้มค่า การประพฤติปฏิบัติที่สืบเปลี่ยนและฟุ่มเฟือย ประสิทธิภาพของงานต่างๆ และการผิดหวังประดับน้ำเงิน แล้วปัจจัยจำเป็นพื้นฐานไม่เพียงพอ ทั้งปัจจัยทาง กายภาพและทรัพยากรบุคคล ทั้งหมดนี้เป็นผลจากการขาดการปกครองที่ดี หรือธรรมาภิบาล ทั้งในส่วน รัฐของบริษัทธุรกิจเอกชนและขององค์การมหาชน (จำรัส สุวรรณเวลา, 2553, น.21)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงทิศทางการพัฒนา ประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งกำหนดขึ้นบน พื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และมีเป้าหมายด้านธรรมาภิบาล คือ มนุษย์ให้ธรรมาภิบาลของประเทศดีขึ้น สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลใน บริบทไทย เพื่อประกันว่าในองค์กรจะไม่มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงไม่ด้อยประสิทธิภาพ ธรรมาภิบาลของ สถานศึกษาจะช่วยประกันเรื่องนี้ได้ เพราะที่ผ่านมาการศึกษาของเรามีการโกรกันกันในทุกระดับและไม่มี ประสิทธิภาพ (เกณฑ์ วัฒนชัย, 2546, น.22)

ในปัจจุบันการบริหารงานของส่วนราชการยังครอบคลุมไม่ทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่ม สถาบันหลัก ทางสังคมมีบทบาทหน้อยในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาศักยภาพคนไทย การเข้าถึงบริการ ทางการศึกษาของกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสอย่างไม่ครอบคลุม ขณะที่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สารสนเทศได้นำวัฒนธรรมอันหลากหลายสู่สังคมไทย หากแต่คนไทยยังมีความรู้ไม่เพียงพอในการเลือก รับและความทันสมัยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ของคน หมู่ชน และ ทรัพยากรธรรมชาติ (สุวรรณี คำมั่น, 2551, น.13) จึงทำให้มีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับ คุณพิการ พุทธศักราช 2551 มาตรา 5 ระบุว่า “คุณพิการมีสิทธิทางการศึกษาดังนี้ 1) ได้รับการศึกษาโดย ไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก 設備 บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา 2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็น พิเศษของบุคคลนั้น 3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของ คุณพิการแต่ละประเภทและบุคคล” (ราชกิจจานุเบกษา, 2551, น.3)

ศูนย์การศึกษาพิเศษมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับบุคคลพิการ และเป็นหน่วยงานของรัฐที่ ให้บริการแก่บุคคลพิการโดยตรง แต่ในปัจจุบันพบว่าการให้บริการแก่บุคคลพิการยังไม่ทั่วถึง การบริหาร จัดการยังขาดหลักธรรมาภิบาล ทำให้บุคคลพิการไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพมากเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้อง กับที่ยังไม่มีการศึกษาสภาพการบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตภาคใต้ จำนวน 14 แห่ง จึงยากต่อการพัฒนาศักยภาพบุคคลพิการ ผู้วิจัยคิดว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะมีการศึกษา สภาพการบริหารจัดการ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการ

วางแผนงาน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล

จากที่มาและความสำคัญของงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ ตามองค์ประกอบ 10 ประการ คือ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ของการบริหารงาน 4 ด้าน คือ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงาน งบประมาณ การบริหารงานบุคคล ดังที่สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา ให้ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ได้กล่าวว่าปัญหาการดำเนินการและการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสยังไม่ทั่วถึง และการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังไม่มีกลไกที่ชัดเจน ขาดองค์ความรู้เครื่องมือในการจัดการ ตลอดจนการพัฒนาระบบบริหารจัดการ ตามหลักธรรมาภิบาล ให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น.24)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้
- เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ จำแนกตาม ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ
- เพื่อศึกษานิยามปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้

สมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ มีสมมติฐานเกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ครุและบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ มีความแตกต่างกันตาม ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 2 จังหวัดยะลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 3 จังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 4 จังหวัดตรัง และผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ระนอง ประจำ พังงา ชุมพร ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สตูล พัทลุง ปัตตานี นราธิวาส ครุและบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 2 จังหวัดยะลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 3 จังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 4 จังหวัดตรัง และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ รวมประชากรจำนวน 303 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วัยจัยดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จของเครชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : pp. 607-610) โดยการแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างง่าย จากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 2 จังหวัดยะลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 3 จังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 4 จังหวัดตรัง และผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ครุและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 2 จังหวัดยะลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 3 จังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 4 จังหวัดตรัง และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ จำนวน 14 ศูนย์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 179 คน จำแนกเป็นผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 14 คน ครุและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 165 คน

2. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วัยจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ โดยใช้ทฤษฎีหลักธรรมาภินามตามองค์ประกอบ 10 หลัก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553, n.37) คือ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นพัฒนาตามต้องการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการบริหารงานทั่วไป 2. ด้านการบริหารงานวิชาการ 3. ด้านการบริหารงานงบประมาณ 4. ด้านการบริหารงานบุคคลากร

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเรื่องการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินามของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ ผู้วัยจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วัยจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 2 จังหวัดยะลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 3 จังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 4 จังหวัดตรัง และผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ครุและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 2 จังหวัดยะลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 3 จังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 4 จังหวัดตรัง และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ รวมจำนวน 14 ศูนย์ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แล้วนำมาเทียบกับตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครชีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 179 คน โดยแบ่งเป็น ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 14 คน ครุและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 165 คน

2. เครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสอบถามที่ผู้วัยจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (close-ended) และแบบเลือกตอบ (check list) เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภินิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ตามความคิดของผู้บริหาร ครุและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด (close - ended) และแบบเลือกตอบ (check list) เกี่ยวกับสภาพการบริหารขัดการโดยใช้หลักธรรมาภินิบาล ในศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ ในปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารงานทั่วไป (2) ด้านการบริหารงานวิชาการ (3) ด้านการบริหารแผนงานและงบประมาณ (4) ด้านการบริหารงาน โดยศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินิบาลทั้ง 10 หลัก ได้แก่ 1. หลักประสิทธิผล 2. หลักประสิทธิภาพ 3. หลักการตอบสนอง 4. หลักการรับผิดชอบ 5. หลักความโปร่งใส 6. หลักการมีส่วนร่วม 7. หลักการกระจายอำนาจ 8. หลักนิติธรรม 9. หลักความเสมอภาค 10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ การใช้หลักธรรมาภินิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็นคำ답แบบปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการใช้หลักธรรมาภินิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ จากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภินิบาล ประกอบด้วย หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักมุ่งเน้นฉันทามติ และการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประเมิน เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือและข้อเขตเนื้อหาโดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

3.3 เขียนนิยามปฏิบัติการให้ครอบคลุมเนื้อหาและองค์ประกอบของหลักธรรมาภินิบาล และการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ

3.4 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามนิยามปฏิบัติการของหลักธรรมาภินิบาล และการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ จากนั้นนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วปรับปรุงแก้ไข

3.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ให้คะแนน +1 เมื่อแนวโน้มไว้วัดได้ตรงให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจ ให้คะแนน -1 เมื่อแนวโน้มไว้วัดได้ไม่ตรง

หลังจากนั้นนำมาหาค่า ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2539, น.248-249) จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้ง 0.50 ขึ้นไป พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00

3.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหาร ครุและบุคลากรทางการศึกษาที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเที่ยงตรง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลfa (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (ล้วน สายยศ และ

อังคณา สาวยศ, 2539, น.197-199) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.98

3.7 รายงานผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ควบคุมวิทยานิพนธ์ นำแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมาปรับแก้ด้วยบันสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินิบาล ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

เพื่อให้ผลการวิจัยตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับ SPSS for windows (statistical package for the social science for windows) ในการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ และคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์

2. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อมูลที่นำไป ทำการวิเคราะห์โดยวิธีหาค่าจำนวน และร้อยละ

3. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภินิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครุและบุคลากรทางการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ ทำการวิเคราะห์โดยวิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) โดยแปลง 5 ระดับ ตามแบบลิเคอร์ (Likert) ในส่วนของเปรียบเทียบระดับการใช้หลักธรรมาภินิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครุและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ จำแนกตาม ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ ทำการวิเคราะห์โดยการทดสอบที่ กรณีสองกลุ่มอิสระจากกัน (t-test Independent)

4. แบบสอบถามตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ การใช้หลักธรรมาภินิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ทำการวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุป

การวิจัยเรื่องการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินิบาลของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินิบาลของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ ตามความคิดเห็นของครุและบุคลากรทางการศึกษา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักธรรมาภินิบาลอยู่ในระดับมาก โดยหลักธรรมาภินิบาลที่ผู้บริหารใช้มากที่สุดคือ หลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักธรรมาภินิบาลอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ หลักมุ่งเน้นพัฒนาติ มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักธรรมาภินิบาลอยู่ในระดับมาก และหลักการรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักธรรมาภินิบาลอยู่ในระดับมาก ส่วนหลักธรรมาภินิบาลที่ผู้บริหารใช้น้อยที่สุดคือ หลักประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักธรรมาภินิบาลอยู่ในระดับมาก

2. ความคิดเห็นต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินิบาล ของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ จำแนกตาม ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ ของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

การวิจัยเรื่องการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภินิบาลของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักธรรมาภินิบาลของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้กล่าวถึงทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดขั้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และมีเป้าหมายด้านธรรมาภินิบาลคือ มุ่งให้ธรรมาภินิบาลของประเทศดีขึ้น สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและธรรมาภินิบาลในบริบทไทย จากการวิจัยพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการใช้หลักธรรมาภินิบาล ตามหลักการมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีการใช้หลักธรรมาภินิบาลอยู่ในระดับมาก ในด้านการบริหารงาน วิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการประเมินผลการบริหารงานวิชาการอย่าง ต่อเนื่อง การให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมด้วยการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการบริหารงานทั่วไป ที่เปิดโอกาส ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ หลักมุ่งเน้น ฉันทามติ ในด้านการบริหารงานวิชาการและด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยมีการใช้หลักธรรมาภินิบาล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีความรู้และความเป็นผู้นำด้านวิชาการของผู้บริหาร การใช้กระบวนการทางข้อตกลงร่วมกันในแนวทางการดำเนินงาน และความรับผิดชอบต่อการบริหาร รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ที่มีการใช้ข้อตกลงร่วมกันในการจัดทำแผนและงบประมาณ และหลักการ รับผิดชอบ โดยมีการใช้หลักธรรมาภินิบาลอยู่ในระดับมาก ในด้านการบริหารงานงบประมาณ ทั้งนี้อาจเนื่อง มาจากมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการกิจของศูนย์การศึกษาพิเศษ รองลงมาคือ ด้านการ บริหารงานวิชาการ ในเรื่องการส่งเสริมครุวัสดุการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร และด้านการบริหาร งานบุคคล ในเรื่องการนิเทศครุและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานตามแผน

จากข้างต้นที่กล่าวมาระบุ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการใช้หลักธรรมาภินิบาลของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษในภาพรวมอยู่ในระดับมากนั้น มีความสอดคล้องกับผลการ วิจัยของ เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ (2548, n.1) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภินิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบร่วมกับการบริหาร ตามหลักธรรมาภินิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของบุคลากร สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของ ไพบูลย์ ตั้งสมบูรณ์ (2548, n.1) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร พนว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานสถานศึกษาในการพร้อมอยู่ในระดับมาก ความคาดหวังต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครในภาพรวมอยู่ในระดับมาก การปฏิบัติจริงและความคาดหวังต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครไม่มีความแตกต่างกัน แต่ค่าเฉลี่ยของความคาดหวังสูงกว่าการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ศุจิรา มีจำรัส (2550, n.1) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พนว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียบเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับ ศรีพัชรา ลิทธิกำจาร์ แก้วพิจิตร (2551, n.1) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา เอกชน พนว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักความรับผิดชอบ 2) หลักนิติธรรมและความเสมอภาค 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักความคุ้มค่า 5) หลักความมั่นคง 6) หลักความมีส่วนร่วม 7) หลักคุณธรรม และ 8) หลักการใช้อำนาจหน้าที่ โดยการใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับขอบข่ายการวิจัย

ดังนั้น การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษานี้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อการบริหารงานของศูนย์การศึกษาพิเศษขับเคลื่อนกระบวนการ ดำเนินงานตามรูปแบบของธรรมาภิบาลได้อย่างดีที่สุด

2. ผลการวิจัยพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดว่า การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ มีความแตกต่างกันตาม ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตภาคใต้ ที่จำแนกตาม ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษต่างกันนั้นได้รับการใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน อีกทั้งเมื่อจำแนกถึง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการศึกษาพิเศษ พนว่า อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงอยู่ในช่วงเดียวกัน จึงส่งผลให้ความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ศูนย์การศึกษาพิเศษไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ พนว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอันໄດ้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักมุ่งเน้นพัฒนา มีปัญหาและอุปสรรค

ในการใช้หลักธรรมาภิบาล ตามความคิดเห็นในส่วนน้อยของครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษในบางเรื่องยังไม่ยึดตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานไม่เป็นไปตามกฎระเบียบท่องทางราชการ ขาดประสิทธิภาพในการทำงานน้อย ขาดการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติตามระเบียบท่องทางราชการ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขาดความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ และไม่มีความยึดหยุ่น มีการปิดกันข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ดังนั้นแนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษควรยึดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทุกเรื่องที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ด้วยความโปร่งใส เป็นระบบ ตรวจสอบได้ และสามารถเผยแพร่ผลการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษต่อสาธารณะได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษยังไม่ชัดเจน และไม่เป็นไปตามหลักการ ส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นภายในศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ (2548, น.1) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ที่ได้จากคำถามปลายเปิด พบว่า ด้านที่มีจำนวนความถี่ของปัญหา 3 อันดับแรก คือ ด้านความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยครูได้เสนอแนวทางแก้ไขด้านหลักความโปร่งใสมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านนิติธรรม ซึ่งปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบประมาณค่า

ดังนั้นการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษควรยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานทุกด้านให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ยุติธรรม รับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และยึดหยุ่น มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ตามความคิดเห็นของบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด และศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา จำเป็นต้องให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อทราบถึงปัญหาในการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ และนำมากำหนดแนวทางแก้ปัญหาตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การนำผลการวิจัยไปใช้อย่างคุ้มค่า ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการนำหลักประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารงาน ด้วยหลักธรรมาภิบาลน้อยที่สุด การบริหารงานที่ผู้บริหารนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้น้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารงานบุคคล เรื่องความสอดคล้องของการมองหมายงานกับความรู้ความสามารถของครูและบุคลากร

ทางการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารควรทำความเข้าใจต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาในการนำหลักธรรมาภิบาล มาใช้ในการบริหาร โดยผู้บริหารควรมีการสานเสนาด้วยการจัดประชุม หรือจัดการอบรม เพื่อสร้างความเข้าใจในการบริหารงานและการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นไปในทางเดียวกัน หรืออาจใช้การศึกษาดูงาน เพื่อให้การบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษโดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามหลักประสิทธิภาพนี้ ความชัดเจนในการปฏิบัติงานต่อไป

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ควรมีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ให้การดำเนินงานในทุกเรื่อง เป็นไปอย่างชัดเจน และใช้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ควรมีการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีระบบตรวจสอบการบริหารแผนงานและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และความต่อเนื่องของการนำผลการประเมินไปใช้ในการนิเทศปรับปรุง และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า ใน การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด เขตภาคใต้ มีการใช้หลักประสิทธิภาพน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานไม่ได้ยึดหลักการที่ชัดเจน เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ ดังนั้น แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษควรยึดหลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยการนำหลักประสิทธิภาพมาใช้ให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้ได้ผลการวิจัยครอบคลุมมากขึ้นในการวิจัยเรื่อง การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ใช้บริการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด แต่ละด้านของหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ

2.2 ควรมีการวิจัยติดตามผลการดำเนินงานการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ทุกด้านของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เพื่อศึกษาหาข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่มีความบกพร่อง เพื่อการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.3 ควรมีการติดตามประเมินผลการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ

2.4 ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคใต้ ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้รับบริการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ : บริษัท พฤกษาวนกราฟฟิค จำกัด.
- เกณ์ วัฒนชัย. (2546). ธรรมากินาลักษณะบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด
- เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์. (2548). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- จำรัส สุวรรณเวลา. (2553). จุดดดอนทางธรรมากินาล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไฟศาล ตั้งสมบูรณ์. (2548). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2551. พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2539. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สุวิรยาล้าน.
- ศรีพัชรา สิทธิกำจรา แก้วพิจิตร. (2551). การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553.
- สุจitra มีจำรัส. (2550). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวรรณ คำนั่น. (2551). รายงานการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลง สังคมโลกและสังคมไทยภายใต้กระแสโลกการกิจกรรมด้านสังคม. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาสำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities Education and Psychological Measurement*. November, 607 - 610.

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
Administration Behaviors of the school Administrator Affecting Participation of School
Board members in Basic Education Schools Under the office of Loei Primary
Education Service Area 1

วชิราภรณ์ หนันทุม^{1*}

Wachiraporn Hnuntum^{1*}

¹นิติบัญญາโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อําเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

¹Graduate Programmes Master of Education (Educational Administration),
Sukhothai Thammathirat Open University Pakkred, Nontaburi, 11120

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน : หมายเลขอโทรศัพท์ 08-5008-8919 และ E-mail : chichi.2009@windowslive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และ (4) ศึกษาพฤติกรรมการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 335 คน ได้มาจากการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราประมาณค่ามีความเที่ยง เท่ากับ 0.80 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเมียงเบนมาตรฐาน ค่าลัมประลิทธีสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์ทดสอบโดยพหุคุณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า (1) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ ดังนี้ ภาวะผู้นำ การ vroung ใจ การติดต่อสื่อสาร การกำหนดเป้าหมาย ปฏิสัมพันธ์ และอิทธิพลที่มีต่อกัน กระบวนการตัดสินใจ การควบคุมการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (4) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังสมการพยากรณ์
 $Zy = 0.579 + 0.131$

คำสำคัญ : พฤติกรรมการบริหาร การมีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were (1) to study administration behaviors of school administrators in basic education schools under the Office of Loei Educational Service Area 1; (2) to study participation of basic education school board members in basic education schools under the Office of Loei Educational Service Area 1; (3) to study the relationship between administration behaviors of school administrators and participation of basic education school board members in basic education schools under the Office of Loei Educational Service Area 1; and (4) to study administration behaviors affecting participation of basic education school board members in basic education schools under the Office of Loei Educational Service Area 1.

The sample consisted of 335 basic education school board members in basic education schools under the Office of Loei Educational Service Area 1, obtained by simple random sampling. The research instrument was a rating scale questionnaire with reliability coefficient of 0.80. The statistics used for data analysis were the percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings showed that (1) the overall and by-aspect administration behaviors of school administrators were rated at the high level; aspects of administration behaviors could be ranked based on their rating means as follows: leadership, motivation, communication, goal targeting, interacting and interpersonal influence, decision-making process, work performance control, and performance standards; (2) the overall participation of basic education school board member was rated at the high level; (3) administration behaviors of school administrators had positive correlations with participation of basic education school board members; and (4) the administration behavior aspect of school administrators that significantly affected participation of basic education school board members at the 0.05 level was the performance standards, as could be shown by the prediction equation in terms of standard score below:

$$Zy = 0.579 + 0.131$$

Keywords: Administration behavior, Participation, Basic education school board member, Primary Education

บทนำ

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีความชัดเจนอย่างยิ่ง เพื่อแก้ไขภัยธรรมชาติและแผนงานหลักของประเทศไทยได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) ได้กำหนดให้นโยบายที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นนโยบายหลัก

ในการพัฒนาและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในสังคมทุกระดับ ภายใต้หลักการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมผลักดัน” เป็นแผนที่ได้อันเชิญแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นปรัชญา นำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับบริบทการพัฒนา ประเทศมาเขียนไว้ใน “ปฐมบท” ของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ โดยมี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และ ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2549, น.7)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจในการบริหารการจัดการศึกษาไว้ใน หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 38 ว่า ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้อง กับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบ ที่หลากหลายรวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพุทธกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ไฟฟาร์ย์ ดอกบัว (2550, น.บหคดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูมิจุనทรี พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของครุฑ์หนากลุ่มสารการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ การกำหนดเป้าหมาย การปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร ภาวะผู้นำ การควบคุมบังคับบัญชา การตัดสินใจ และมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม และผลการเปรียบเทียบพุทธิกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครุฑ์หนากลุ่มสารการเรียนรู้ที่ปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาขนาดกลาง

และขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกันในภาพรวมและรายด้าน และสอดคล้องกับการวิจัยของปริญญา ปักกิ่งเมือง (2546, น.บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดเพชรบุรี พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร การกำหนดเป้าหมาย และการควบคุมงาน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผู้วิจัยมีความสนใจทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย การจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา การจัดการศึกษาภาคบังคับ เด็กพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาสมรรถภาพ ตลอดจนเด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยในครั้งนี้คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษา สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในระดับต่างๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนครุภัณฑ์ ฯลฯ ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมด้านการบริหาร ให้ประสบผลสำเร็จ และส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา ตามภารกิจของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
- เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
- เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
- เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผู้วิจัยได้ใช้กรอบความคิดทางทฤษฎีโดยยึดแนวคิดทางด้านพฤติกรรมการบริหารองค์กรที่มีประสิทธิผลทั้ง 8 ด้าน ของลิเคอร์ท (Likert:1976), ข้างล่างนี้ สุทธิวรรณา ตันติรุจนาวงศ์, 2553, น.1-20) และศึกษาบทบาท

หน้าที่ของกรมมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 (ฉบับที่ 2) มองหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
<p>พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา</p> <p>1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านการสูงใจ 3) ด้านการติดต่อสื่อสาร 4) ด้านปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน (การมีส่วนร่วม) 5) ด้านกระบวนการการตัดสินใจ 6) ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน 7) ด้านการกำหนดเป้าหมาย 8) ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน 9) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน</p>	<p>บทบาทหน้าที่ของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>1. กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา 2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา 5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน 6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลคนพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ 7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา 8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ร่วมสืบสานจาริตรัฐประเพณี ศิลปวัฒธรรมของท้องถิ่น และของชาติ 9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชน และท้องถิ่น 10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน 11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบ นี้ตามที่เห็นสมควร 12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น</p>

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้ พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ครั้งนี้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

- ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของ ลิโคอร์ท (Likert, อ้างถึงใน สุทธิวรณ ตันติรจนวงศ์, 2553, น.1-20) ทั้ง 8 ด้าน และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2543 (ฉบับที่ 2) ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 12 ข้อ

- ขอบเขตด้านประชากร ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 238 โรงเรียนซึ่งมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2,460 คน ปีการศึกษา 2553

- กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 148 โรงเรียนซึ่งมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 335 คน ปีการศึกษา 2553

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

- 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของ ลิโคอร์ท (Likert) ทั้ง 8 ด้าน

1. ภาวะผู้นำ
2. การจูงใจ
3. การติดต่อสื่อสาร
4. ปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน (การมีส่วนร่วม)
5. กระบวนการตัดสินใจ
6. การกำหนดเป้าหมาย
7. การควบคุมการปฏิบัติงาน
8. มาตรฐานการปฏิบัติงาน

- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2543 (ฉบับที่ 2) ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 12 ข้อ ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ

4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
7. เสนอแนวทาง และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ
9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาตลอดจนประธานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น
10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อ สำนักงานเขตฯ
11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรืออนุกรรมการเพื่อการดำเนินงาน ตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร
12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 นำข้อมูลไปใช้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. หน่วยงานต้นสังกัดนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาพัฒนาระบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีรายละเอียดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2,460 คน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 238 โรงเรียน นำมากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครชซ์แลมอร์แกน ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 148 โรงเรียน และจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 335 คน ดังนี้ ประชากรได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประมาณศึกษาเลข เขต 1 จำนวน 238 โรงเรียน ซึ่งมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2,460 คน ปีการศึกษา 2553

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมาณศึกษาเลข เขต 1 จำนวน 148 โรงเรียน ซึ่งมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 335 คน ปีการศึกษา 2553

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษามีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษารอบความคิดทางทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือมีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.80 มีคำตามซึ่งแยกเป็นรายด้านทั้ง 8 ด้าน คือ ภาวะผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ และอิทธิพลที่มีต่อกัน (การมีส่วนร่วม) กระบวนการตัดสินใจ การกำหนด เป้าหมาย การควบคุมการปฏิบัติงาน และมาตราฐานการปฏิบัติงาน

3.2 ศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2543 ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ข้อ นำมาเพิ่มเติมในแบบสอบถามส่วนที่ 3

3.3 นำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาและปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำ

3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1

3.5 พิจารณาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิโดยความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.6 นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมาณศึกษาเลข เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวม 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ และนำแบบสอบถามไปหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วย

สูตรของครอนบาก (Cronbach อ้างถึงใน ล้วน สา iyit, 2550, น.255-373) pragyaค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.80

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ไปขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 335 คน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ทั้ง 148 โรงเรียน โดยผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามด้วยตนเองเพื่อขอความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยแยกแบบสอบถามจำนวน 335 ฉบับ ให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ของแต่ละสถานศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3) ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถานศึกษาโดยตนเองภายใน 15 วัน ได้รับแบบสอบถามคืนมา 335 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

2) การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

5) การวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ใช้การวิเคราะห์การลดอิพหุคุณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

ผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 สรุปได้ดังนี้

จากการวิจัย พบร率为ดับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการบูรณาการ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการทำงานเป้าหมาย ด้านปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน

(การมีส่วนร่วม) ด้านกระบวนการตัดสินใจ ด้านการควบคุมการปฏิบัติงานและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน และจำแนกเป็นรายข้อ ดังนี้

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางในอนาคตของสถานศึกษาโดยปรึกษาหารือร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการลงใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ด้าน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาลงใจให้คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ร่วมกับปฎิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาให้บรรลุตาม เป้าหมายขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างความรักความผูกพัน และความไว้วางใจต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการวางแผนและการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ด้าน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมอบหมาย ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่น ได้ใช้ความสามารถของตนเองเติมศักยภาพ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความช่วยเหลือแนะนำแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกๆ ด้าน

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน (การมีส่วนร่วม) อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่าด้านผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจในการปฏิบัติงานของ สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านกระบวนการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า ด้านผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ประกอบการตัดสินใจ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาทำให้ทราบแนวทางในการปฏิบัติงานและการพัฒนาองค์กรร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดเป้าหมาย อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า ด้านผู้บริหารสถานศึกษาแสดงให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรู้สึกว่ามี ความสำคัญต่อสถานศึกษาและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ย สูงสุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี

ความท่วงไข่ในผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ เป็นแนวทางควบคุมงาน หรือตรวจสอบเพื่อแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีโดยรวมคุณกำกับดูแล แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการสำรวจและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาสถานศึกษาแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการวิจัย พนวាឍารมมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยาภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ร่วมสืบสานเจ้าตระเพนธ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ปฏิบัติการอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันมีอยู่ 2 ด้าน คือ เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา และแต่งตั้งที่ปรึกษา และหัวหน้ากลุ่มการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

จากการวิจัย พนว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน และด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา กับ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

พฤติกรรมการบริหารของ ผู้บริหารสถานศึกษา (ตัวแปรอิสระ)	ค่าความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม (ตัวแปรตาม)	Sig
ภาวะผู้นำ	0.033	0.548
การจูงใจ	0.066	0.229
การติดต่อสื่อสาร	0.072	0.189
ปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน (การมีส่วนร่วม)	0.033	0.552
กระบวนการตัดสินใจ	0.106	0.051
การกำหนดเป้าหมาย	0.105	0.055
การควบคุมการปฏิบัติงาน	0.199*	0.030
มาตรฐานการปฏิบัติงาน	0.131*	0.016
รวม	1	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา กับ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน และด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.199* และ 0.131* ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเฉพาะด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การทดสอบอยพหุคุณแบบขั้นตอนของพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

พฤติกรรมการบริหาร ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผล ต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์ การทดสอบอยพหุคุณ ในรูปแบบเดียว	ค่าสัมประสิทธิ์ การทดสอบอยพหุคุณ ในรูปแบบเดียว	ค่า สถิติ ทดสอบ	ค่า นัยสำคัญ ของ (t)	
	B	Std.Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่(Constant)	3.423	0.203		16.889	0.000
มาตราฐานการปฏิบัติงาน	0.116	0.048	0.131	2.414	0.016

$$\text{ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคุณ } (R) = 0.131^*$$

$$\text{ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคุณกำลังสอง } (R \text{ Square หรือ } R^2) = 0.017$$

$$\text{ค่า } R^2 \text{ ที่ปรับแล้ว } (\text{Adjusted } R \text{ Square}) = 0.014$$

$$\text{ความคลาดเคลื่อนมาตราฐานในการพยากรณ์} = 0.51270$$

จากตารางที่ 2 พบว่าโดยภาพรวมพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 เมื่อใช้พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน (ภาวะผู้นำ การสรุปใจ การติดต่อสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน (การมีส่วนร่วม) กระบวนการตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย การควบคุมการปฏิบัติงาน และมาตราฐานการปฏิบัติงาน) เป็นตัวทำงานการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ด้านมาตราฐานการปฏิบัติงานโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทดสอบอยพหุคุณในรูปแบบเดียว คือ ($B=.116$ Std Error=.048) ค่าสัมประสิทธิ์การทดสอบอยพหุคุณในรูปแบบเดียว ($Beta=.131$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ($t = 2.414$ Sig=.016) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคุณ ($R=0.131^*$ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคุณกำลังสอง ($R \text{ Square หรือ } R^2 = .017$ ค่า R^2 ที่ปรับแล้ว ($\text{Adjusted } R \text{ Square} = .014$ และความคลาดเคลื่อนมาตราฐานในการพยากรณ์ = .51270 ซึ่งแสดงว่าพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านมาตราฐานการปฏิบัติงาน

จากความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ดังกล่าวสามารถเขียนสมการวิเคราะห์การทดสอบอยได้ ดังนี้

$$\text{การมีส่วนร่วม} = 3.423(\text{Constant})+0.131 \text{ (มาตราฐานการปฏิบัติงาน)}$$

สรุป

จากการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า (1) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ ภาวะผู้นำ การบูรณาการ การติดต่อสื่อสาร การกำหนดเป้าหมาย ปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน กระบวนการตัดสินใจ การควบคุมการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (4) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องดำเนินมาตรฐานการปฏิบัติงานให้เป็นมาตรฐานเอ้าไว มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง มาตรฐานการปฏิบัติงานของครุและผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งก็คือ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เป็นความรับผิดชอบของครุและผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องพัฒนาตนเอง พัฒนาบุคลากรครุ นักเรียน พัฒนางาน และพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นที่ยอมรับกันในสังคมโดยทั่วไปว่า ครุเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ จึงมีความจำเป็นและมีความสัมพันธ์ ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้ครุและผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ และเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้นต่อไป ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะหัวหน้าองค์กรควรใช้ทักษะดังกล่าวให้มาก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจต่อการบริหารจัดการ และทำให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้ ได้จากการวิจัยเป็นพื้นฐาน โดยแบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากข้อค้นพบของการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 คือ ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง มาตรฐานการปฏิบัติงานของครุและผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งก็คือ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ซึ่งกำหนดโดยครุสภาก สภากรุและบุคลากรทางการศึกษา 12 มาตรฐาน ดังรายละเอียดด้านที่ 1 เป็นความรับผิดชอบของครุและผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องพัฒนาตนเอง พัฒนาบุคลากรครุ นักเรียน พัฒนางาน และพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นที่ยอมรับกันในสังคมโดยทั่วไปว่า ครุเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ จึงมีความจำเป็นและมีความสัมพันธ์ ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้ครุและผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ และเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้นต่อไป ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะหัวหน้าองค์กรควรใช้ทักษะดังกล่าวให้มาก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจต่อการบริหารจัดการ และทำให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 จากข้อค้นพบของการวิจัยที่พนวจว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบัน ชุมชนและห้องถึงได้เกิดการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นข้อคิดสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องประพฤติตามให้เกิดความครัวท์รา และความเชื่อถือตลอดจนความไว้วางใจ ซึ่งจะส่งผลทำให้ชุมชนหรือห้องถึงให้ความร่วมมือในการดำเนินการกิจต่างๆ ของสถานศึกษาอันจะทำให้การจัดการศึกษาของชาติเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ เพื่อพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในข้อดังกล่าวให้อยู่ในระดับมากต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงเปรียบเทียบ โดยแยกตามขนาดของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อหาความแตกต่างของระดับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกกลุ่ม เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดการศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่影响หนึ่งจากพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดเพชรบูรณ์.

เอกสารอ้างอิง

บริษัท ปักกิ่งเมือง (2546) พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดเพชรบูรณ์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไฟฏร์ ดอกบัว (2550) พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏราชนครินทร์.

ล้วน สายยศ (2550) หน่วยที่ 4 “ระเบียบวิธีทางสถิตินำประการเพื่อการวิจัย” ในเอกสารการสอน ชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 1-4 หน้าที่ 255-373. นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุทธิวรรณ ตันติรุจวงศ์ (2553) หน่วยที่ 10 “แนวคิดร่วมสมัยทางการบริหาร” ในเอกสารการสอน ชุด วิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 6-10 หน้าที่ 1-20. นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กรุงเทพมหานคร พริกหวานกราฟฟิค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) กรุงเทพมหานคร คลังวิทยา.

**การสำรวจเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้
ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**

**Identification of Children at Risk with Learning Disabilities in Satit School,
Songkhla Rajabhat University.**

พัชรี จิวพัฒนกุล^{1*}

Pacharee Chewpatanagul^{1*}

^{1*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

^{1*} Assistant Professor , Education Faculty, Songkhla Rajabhat University,
Mueang, Songkhla, 90000

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน : หมายเลขโทรศัพท์ 08-6991-1910 และ E-mail : Phatchalee_@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ที่มีอายุระหว่าง 4.0 - 6.6 ปี ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และเพื่อวางแผนในการพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ของเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ต่อไป กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 4.0 - 6.6 ปี ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 เลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 69 คน โดยใช้เครื่องมือคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ของศาสตราจารย์ศรีญา นิยมธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ดัดแปลงมาจาก เครื่องมือของแมคคาร์ธี มีเนื้อหาในการทดสอบ 6 หมวด คือ การรู้จักซ้าย - ขวา การจำคำ การวัดรูปทรง การจำตัวเลข การจัดหมวดหมู่ และการใช้ช่า โดยใช้เวลาทดสอบประมาณคนละ 20 นาที

ผลการวิจัย พบว่าจากจำนวน เด็กชาย - หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวนเด็กชายทั้งหมด 39 คน จะอยู่ในภาวะเสี่ยงจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20.21 เด็กหญิงทั้งหมด 30 คน จะอยู่ในภาวะเสี่ยงจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และจากจำนวนเด็กทั้งหมด 69 คน จะมีเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 15.94 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะพบว่า เด็กชายมีร้อยละของการสอบไม่ผ่านสูงกว่าเด็กหญิงในด้านการจำคำ ด้านการใช้ช่า และด้านซ้าย - ขวา ส่วนเด็กหญิงสอบไม่ผ่านสูงกว่าเด็กชายในด้านการจำตัวเลข

คำสำคัญ : เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง ปัญหาทางการเรียนรู้

Abstract

This study was aimed to identify 4.0-6.6 years old children who were at risk of having learning disabilities in Satit School, Songkhla Rajabhat University, in order to enhance their abilities in the future

The participants of this study were 69 students, aged 4.0-6.6 years old enrolled in the second semester in 2011 academic year. The instrument used for screening these children was the screening test of learning disabilities developed by Professor Sriya Niyomtham which was adapted from MacCarthy screening test. The test composed of 6 Subtests including. There are six subtests : left and right discrimination, word memory, shape drawing, number memorization, categorization, and leg control. The test took 20 minutes to administer for each student.

The results showed that eight out of the 39 boys in the second years of kindergarten were at risk of having learning difficulties (20.51%). There were three out of the 34 girls o were at risk of having learning difficulties (10.00). A total of 11 out of 69 (15.94%) were having at risk of learning difficulties. The percentage of boys who did not pass the categorization word memory, leg control and left-right discrimination subtests were higher than that of girls. However, the percentage of girls who did not pass the number memorization subtests were higher than that of boys.

Keywords : children who were at risk , learning difficulties

บทนำ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีหลายประเภท บางประเภทจะเห็นได้ชัดเจนจากความผิดปกติทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นต้น ซึ่งเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เป็นเด็กที่มีความต้องการประเภทหนึ่ง ที่มีความบกพร่องเกี่ยวกับกระบวนการทางจิตวิทยาพื้นฐาน ส่งผลให้เด็กมีปัญหาในด้านการฟัง การคิด การพูด การอ่าน การสะกดคำ หรือการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่มีสติปัญญาปกติ หรือสูงกว่าปกติ แต่ลักษณะภายนอกจะดูทั่วไปก็จะมีลักษณะเหมือนกับเด็กปกติ แต่จะมีปัญหาทางการเรียนในบางเรื่อง ทั้งที่ไม่ได้มีความบกพร่องทางการมองเห็น ทางการได้ยิน ทางด้านสติปัญญา ไม่ได้เป็นเด็กด้อยโอกาส หรือเป็นเด็กที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมแต่อย่างใด แต่การที่จะรู้ว่าเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้นั้น จะต้องสังเกตและทดสอบด้วยแบบคัดกรองหรือแบบคัดแยก ซึ่งสามารถคัดกรองได้ตั้งแต่เด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัย การคัดกรองเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ซึ่งถ้าแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องตรงจุดแล้ว เด็กเหล่านี้ก็สามารถจะพัฒนาการเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้บางคนอาจจะมีปัญหาอื่นร่วมด้วย เช่น สมองลิ้น อยู่ในร่างกาย ซึ่งก็จะส่งผลให้การช่วยเหลือ

อาจต้องใช้เวลานาน และในบางกรณีอาจจะต้องได้รับการช่วยเหลือทางการแพทย์อีกด้วย ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันความสูญเปล่าทางการศึกษา และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา จึงควรค้นหาเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อขัดปัญหาที่รุนแรงหรือลดปัญหาที่ไม่เพียงประสงค์

การคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้นั้นมีหลายวิธีทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การคัดแยกอย่างไม่เป็นทางการนั้นจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เช่น การฟัง การพูดโต้ตอบ การอ่าน การเขียน พฤติกรรมเมื่อยู่ในชั้นเรียน การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นต้น สำหรับการคัดแยกอย่างเป็นทางการนั้นจะใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการทดสอบ ในประเทศไทยมีเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ไม่มากนักซึ่งเครื่องมือชุดหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ คือ เครื่องมือที่ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม ตัดแปลงมาจากเครื่องมือคัดแยกของ แมคคาร์ธี ซึ่งจะใช้ทดสอบเด็กได้ตั้งแต่อายุ 4.0 - 6.6 ปี เป็นการทดสอบรายบุคคล โดยมีเนื้อหาในการทดสอบ 6 หมวด คือ ช้าๆ ขาด จำ คำ ตรวจ รูป การจำตัวเลข การจัดหมวดหมู่ และการใช้ขา แบบคัดแยกฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละฉบับในช่วง 0.63 - 0.85 และมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผลของการคัดแยกจะทำให้ทราบว่าเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงหรือไม่ถ้าเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงจะได้หัววิธีการช่วยเหลือเสียตั้งแต่ต้น ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีกับเด็กเป็นอย่างยิ่ง ข้อจำกัดของเครื่องมือชุดนี้ คือ เด็กที่มีอายุ 5.0 - 6.6 ปีเท่านั้นจึงจะสามารถทดสอบได้ครบทั้ง 6 หมวด ถ้าอายุต่ำกว่า 5 ปีจะไม่สามารถทดสอบในหมวดช้าๆ - ขาดได้ (ศรียา นิยมธรรม, 2542, น.1)

รายวิชาการคัดแยกบุคคลที่มีความต้องการพิเศษเป็นวิชาเอกบังคับของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ ทุกคนจะต้องเรียนวิชานี้ ซึ่งในวิชาดังกล่าวมีเครื่องมือคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายประเภท เครื่องมือการคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ ที่ ศรียา นิยมธรรม ตัดแปลงมา จากเครื่องมือคัดแยกของ แมคคาร์ธี เป็นเครื่องมือชุดหนึ่งที่นักศึกษาได้ผ่านการเรียนมาแล้ว และเพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้จากการเรียนในห้องเรียนสู่การปฏิบัติจริงในภาคสนาม ดังนั้น จึงได้วัดให้นักศึกษาดำเนินการคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลฯ ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของเด็กทุกคนที่จะต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานทางการเรียนรู้ต่างๆ ให้พร้อม ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ ต่อไป และเพื่อบูรณาการ การให้บริการวิชาการแก่ชุมชนกับการจัดการเรียนการสอน และการวิจัย โปรแกรมวิชาการศึกษาพิเศษโดยอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา การคัดแยกบุคคลที่มีความต้องการพิเศษจึงจัดโครงการการคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เพื่อค้นหาว่ามีเด็กจำนวนมากน้อยเพียงใดและเด็กแต่ละคนมีปัญหาในด้านใดบ้าง เพื่อจะได้ดำเนินการวางแผนในการช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ ที่มีอายุระหว่าง 4.0 - 6.6 ปี ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อจะได้ทราบจำนวนและปัญหานั้นแต่ละด้านของเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหา ทางการเรียนรู้ ที่มีอายุระหว่าง 4.0 - 6.6 ปี และเพื่อวางแผนในการพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ของเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 4.0 - 6.6 ปี ของโรงเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 4.0 - 6.6 ปี ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 เลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 69 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้

วิธีการวิจัย

- ผู้วิจัยติดต่อผู้บริหารโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อขออนุญาตดำเนินการคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ ชั้นอนุบาล 3
- ผู้วิจัยติดต่อประธานโปรแกรมวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตระดับปริญญาตรี รหัส 54 E 183 เข้าร่วมดำเนินการคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้
- ดำเนินการทดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคล เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555
- รวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม สรุปจัดทำรายงานการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- เครื่องมือคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่ ศรียา นิยมธรรม ดัดแปลงมา จาก เครื่องมือคัดแยกของแมคคาร์ธี ซึ่งจะใช้ทดสอบเด็กที่มีอายุระหว่าง 4.0 - 6.6 ปี เป็นการทดสอบรายบุคคล และมีเนื้อหาในการทดสอบ 6 หมวด คือ

1. ซ้าย - ขวา
2. การจำคำ
3. การวาดรูปทรง

- 1.4 การจำตัวเลข
- 1.5 การจัดหมวดหมู่
- 1.6 การใช้ขา

โดยทดสอบเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการทดสอบประมาณคนละ 20 นาที แบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละฉบับในช่วง 0.63 - 0.85 และมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เชิงโครงสร้างและมีความเที่ยงตรงจำแนก ตลอดจนความเที่ยงตรงตามเกณฑ์เปรียบเทียบในระดับເປົ້າຮັບເຊີ້ນໄທລີທີ່ 10, 20, 30 ของแต่ละช่วงอายุ โดยคำนึงถึงคะแนนที่สอบได้ตามแบบทดสอบแต่ละหมวด และจำนวนหมวดที่สอบตกเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเด็กอยู่ในภาวะ “เสี่ยง” หรือไม่

2. แบบบันทึกการคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
3. คู่มือการใช้แบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้

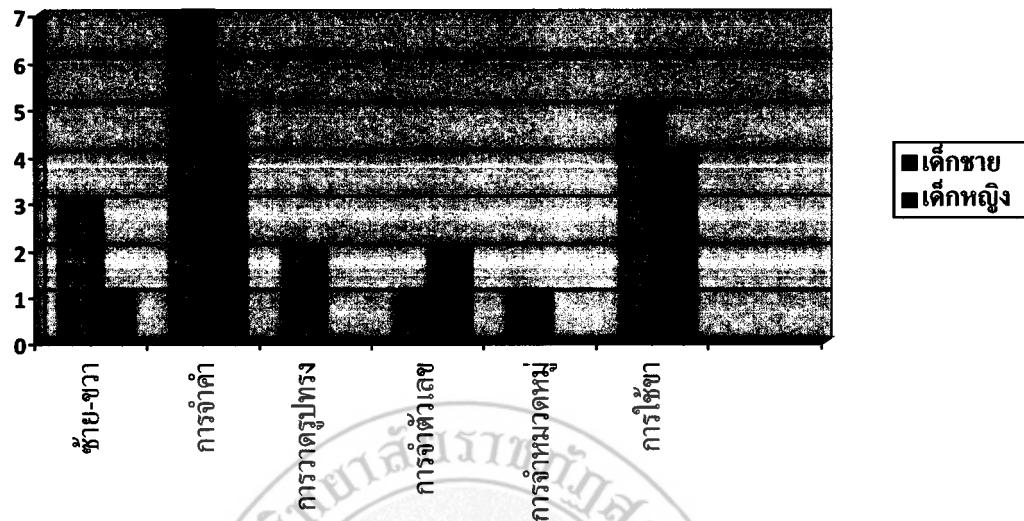
ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนของเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/1 ที่ไม่ผ่านการทดสอบ ในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน

ด้าน	จำนวนเด็กชาย - หญิงที่ไม่ผ่านการทดสอบ				ลำดับที่
	เด็กชาย (N = 20)	เด็กหญิง (N = 17)	รวม (N = 37)	%	
1. ซ้าย-ขวา	3	1	4	10.81	3
2. การจำคำ	7	5	12	32.43	1
3. การวาดรูปทรง	2	-	2	5.41	5
4. การจำตัวเลข	1	2	3	8.11	4
5. การจัดหมวดหมู่	1	-	1	2.70	6
6. การใช้ขา	5	4	9	27.32	2

จากตารางที่ 1 พบร่วมกันว่าเด็กชาย - หญิงไม่ผ่านการทดสอบด้านการจำคำมากที่สุด คิดเป็น 32.43% รองลงมาด้านการใช้ขาคิดเป็น 24.32% ด้านซ้าย - ขวา คิดเป็น 10.81% ด้านการจำตัวเลข คิดเป็น 8.11% ด้านการวาดรูปทรง คิดเป็น 5.41% และด้านการจัดหมวดหมู่คิดเป็น 2.70% ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าเด็กชายไม่ผ่านการทดสอบด้านซ้าย - ขวา การจำคำ และการใช้ขา มากกว่าเด็กหญิง ส่วนเด็กหญิงไม่ผ่านการจำตัวเลข มากกว่าเด็กชาย ดังแสดงในรูปที่ 1

จำนวน (คน)

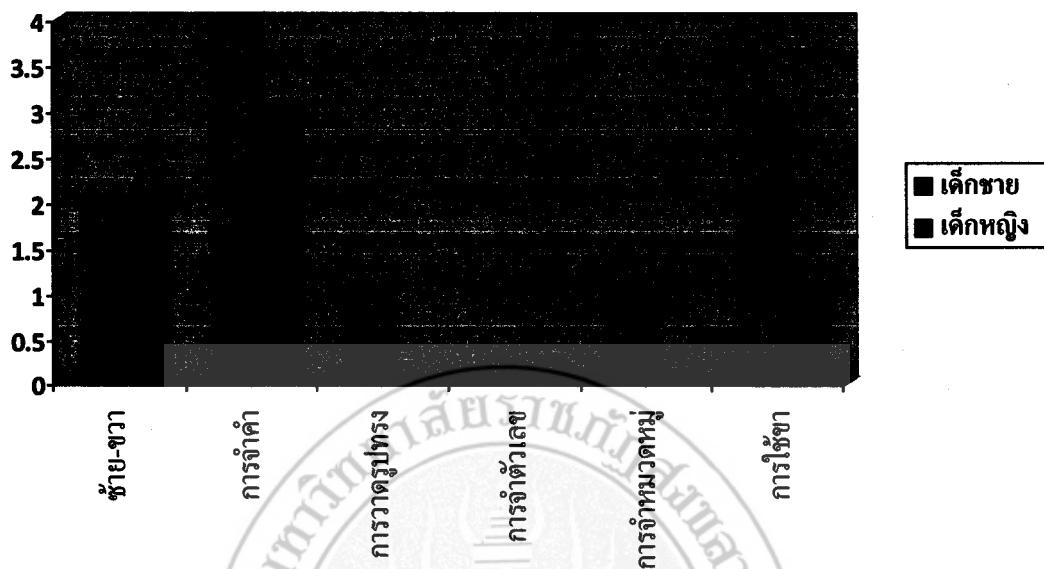
รูปที่ 1 แสดงจำนวนเด็กชาย - หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/1 ที่ไม่ผ่านการทดสอบในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนของเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 ที่ไม่ผ่านการทดสอบ ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน

ด้าน	จำนวนเด็กชาย - หญิงที่ไม่ผ่านการทดสอบ				ลำดับที่
	เด็กชาย (N = 20)	เด็กหญิง (N = 17)	รวม (N = 37)	%	
1. ช้าย-ขวา	2	2	4	12.50	1
2. การจำคำ	4	3	7	21.88	2
3. การวัดรูปทรง	1	-	1	3.13	4
4. การจำตัวเลข	-	-	-	-	-
5. การจัดหมวดหมู่	1	-	1	3.13	4
6. การใช้ชา	3	1	4	12.50	2

จากตารางที่ 2 พบว่าเด็กชาย - หญิงไม่ผ่านการทดสอบด้านการจำคำ และช้าย - ขวา มากที่สุด คิดเป็น 21.88% รองลงมาด้านช้าย-ขวา และการใช้ชา คิดเป็น 12.50% ด้านการวัดรูปทรง และการจัดหมวดหมู่ คิดเป็น 3.13% ส่วนด้านการจำตัวเลขไม่มีผู้ที่สอบไม่ผ่าน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าเด็กชายไม่ผ่านการทดสอบด้านการจำคำ และการใช้มากกว่าเด็กหญิง ส่วนด้านช้าย - ขวา ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงไม่มีผู้ที่สอบไม่ผ่านดังแสดงในรูปที่ 2

จำนวน (คน)

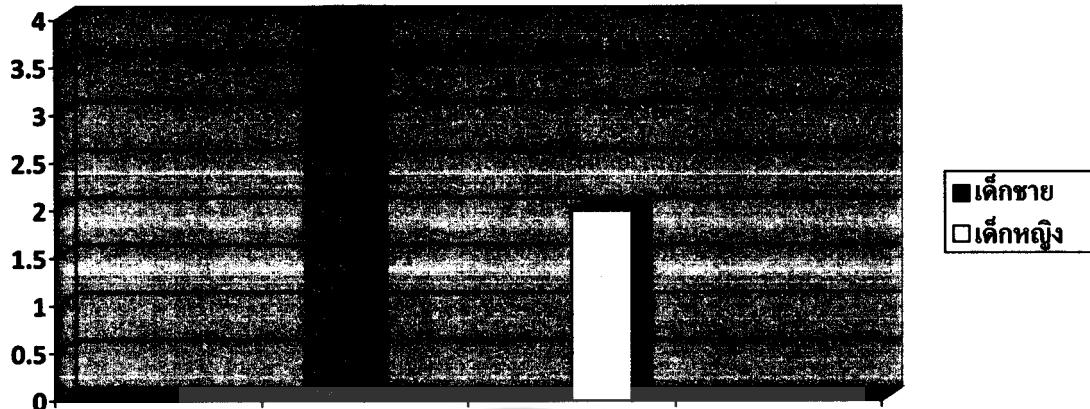

รูปที่ 2 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 ที่ไม่ผ่านการทดสอบในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/1 ที่อยู่ในการเสียงต่อ การเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

เพศ	จำนวนเด็กทั้งหมด	จำนวนเด็กที่อยู่ในการเสียง	%
ชาย	20	4	20.00
หญิง	17	2	11.76
รวม	37	6	16.22

จากตารางที่ 3 พบว่าเด็กชาย - หญิงที่อยู่ในการเสียงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จะ เป็นเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง จากจำนวนเด็กชายทั้งหมด 20 คน จะอยู่ในการเสียงจำนวน 4 คน คิดเป็น 20.00% เด็กหญิงทั้งหมด 17 คน จะอยู่ในการเสียงจำนวน 2 คน คิดเป็น 11.76% และจากจำนวน เด็กทั้งหมด 37 คน จะมีเด็กที่อยู่ในการเสียงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 6 คน คิดเป็น 16.22% ดังแสดงในรูปที่ 3

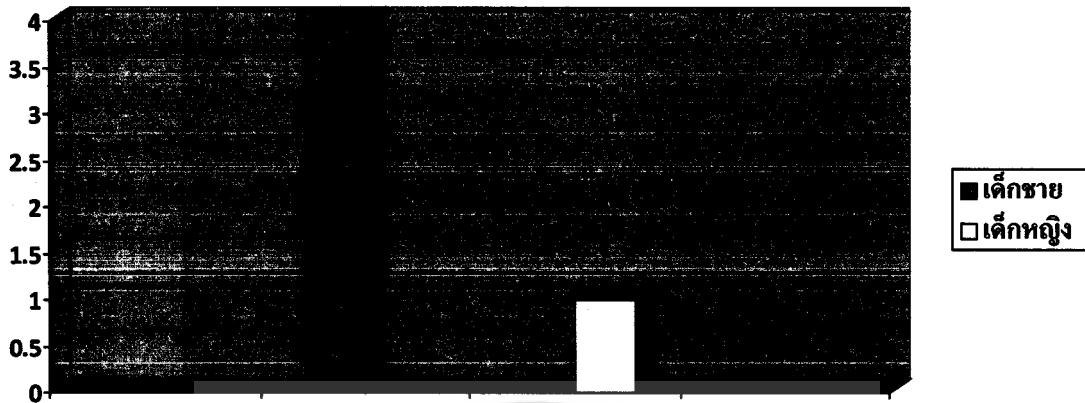
จำนวน (คน)

รูปที่ 3 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/1 ที่อยู่ในภาวะเสียงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 ที่อยู่ในภาวะเสียงต่อ การเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

เพศ	จำนวนเด็กทั้งหมด	จำนวนเด็กที่อยู่ในภาวะเสียง	%
ชาย	19	4	21.05
หญิง	13	1	7.69
รวม	32	5	15.63

จากตารางที่ 4 พบร้าเด็กชาย - หญิงที่อยู่ในภาวะเสียงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จะเป็นเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง ซึ่งจากจำนวนเด็กชายทั้งหมด 19 คน จะอยู่ในภาวะเสียงจำนวน 4 คน คิดเป็น 21.05% เด็กหญิงทั้งหมด 13 คน จะอยู่ในภาวะเสียงจำนวน 1 คน คิดเป็น 7.69% และจากจำนวนเด็กทั้งหมด 32 คน จะมีเด็กที่อยู่ในภาวะเสียงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 5 คน คิดเป็น 15.63% ดังแสดงในรูปที่ 4

จำนวน (คน)

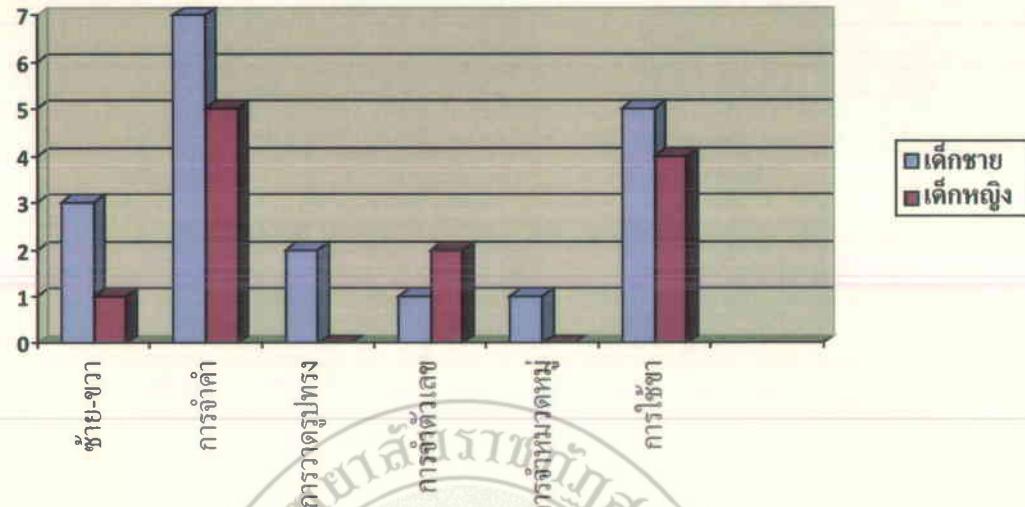
รูปที่ 4 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 ที่อยู่ในภาวะเสียงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสียงต่อ การเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

เพศ	จำนวนเด็กทั้งหมด	จำนวนเด็กที่อยู่ในภาวะเสียง	ร้อยละ
ชาย	39	8	20.51
หญิง	30	3	10.00
รวม	69	11	15.94

จากตารางที่ 5 พบว่าเด็กชาย - หญิงชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสียงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จากจำนวนเด็กชายทั้งหมด 39 คน จะอยู่ในภาวะเสียงจำนวน 8 คน คิดเป็น 20.51% เด็กหญิงทั้งหมด 30 คน จะอยู่ในภาวะเสียงจำนวน 3 คน คิดเป็น 10.00% และจากจำนวนเด็กทั้งหมด 69 คน จะมีเด็กที่อยู่ในภาวะเสียงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 11 คน คิดเป็น 15.94% ดังแสดงในรูปที่ 5

จำนวน (คน)

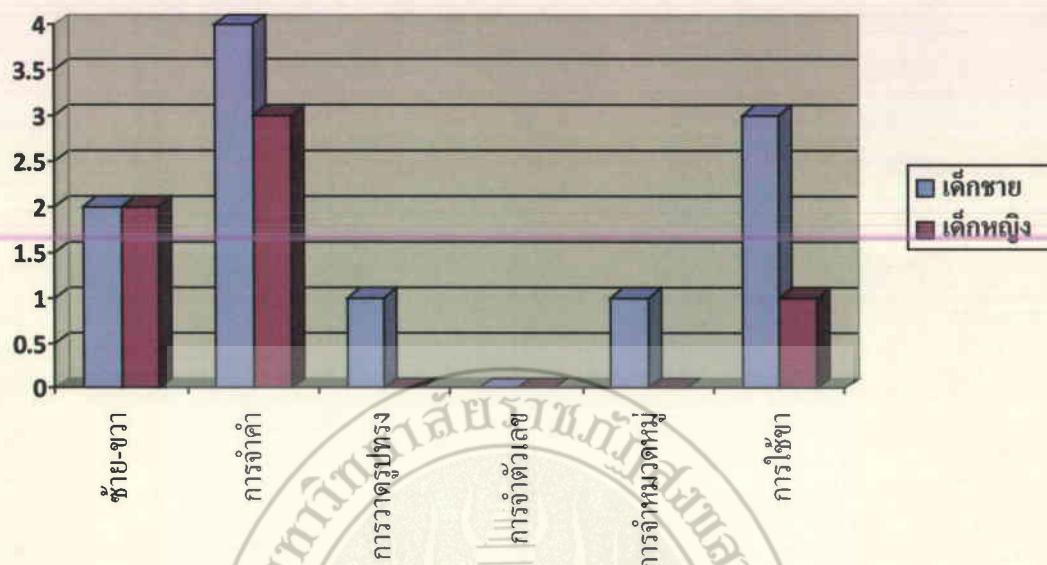
รูปที่ 1 แสดงจำนวนเด็กชาย - หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/1 ที่ไม่ผ่านการทดสอบในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนของเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 ที่ไม่ผ่านการทดสอบ ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน

ด้าน	จำนวนเด็กชาย - หญิงที่ไม่ผ่านการทดสอบ				ลำดับที่
	เด็กชาย (N = 20)	เด็กหญิง (N = 17)	รวม (N = 37)	%	
1. ซ้าย-ขวา	2	2	4	12.50	1
2. การจำคำ	4	3	7	21.88	2
3. การตรวจสอบตัวเลข	1		1	3.13	4
4. การจัดหมวดหมู่	-	-	-	-	-
5. การใช้ขา	3	1	4	12.50	2

จากตารางที่ 2 พบว่าเด็กชาย - หญิงไม่ผ่านการทดสอบด้านการจำคำ และซ้าย - ขวา มากที่สุด คิดเป็น 21.88% รองลงมาด้านซ้าย-ขวา และการใช้ขา คิดเป็น 12.50% ด้านการตรวจสอบตัวเลข และการจัดหมวดหมู่ คิดเป็น 3.13% ส่วนด้านการจำตัวเลขไม่มีผู้ที่สอบไม่ผ่าน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าเด็กชายไม่ผ่านการทดสอบด้านการจำคำ และการใช้ขามากกว่าเด็กหญิง ส่วนด้านซ้าย - ขวา ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงไม่มีผู้ที่สอบไม่ผ่านดังแสดงในรูปที่ 2

จำนวน (คน)

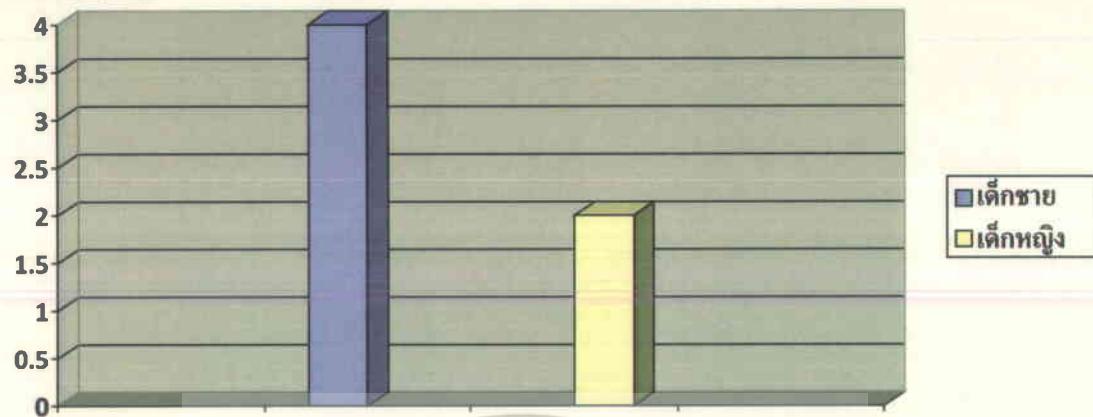
รูปที่ 2 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 ที่ไม่ผ่านการทดสอบในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/1 ที่อยู่ในการเลี่ยงต่อ การเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

เพศ	จำนวนเด็กทั้งหมด	จำนวนเด็กที่อยู่ในการเลี่ยง	%
ชาย	20	4	20.00
หญิง	17	2	11.76
รวม	37	6	16.22

จากตารางที่ 3 พบว่าเด็กชาย - หญิงที่อยู่ในการเลี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จะเป็นเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง จากจำนวนเด็กชายทั้งหมด 20 คน จะอยู่ในภาวะเลี่ยงจำนวน 4 คน คิดเป็น 20.00% เด็กหญิงทั้งหมด 17 คน จะอยู่ในภาวะเลี่ยงจำนวน 2 คน คิดเป็น 11.76% และจากจำนวนเด็กทั้งหมด 37 คน จะมีเด็กที่อยู่ในการเลี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 6 คน คิดเป็น 16.22% ดังแสดงในรูปที่ 3

จำนวน (คน)

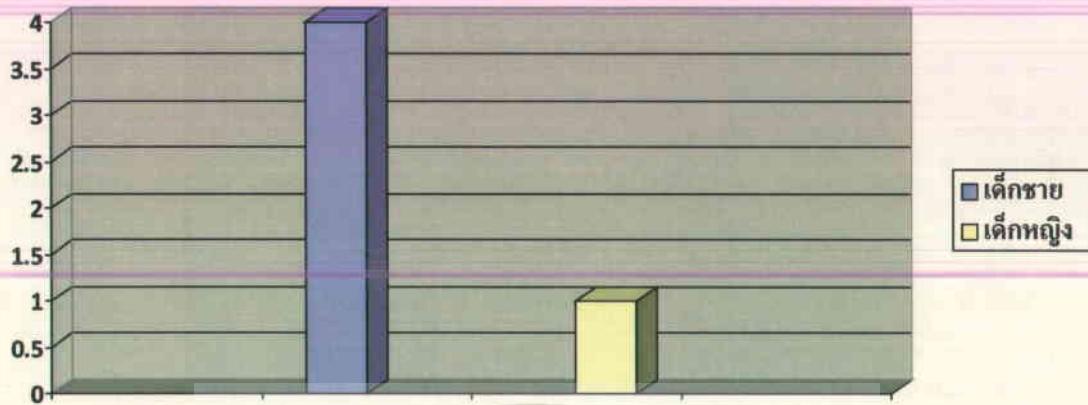
รูปที่ 3 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/1 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อ การเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

เพศ	จำนวนเด็กทั้งหมด	จำนวนเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง	%
ชาย	19	4	21.05
หญิง	13	1	7.69
รวม	32	5	15.63

จากตารางที่ 4 พบร่วมกันเด็กชาย - หญิงที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จะเป็นเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง ซึ่งจากจำนวนเด็กชายทั้งหมด 19 คน จะอยู่ในภาวะเสี่ยงจำนวน 4 คน คิดเป็น 21.05% เด็กหญิงทั้งหมด 13 คน จะอยู่ในภาวะเสี่ยงจำนวน 1 คน คิดเป็น 7.69% และจากจำนวนเด็กทั้งหมด 32 คน จะมีเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 5 คน คิดเป็น 15.63% ดังแสดงในรูปที่ 4

จำนวน (คน)

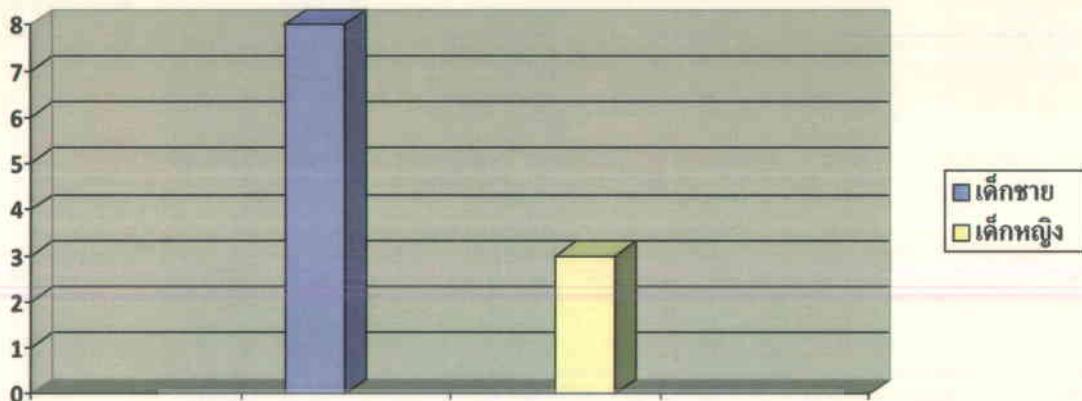
รูปที่ 4 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อ การเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

เพศ	จำนวนเด็กทั้งหมด	จำนวนเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง	ร้อยละ
ชาย	39	8	20.51
หญิง	30	3	10.00
รวม	69	11	15.94

จากตารางที่ 5 พบร้าเด็กชาย - หญิงชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จากจำนวนเด็กชายทั้งหมด 39 คน จะอยู่ในภาวะเสี่ยงจำนวน 8 คน คิดเป็น 20.51% เด็กหญิงทั้งหมด 30 คน จะอยู่ในภาวะเสี่ยงจำนวน 3 คน คิดเป็น 10.00% และจากจำนวนเด็กทั้งหมด 69 คน จะมีเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 11 คน คิดเป็น 15.94% ดังแสดงในรูปที่ 5

จำนวน (คน)

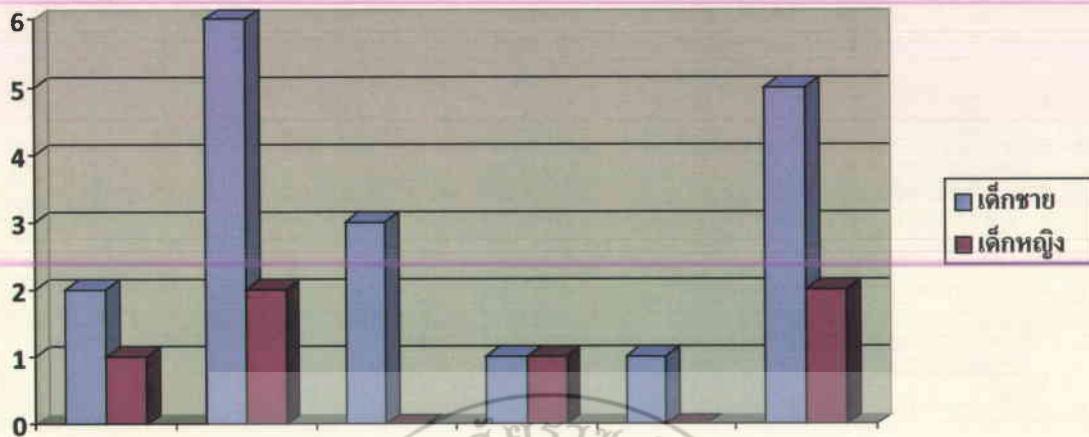
รูปที่ 5 แสดงจำนวนเด็กชายที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่สอนไม่ผ่านในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละของเด็กชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่สอนไม่ผ่านในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน

ด้าน	จำนวนเด็กชาย - หญิงที่ไม่ผ่านการทดสอบ				ลำดับที่
	เด็กชาย (N = 8)	เด็กหญิง (N = 3)	รวม (N = 11)	%	
1. ซ้าย - ขวา	2	1	3	27.27	3
2. การจำคำ	6	2	8	72.72	1
3. การวัดรูปทรง	3	-	3	27.27	3
4. การจำตัวเลข	1	1	1	9.09	5
5. การจัดหมวดหมู่	1	-	1	9.09	5
6. การใช้ชา	5	2	2	63.63	2

จากตารางที่ 6 จะเห็นว่าเด็กชาย - หญิงที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่ไม่ผ่านการทดสอบในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้านนั้น ด้านที่ไม่ผ่านการทดสอบมากที่สุด คือด้านการจำคำคิดเป็น 72.72% รองลงมาด้านการใช้ชา ด้านซ้าย - ขวา และการวัดรูปทรง คิดเป็น 27.27% ส่วนด้านการจำตัวเลขและด้านการจัดหมวดหมู่น้อยที่สุดคิดเป็น 9.09.43% เท่ากัน ดังแสดงในรูปที่ 6

จำนวน (คน)

รูปที่ 6 แสดงจำนวนเด็กชาย-หญิงที่สำเร็จศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่สอนไม่ผ่านในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน

จากการศึกษาครั้งนี้ พบร่วมกันที่ทำการทดสอบเด็กที่สำเร็จศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 มีจำนวนทั้งหมด 69 คน เป็นเด็กชาย 39 คน เด็กหญิง 30 คน จากผลการทดสอบมีเด็กชายที่สอบไม่ผ่านในด้านจำคำ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการใช้ขา ด้านซ้าย - ขวา ด้านการวัดรูปทรง และการหมวดหมู่ ด้านการจำตัวเลข น้อยที่สุด ตามลำดับ สำหรับเด็กหญิงสอบไม่ผ่านในด้านการจำคำ รองลงมาคือ ด้านการใช้ขา ด้านซ้าย - ขวา และด้านการจำตัวเลข เป็นด้านที่สอบไม่ผ่านน้อยสุด ส่วนด้านการจัดหมวดหมู่ และด้านการวัดรูปทรง ไม่มีผู้ที่ไม่ผ่านการทดสอบ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่ศรียา นิยมธรรม ได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะมีปัญหาในด้านพุทธพิสัยหรือการรู้คิด (Cognitive) ซึ่งเกี่ยวกับการมีปัญหาเฉพาะด้าน เช่น ปัญหาในการอ่าน การคิดคำนวณ หรือในแง่ของวิธีคิด (ศรียา นิยมธรรม, 2540) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจำคำ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการคิด เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หลายคนจะมีความลับลับยุ่งยากในแง่ของวิธีคิด ส่วนด้านการใช้ขาเป็นปัญหาด้านกลไก การเคลื่อนไหว (Motor) เกี่ยวข้องกับการประสานงานกันของอวัยวะต่างๆ ในร่างกาย ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นในด้านของการวิ่ง การก้าวกระโดด การกระโดด หรือการทรงตัว เนื่องจากนักเรียนของโรงเรียนสาธิตส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีเศรษฐฐานะค่อนข้างดี อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีสถานที่หรือโอกาสได้รับการโดยตรงตั้งแต่เด็กต่อเนื่องต่อการใช้ขา

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าเด็กที่สำเร็จศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 จำนวนทั้งหมด 69 คน จะมีเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 15.94 ซึ่งในประเทศไทยสามารถวัดระดับความเสี่ยงของเด็กเล็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ว่าพบระหว่าง ร้อยละ 3 ถึงร้อยละ 48 (Lerner, 1993) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ศักดิ์ศิริผล ที่ทำการสำรวจเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร พบร่วมกันที่มีเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการ

เรียนรู้สืบร้อยละ 20.49 (ศรียา นิยมธรรม และ ดารณี ศักดิ์ศิริผล, 2545) จะเห็นว่าสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

สรุป

จากการคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3 ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ พบร่วมกัน พบว่าเด็กชาย - หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/1 ไม่ผ่านการทดสอบด้านการจำคำมากที่สุด คิดเป็น 32.43% รองลงมาด้านการใช้ชา คิดเป็น 24.32% ด้านซ้าย - ขวา คิดเป็น 10.81% ด้านการจำตัวเลข คิดเป็น 8.11% ด้านการคาดคะเนคิดเป็น 5.41% และด้านการจัดหมวดหมู่คิดเป็น 2.70% ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าเด็กชายไม่ผ่านการทดสอบมากกว่าเด็กหญิงเกือบทุกด้านยกเว้นด้านการจำตัวเลขที่เด็กหญิงไม่ผ่านการทดสอบมากกว่าเด็กชาย และเด็กชาย - หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 3/2 พบร่วมกัน พบว่าไม่ผ่านการทดสอบด้านการจำคำมากที่สุด คิดเป็น 21.88% รองลงมาด้านซ้าย - ขวาและด้านการใช้ชา คิดเป็น 12.50% เท่ากัน ด้านการคาดคะเน และการจัดหมวดหมู่ คิดเป็น 3.13% เท่ากัน ส่วนด้านซ้าย-ขวา ทั้งเด็กชาย - หญิงไม่ผ่านการทดสอบ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าเด็กชายไม่ผ่านการทดสอบด้านการจำคำ และการใช้ชามากกว่าเด็กหญิง ส่วนด้านซ้าย - ขวา เด็กชาย-หญิงไม่ผ่านการทดสอบเท่ากัน นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กชาย - หญิงที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ที่ไม่ผ่านการทดสอบในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้านนั้น ด้านที่ไม่ผ่านการทดสอบมากที่สุดคิดเป็น 72.72% รองลงมาด้านการใช้ชา ด้านซ้าย - ขวา และการคาดคะเนคิดเป็น 27.27% ส่วนด้านการจำตัวเลขและด้านการจัดหมวดหมุนอยู่ที่สุดคิดเป็น 9.09.43% เท่ากัน จำนวนเด็กชาย - หญิงชั้นอนุบาล 3 ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จำกัดจำนวนเด็กชายทั้งหมด 39 คน จะอยู่ในภาวะเสี่ยงจำนวน 8 คน คิดเป็น 20.51% เด็กหญิงทั้งหมด 30 คน จะอยู่ในภาวะเสี่ยงจำนวน 3 คน คิดเป็น 10.00% และจำกัดจำนวนเด็กทั้งหมด 69 คน จะมีเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวน 11 คน คิดเป็น 15.94%

ข้อเสนอแนะ

- ควรจะศึกษาว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการที่ทำให้เด็กมีปัญหาทางการเรียนรู้ เช่น วิธีสอนของครู วิธีการอบรมเลี้ยงดู การตั้งครรภ์ การคลอด ฐานะทางเศรษฐกิจสภาพแวดล้อม เป็นต้น
- ควรคิดพัฒนารูปแบบกิจกรรมต่างๆ แบบฝึก ชุดฝึกทักษะต่างๆ เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ผลุ าระวิญญา.(2542). เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: P.A. ART & PRINTING.
- ศรียา นิยมธรรม.(2542). แบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยครินครินทร์ ปราสาณมิตร.
- _____ (2540). ปัญหาสูงมากทางการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยครินครินทร์ ปราสาณมิตร.
- ศรียา นิยมธรรม และคณะ ศักดิ์ศิริplot. (2545). การสำรวจเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยครินครินทร์ ปราสาณมิตร.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ การศึกษา
- Allen, P. & Schwartz, B. (2001). Why the timing deficit does not explain reading disability. *Reading and Writing : An Interdisciplinary Journal*.
- Lerner, Janet. (1993). *Learning Disabilities : Theories, Diagnosis & Teaching Strategies*. 6thed. Boston : Houghton Mifflin Company.
- Smith, Tom E.C and others.(1995). *Teaching Students With Special Needs in Inclusive Settings*. America : By Allyn and Bacon.
- Hallahan, Daniel P. and others.(1996). *Learning Disabilities* : By Allyn & Bacon.

**คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจตกต่ำ :
ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช
The quality of life of the Rubber agriculturist in the economic recession :
a case study in Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces**

กุสุม่า โกลส์^{1*}

Kusuma Kosol^{1*}

¹นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรู้ประสาณศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

¹Graduate Programmes Master of Public Administration,

National Institute of Development Administration

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน : นายเลขไทรศิพท์ 08-5911-5311 และ E-mail : misskusuma@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ระดับคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ เกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงสำรวจ เป็นเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน สัดส่วนที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่

ส่วนการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้อาชุโภในหมู่บ้าน และเกษตรกรชาวสวนยาง ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มา วิเคราะห์ในเชิงพรรณนา เพื่อประกอบการอธิบาย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน- มิถุนายน 2553

ผลการศึกษา พนักงานกลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ในด้านชีวิตการ ทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.04 รองลงมา คือด้านชีวิตครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.96 ด้านชีวิตในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.74 กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยในระดับปานกลาง ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.47 รองลงมา คือ ด้านสุขภาพอนามัย มีค่าเฉลี่ย 3.37 ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะทาง เศรษฐกิจ และความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต เกษตรกรชาวสวนยาง เศรษฐกิจตกต่ำ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

This research is the survey research with the structured interview. This research is conducted in order to study the quality of life level and factors that affected to the quality of life. In addition, it aims to find ways to develop the rubber agriculturists' quality of life in Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces. In the explored study, a group of rubber agriculturists, amount 400 samples, in the areas of Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces was used as the sample group. The data are analyzed by using frequency, percentage, means, standard deviation, comparison of the means (T-Test), analysis of Varaince (ANOVA) and comparison of the pair in data analysis.

In the part of structured interview, it is used to interview the important informants in the areas of 2 provinces, 12 persons in total, including to the local or community leader, the people or elderly ones who have been given the respect by villagers, and the rubber agriculturists. The researcher brought the given information from the interview for descriptive analysis for explanation. Researcher took data between April to June, 2010.

The results showed that sample group has the quality of life in high level. In working life, it was at average 4.04, the second one was household life at average 3.96 and community life average at 3.74, the sample group in the medium level of the quality of life was the economic stabilization at average 3.47, and the second one was healthcare at average 3.37. Factors that correlated with a quality of life of rubber agriculturists in Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces were as gender, age, education, families, residences, working environment, supplementary occupations, income, economic status and frequency of information awareness.

Keywords : The quality of life, The Rubber agriculturist, The economic recession, Surat Thani province, Nakhon Si Thammarat province

บทนำ

ในการพัฒนาประเทศ เป้าหมายสูงสุด คือ การที่ทำให้คนในสังคมมีชีวิตที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นั่นคือการทำให้คนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง การพัฒนาในประเทศไทยได้มีการวางแผนการพัฒนามาตั้งแต่ พ.ศ.2504 เรียกว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตั้งแต่ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - 2509) และต่อมาตั้งแต่ฉบับที่ 2 จนถึงปัจจุบัน ได้เปลี่ยนเป็น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ การพัฒนาด้านต่าง ๆ และแนวทางเป้าหมายไว้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน การประเมินผลและตรวจสอบผลที่ได้จากการพัฒนา

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกภัยวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศจำต้องเสริมสร้างโครงสร้างของระบบต่าง ๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ แข็งขันได้ในกระแสโลกภัยวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนไทยเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับกระบวนการทรัพยากรดีเด่น ที่มี “คนไทยเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมาก เนื่องจากการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพอนามัย การมีสุขภาพดี ประจำกันสุขภาพที่มีการปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยครอบคลุมคนส่วนใหญ่ของประเทศไทย และการลดลงของปัญหาเส้นพัฒนา สำหรับในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) ยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนไทยเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนฯ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ และการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง แนวทางในการพัฒนาประเทศนี้ ผ่านแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม น้ำใจ ความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้ดุลยภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งพิษภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคน คือ ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551, น.2)

กล่าวได้ว่า คุณภาพชีวิตของประชากรนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคม ท้องถิ่น และประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านใดก็ตาม เพื่าระมุนญ์เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการเรื่องต่างๆ คุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรย่อมหมายถึง การมีลักษณะหรือสภาพในด้านสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ มีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความรู้หรือการศึกษาดี มีคุณธรรม จริยธรรมประจำใจ ตลอดจนมีความสุข และความพึงพอใจในชีวิต

เกษตรชาวสวนยาง เป็นประชากรอีกกลุ่มนหนึ่งที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านรายได้ เนื่องจากผลผลิตจากการประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตที่ขึ้นๆ ลงๆ

ตามภาวะเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศไทย ส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรไม่แน่นอน ผลกระทบต่อความเป็นอยู่ด้านต่างๆ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงประเด็นปัญหาคุณภาพชีวิตเพื่อให้ทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ตามเป้าหมายในแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 นั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าเกษตรกรชาวสวนยาง มีคุณภาพชีวิตอย่างไรในยุคเศรษฐกิจglobal (GDP เศรษฐกิจไทยตั้งแต่ไตรมาสที่ 4 ปี 2551 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี 2552 หดตัวลงร้อยละ 4.2, 7.1 และ 4.9 ตามลำดับ) เช่นนี้ ซึ่งการวัดคุณภาพชีวิตนั้น พบว่ามีจำนวนด้านการวัดอยู่หลายด้านด้วยกัน การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิต ทั้งจากเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน และงานวิจัยต่าง ๆ มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้เกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรชาวสวนยาง โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช เนื่องจากสองจังหวัดดังกล่าว มีพื้นที่การปลูกยางและเป็นแหล่งผลิตยางพารามากที่สุด ติดอันดับ 1 ใน 3 ของพื้นที่ทำการปลูกยางทั่วประเทศ โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่การปลูกยาง 1,830,161 ไร่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่การปลูกยาง 1,400,808 ไร่ (สถาบันวิจัยยาง, 2552)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช
- เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช
- เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน ซึ่งใช้วิธีการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง (Survey Research) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้าครอบครัวที่เป็นเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช (ค่าหากหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ขณะไปเก็บข้อมูล จะสอบถามคู่สมรส หรือบุตรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์แทน) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรในการคำนวณของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1970 อ้างถึงใน บุญธรรม กิตติ์ดาบริสุทธิ์, 2540, น.71) โดยจำนวนประชากรของทั้งสองจังหวัดรวม 162,407 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการประกอบอาชีพที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

ตอนที่ 3 เป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพชีวิต 5 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่จะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรชาวสวนยาง

1.3 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการลงพื้นที่แบบสอบถาม โดยให้ผู้ตอบกรอกคำตอบเอง หรือสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม (ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ตอบ) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน 2553 ทั้งนี้ อัตราการตอบที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์ได้ คือ ร้อยละ 80 จึงจะถือว่าใช้ได้ (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2550, น.345) ปรากฏว่าแบบสอบถามทั้งหมดมี 400 ชุด สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้ง 400 ชุด (ร้อยละ 100)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่

ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่นำมาวิเคราะห์จะต้องมีความแตกต่าง ในตัวเอง ดังนั้น แต่ละรายการของตัวแปร จะต้องมีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากเกินไป เช่น 50 : 50 (ดีที่สุด) 30 : 70 (พอใช้ได้) หรือ 20:80 (สมเหตุสมผล/รับได้) (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2550, น.423)

1.5 เกณฑ์การให้คะแนน

1) สำหรับข้อที่เป็น Likert Scale ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามในเชิงบวกและเชิงลบ มีเกณฑ์การให้คะแนน 2 ทาง คือ

- ข้อคำถามเชิงบวก คะแนน 5 (มากที่สุด), 4 (มาก), 3 (ปานกลาง), 2 (น้อย), และ 1 (น้อยที่สุด)
- ข้อคำถามเชิงลบ คะแนน 1 (มากที่สุด), 2 (น้อย), 3 (ปานกลาง), 4 (มาก), และ 5 (มากที่สุด)

2) การแปลผลตามเกณฑ์ ผู้วิจัยนำคะแนนไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของระดับที่ตั้งไว้ และแปลผลตามเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชุม ศรีสะอาด, 2535, น.101)

- ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 (มากที่สุด), 3.51-4.50 (มาก), 2.51-3.50 (ปานกลาง), 1.51-2.50 (น้อย), และ 1.00-1.50 (น้อยที่สุด)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ ทั้งสองจังหวัด รวม 12 คน (ครอบคลุมทุกอำเภอที่ได้เก็บแบบสอบถาม) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วย ผู้นำท้องถิ่นหรือชุมชน ผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือในหมู่บ้านหรือ ผู้อาชญาในหมู่บ้าน และเกษตรชาวสวนยาง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ เพื่อนำผลที่ได้มามีเคราะห์ ทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต และระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรชาวสวนยาง และใช้วิธีการ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Description Analysis) เพื่อประกอบการอภิปรายผล และเพื่อความชัดเจนของข้อมูล

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

ผลการวิจัยสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ว่าไปของกลุ่มตัวอย่าง พบร้า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเกษตร มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมา อายุระหว่าง 51-60 ปี และต่ำกว่าอายุ 30 ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมศึกษา รองลงมา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และประถมศึกษา ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดียว คือ อาศัยเฉพาะพ่อ แม่ ลูก มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 4-5 คน ส่วนใหญ่เมืองที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ พบร้า ลักษณะสวนยางที่เปิดกรีดยางของกลุ่มตัวอย่าง เป็นของตัวเอง มีแรงงานในบ้านที่ช่วยประกอบอาชีพการทำสวนยาง ประมาณ 1-2 คน มีพื้นที่ทำการทำสวนยางที่เปิดกรีดแล้ว จำนวน 11-20 ไร่ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งได้รับการสงเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) และส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะขายผลผลิตในลักษณะของแผ่นยาง รองลงมาคือ เศษยาง และน้ำยาง ตามลำดับ มีความพึงพอใจในราคากลางๆ ในระดับปานกลาง และมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมอื่น กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 10,001-15,000 บาท และ 20,001-30,000 บาท มากที่สุด ส่วนใหญ่ถือว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับพอตกล (รายรับเพียงพอกับรายจ่าย)

กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในระดับดี มากที่สุด มีช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารจากโทรศัพท์มือถือ และมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความถี่ในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการเกษตรทุกวัน

3. ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรชาวสวนยาง พบร้า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยสูงสุดระดับมาก ในด้านชีวิตการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.04 รองลงมา คือด้านชีวิตครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.96 ด้านชีวิตในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.74 และกลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยในระดับปานกลาง ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.47 รองลงมา คือด้านสุขภาพอนามัย มีค่าเฉลี่ย 3.37

4. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรชาวสวนยาง สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 เพศมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน และด้านชีวิตในชุมชน พบร้า เพศชายมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานและด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าเพศหญิงทั้งนี้เป็นเพราะการประกอบอาชีพการทำสวนยาง ถือเป็นอาชีพที่ใช้แรงกายเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเพศชายจะมีร่างกายที่แข็งแรงกว่าประกอบกับการกรีดยางจะต้องกรีดในเวลากลางคืนจึงหมายความว่าต้องทำงานในเวลากลางคืน ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนงานบริษัท ยางไทยปักช์มีได้ จำกัด สาขายะลา พบร้า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ

4.2 อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน พบว่า ผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่มอายุ 41 - 50 ปี มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่ม 31 - 40 ปี ทั้งนี้น่าจะเป็น เพราะผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุ 41-50 ปี ถือเป็นวัยที่ผ่านการทำงานมากพอสมควร และส่วนใหญ่จะมีครอบครัว และมีลูกที่โตแล้ว ประกอบกับการอยู่ในหมู่บ้านมานาน จึงสามารถไปมาหาสู่กับเพื่อนบ้านและไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2541, น.บพคดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่าคนอายุมากกว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีอายุน้อยกว่า

4.3 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน พบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีคุณภาพชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ทั้งนี้ เพราะหากได้มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่าบ่อมีความรู้หรือมีแนวทางที่จะประกอบอาชีพได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า ถึงแม้การประกอบอาชีพการทำสวนยางจะเป็นอาชีพที่ใช้แรงกายเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ที่เกิดยางก็ต้องมีความรู้ในการดูแลสวนยางหรือแม้แต่การขายผลผลิต บางครั้งจะต้องดูความเหมาะสมของช่วงเวลาที่จะขายผลผลิตเพื่อให้ได้ราคาสูง เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2539, น.บพคดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นเมื่อย้ายถิ่นเดิมกับขณะอยู่ถิ่นปัจจุบัน พบว่าแรงงานย้ายถิ่นมีการศึกษาสูงยิ่งมีคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2541, น.บพคดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่าคนที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

4.4 ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย (และครอบครัวซ้อน) ทั้งนี้ เพราะครอบครัวเดี่ยวจะมีสามาชิกเฉพาะ พ่อ แม่ และลูก เท่านั้น ซึ่งครอบครัวเดี่ยวจะมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าครอบครัวขยาย (และครอบครัวซ้อน) และครอบครัวเดี่ยวซึ่งมีสามาชิกน้อยกว่าสามารถตอบคุณค่าให้จ่ายได้ดีกว่าครอบครัวขยาย (และครอบครัวซ้อน) ซึ่งมีสามาชิกมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสินี พงศ์ชินฤทธิ์ (2540, น.บพคดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนสองฝั่งคลองแส้นแสบ พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาดเล็กมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

4.5 ลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน พบว่า ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ที่มีบ้านของตนเองจะมีความสุขใจมากกว่าการอาศัยอยู่ในบ้านญาติ หรือบ้านเช่า เพราะย่อมสะดวกในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นของตนเองได้มากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2541, น.บพคดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่าการมีบ้านหรือที่ดินเป็นของตนเองมีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4.6 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตทุกด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน ทั้งนี้ เพราะการอยู่ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีย่อมส่งผลให้สามารถทำงานได้ดี มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาริณี ทัศน์นรา (2547, น.บพคดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิต

ของคนงานบริษัท ย่างไทยปักษ์ได้ จำกัด สาขายะลา พนว่าสภาพแวดล้อมในที่ทำงานมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยและด้านการทำงาน

4.7 การมีอาชีพเสริมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน พนว่า ผู้ที่มีอาชีพเสริมมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ที่พบว่า หากครอบครัวได้ประกอบอาชีพอื่นนอกจากการประกอบอาชีพการทำสวนยาง ย่อมทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความสุขใจมากขึ้น ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทุมพร จำรูญ (2528, น.บทคดีย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร พนว่าผู้ที่มีอาชีพรองทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

4.8 รายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พนว่าผู้ที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท เนื่องจากการมีรายได้ที่มากกว่าย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สามารถใช้ชีวิตได้สะดวกสบายมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรน้อย ลิงห์ช่างชัย (2539, น.บทคดีย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดสงขลา เมรีบยกเว้นคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นมีอยู่ถิ่นเดิม กับขณะอยู่ถิ่นปัจจุบัน พนว่า รายได้เป็นปัจจัยที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น

รายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย พนว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยดีกว่าผู้ที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท 20,001-30,000 บาท และ 30,001-40,000 บาท ทั้งนี้น่าจะเป็น เพราะผู้ที่ประกอบอาชีพสวนยางซึ่งกรีดยางจำนวนน้อยกว่า (รายได้น้อย) จะมีเวลาดูแลตัวเองมากกว่าผู้ที่ต้องกรีดยางจำนวนมากกว่า (รายได้มาก)

4.9 ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน และด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พนว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหลือกิน (รายรับมากกว่ารายจ่ายจนมีเหลือเก็บ存) จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน และด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกิน (รายรับเพียงพอ กับรายจ่าย) และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกินจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน และด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยพอ (รายรับน้อยกว่ารายจ่าย) ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่พบว่า บางครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีจะทำอะไรก็คล่องตัวทุกอย่าง

4.10 ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านชีวิตในชุมชน พนว่า ผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารทุกวันจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านชีวิตในชุมชน ดีกว่าผู้ที่การรับรู้ข่าวสารสัปดาห์ละ 1-2 วัน ทั้งนี้หากมีการรับรู้ข่าวสารบ่อยครั้งกว่าอยู่มีทำให้รับทราบข้อมูลต่างๆ ได้มากกว่า โดยเฉพาะข่าวสารด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพการทำสวนยาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาลย์ ผ่องพักรัตน์ (2548, น.บทคดีย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้ชุมชนที่รถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตมีกุ่ม กรุงเทพมหานคร พนว่า การรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีการติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นประจำ มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มีการติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นประจำ มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มีการติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นประจำ

5. ข้อเสนอแนะของเกษตรกรชาวสวนยางที่คิดว่าจะนำมาใช้ในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จำแนก

ตามความคื้อของความคิดเห็น เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ราคากลางเพิ่มสูง ต้องการให้ราคากลางเท่ากับราคากู้ยืมที่ปรับขึ้นในแต่ละช่วง ต้องการให้ราคากู้ยืมถูกลงตามราคากลาง มีความเห็นว่าคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ดีขึ้นกับการมีรายได้สูง ต้องการให้มีตลาดรับซื้อผลผลิตของหน่วยงานภาครัฐในชุมชน อยากให้หน่วยงานของรัฐสนับสนุนทางวิชาการและต้นทุนการเพาะปลูก เช่น ต้นกล้าyoung เป็นต้น เกษตรกรควรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ผสมกับการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อลดต้นทุนในการผลิต เกษตรกรควรแบ่งพื้นที่ดินส่วนหนึ่งไว้สำหรับปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานภายในครัวเรือนเพื่อลดค่าใช้จ่าย ต้องการให้รัฐบาลควบคุมราคาอย่างเมื่อผลผลิตราคาอย่างตกต่ำ ต้องการให้ภาครัฐจัดวิทยากรให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน และเกษตรกรเองควรเอาใจใส่สวนยางตั้งแต่เริ่มการเพาะปลูกเพื่อจะได้ผลผลิตยางที่มีคุณภาพ

สรุป

เกษตรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ และความคื้อในการรับรู้ข่าวสาร ส่วนข้อเสนอแนะ เกษตรกรจะเน้นเรื่องรายได้ที่ได้รับหรือรายได้ที่ได้จากการขายผลผลิตเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเกษตรกรมีความเห็นว่า สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตได้เกือบทุกด้าน ทำให้ตนเองและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีเกษตรกรส่วนหนึ่งที่เข้าใจว่าการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ไม่จำเป็นเสมอว่าจะต้องมีวัตถุหรือเครื่องอำนวยความสะดวกมากมาย เนื่องจากขึ้นอยู่กับการมีครอบครัวดี ลิงแวดล้อมดี เพื่อนบ้านดีอีกด้วย แม้ว่าแต่ละปัจจัยจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตไม่ครอบคลุมทุกด้าน แต่ลิงเหล่านี้ก็เป็นข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่า นโยบายทางสังคมเศรษฐกิจ ที่จะเสริมสร้างคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องพิจารณาหลาย ๆ ปัจจัย ปัจจัยหนึ่งอาจมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านหนึ่งโดยตรง แต่มีผลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตอีกด้วยด้าน ในที่นี้จะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความดีในการรับรู้ข่าวสาร มีผลต่อคุณภาพชีวิตเกือบทุกด้านของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช นั่นหมายความว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง คือ การที่เกษตรกรอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย มีเครื่องมือในการประกอบอาชีพเพียงพอทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะแสวงหารายได้ที่จะเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้รวมถึงการกระจายข้อมูลข่าวสารให้เกษตรกรได้รับรู้อย่างทั่วถึง หรือการแนะนำให้เกษตรกรใส่ใจต่อข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ยอมทำให้เกษตรกรรู้ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตหรือในการทำงานได้

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเบริญเพียงระหว่างคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้กับจังหวัดทางภาคตะวันออก หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกยางใหม่

2. การวิจัยครั้งนี้ ได้สร้างเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตเฉพาะพื้นที่ขึ้น หากนำไปศึกษาในพื้นที่อื่น อาจจะต้องปรับใช้ให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ต่อไป ทั้งนี้เพราะบ่งพื้นที่อาจมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา หรือความเป็นอยู่ เช่น พื้นที่ในจังหวัดทางภาคใต้ตอนล่างที่มีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาลย์ ผ่องพักตร์. (2548). คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้เข้าร่วมจัดการyanยนต์รับจ้างในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธาริณี ทัศน์นารา. (2547). คุณภาพชีวิตของคนงานบริษัท ยางไทยปักษ์ใต้ จำกัด สาขายะลา. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญชุม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ มหาสารคาม.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปักเจริญผล.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2550). การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง : ทฤษฎีและปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย. (2539). คุณภาพชีวิตของแรงงานชายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาดเล็ດ.
- วาสินี พงศ์ชินฤทธิ์. (2540). คุณภาพชีวิตของประชาชนสองฝั่งคลองแ سنแสน. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันวิจัยยาง. (2552). พื้นที่ป่าถูกย่างของประเทศไทย. สืบคันวันที่ 20 พฤษภาคม 2552, จาก : <http://www.rubberthai.com>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบคันวันที่ 10 พฤษภาคม 2551, จาก : <http://www.nesdb.go.th>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2552). จำนวนประชากร. สืบคันวันที่ 9 เมษายน 2552, จาก : <http://www.nso.go.th>.
- สุวัฒน์ มหาตันวันดร์กุล และคนอื่นๆ. (2541). คุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.
- อุทุมพร จำรมาน. (2528). คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย
Diversity of Aquatic Animals in Nong Luang, Chiang Rai Province

วิทยา มะสะ^{1*} สมคิด แก้วพิพิธ² ปราโมช ศีตะโกекเส³ และบัญญัติ มนเทียรอาสน์⁴

Wittaya Masa^{1*} Somkit keawtip² Pramot Seetakoses³ and Bunyat Montien-art⁴

¹*นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

^{1*}Graduate Programmes Master of Geosocial Based Sustainable Development,
Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Sansai, Chaing Mai, 50290

²อาจารย์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

³Lecturer, School of Administrative studies, Maejo University, Sansai, Chaing Mai, 50290

³รองศาสตราจารย์ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

³Assistant Professor, Faculty of Agricultural Production, Maejo University,
Sansai, Chaing Mai, 50290

⁴รองศาสตราจารย์ คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

⁴Assistant Professor, Faculty of Fisheries Technology and Aquatic Resources,
Maejo University, Sansai, Chaing Mai, 50290

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน : นายเลขไทรศัพท์ 08-1954-9639 และ E-mail : wittayaarm@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำจำพวกปลา สัตว์หน้าดิน และสัตว์น้ำอื่นๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่หนองหลวง จังหวัดเชียงราย โดยร่วมกับตัวแทนชุมชนทำการสำรวจ ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2554 ถึงเดือนกันยายน 2555 จำนวน 6 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่าในพื้นที่หนองหลวงมีปลา 18 วงศ์ 36 สกุล 46 ชนิด โดยชนิดปลาในวงศ์ Cyprinidae มีจำนวนชนิดมากที่สุด (19 ชนิด) รองลงมา คือวงศ์ Clariidae (4 ชนิด) และวงศ์ Osphronemidae (4 ชนิด) คิดเป็น 41.30%, 8.70% และ 8.70% ตามลำดับ พบรหนิดสัตว์หน้าดิน 20 วงศ์ 27 สกุล 30 ชนิด ประกอบด้วยกลุ่มแมลง 15 ชนิด กลุ่มหอยสองฝ่า 6 ชนิด กลุ่มกุ้ง ปู 5 ชนิด และกลุ่มหอยฝ่าเดียว 4 ชนิด คิดเป็น 50%, 20%, 16.67% และ 13.33% ตามลำดับ พบรหนิดสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 9 วงศ์ 15 สกุล 20 ชนิด และพบรหนิดสัตว์น้ำต่างถิ่น 12 ชนิด ค่าดัชนีความหลากหลายของปลา สัตว์หน้าดิน และสัตว์น้ำอื่นๆ เฉลี่ย 2.78 ± 0.19 , 1.88 ± 0.94 และ 1.14 ± 0.08 ตามลำดับ

คำสำคัญ : ความหลากหลาย สัตว์น้ำ หนองหลวง จังหวัดเชียงราย

Abstract

The objective of this study was to identify on diversity of aquatic animals namely fishes, benthic faunas and amphibians in the Nong Luang, Chiang Rai Province at 6 different times during November 2011 to September 2012 with local people alliance. Results of the study showed that 18 families belonging 36 genera and 46 species of fishes were found. The most number of species was in Family Cyprinidae (19 species, 41.30%), followed by Clariidae (4 species, 8.70%) and Osphronemidae (4 species, 8.70%). Twenty families including 27 genera and 30 species of the benthic faunas were classified. Class Insecta had the highest number of species (15 species, 50%), followed by Bivalvia (6 species, 20%), Crustacea (5 species, 16.67%), and Gastropoda (4 species, 13.33%). Also, 9 families with 15 genera and 20 species of amphibians and testudines were identified. 12 alien species were found. The average value of the Shannon- Wiener diversity index of fishes, benthic faunas and amphibians and testudines was 2.78 ± 0.19 , 1.88 ± 0.94 and 1.14 ± 0.08 respectively.

Keywords : Diversity, Aquatic Animals, Nong Luang, Chiang Rai Province

บทนำ

หนองหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ชุมชนที่สำคัญระดับชาติ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอ เวียงชัย และอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่ประมาณ 9,000 ไร่ โดยคณะกรรมการอนุรักษ์ได้มีมติเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2552 กำหนดให้เป็นพื้นที่ชุมชนที่มีความจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน สภาพพื้นที่หนองหลวงเป็นแหล่งน้ำที่มีการไหลเวียนแบบไม่ต่อเนื่อง (Lentic environment series) มีพื้นที่น้ำสลับกับพื้นที่เกาะ ทำให้มีความหลากหลายของระบบนิเวศซึ่งส่งผลให้มีความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างสูง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2552)

โดยภาพรวมตั้งแต่ปี 2539 - 2549 หนองหลวง จังหวัดเชียงราย มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาไม่น้อยกว่า 49 ชนิด (เขมชาติ จิวประสาท, สุขิดา โล๊ะบิน, คทาวุช ปานบุญ, และบุญส่อง ศรีเจริญธรรม, 2545, น.13-17) แต่จากการปรับปรุงและพัฒนาหนองหลวง ส่งผลให้ระบบนิเวศวิทยาของแหล่งน้ำเกิดการเปลี่ยนแปลง และจากการสำรวจในปี 2548 - 2549 พบรั้นสูปลาเพียง 29 ชนิด (คทาวุช ปานบุญ, ภกulinชนก ไชยประเสริฐ, และสันธิวัฒน์ พิทักษ์พล, 2550, น.658-666) ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาเชิงระบบนิเวศวิทยาของแหล่งน้ำ และอาจจะเกิดผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจแก่ประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่โดยรอบหนองหลวงอีกด้วย ดังนั้น จึงควรศึกษาความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำในหนองหลวง เพื่อใช้ในการวางแผนบริหารจัดการและพัฒนาหนองหลวง ภายใต้กระบวนการสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจ อนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนาการใช้ประโยชน์ เพิ่มประสิทธิภาพและเสริมสร้างความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำ อันเป็นการสร้างความมั่นคง สมดุลทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามแนวพระราชปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายนิดของสัตว์น้ำจำพวกปลา สัตว์หน้าดิน และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่มีอยู่ในหนองหลวง

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน ที่ประยุกต์งานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) กับการวิจัยเชิงสำรวจ โดยดัดแปลงการวางแผนและการเก็บข้อมูลการวิจัย จากโครงการวัฒนธรรมปลาและอาชีพประมงในชุมชนคุ่มแม่ซี (วรมพล เอ่องวนิช, อรวรรณ ชินราศี, วิเชียร เอึงวนิช และนิตญา มนัสไธสง, 2546, น.8-17) และการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชน้ำเรียงหนองหล่มเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืน (รมิดา ปิงเมือง, 2552, น.5-14) เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมทำกิจกรรมทุกขั้นตอน โดยมีวิธีวิจัย ดังนี้

1. การวางแผนการวิจัย

1.1 ประชุมรายภูริในชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็นนักวิจัยในบ้าน และประชุมกลุ่มนักวิจัยในบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอน วิธีการ และการเก็บข้อมูลในด้านความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2 จัดทำเวทีประชาคม เพื่อแบ่งหน้าที่ กำหนดพื้นที่ กำหนดตรุปแบบวิธีการ และกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน โดยกำหนดจุดสำรวจใน 5 สถานี และทำการสำรวจรวม 6 ครั้ง ในเดือน พฤษภาคม 2554, เดือนมกราคม, เดือนมีนาคม, เดือนพฤษภาคม, เดือนกรกฎาคม และเดือนกันยายน 2555 และนำเสนอข้อมูลคืนสู่ชุมชนทุกครั้งหลังจากการสำรวจ

2. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

2.1 การสำรวจนิด บริมทะเลสาบ สำรวจโดยอวนล้อมตาข่าย 2 ชั้น นำตัวอย่างที่ได้จำแนกนิด ตามคู่มือ Field guide to Fishes of Mekong Delta ตาม Vidhayanon, C. (2008) ตาม Smith, H.M. (1945) และ Rainboth, W.J. (1996) นับจำนวนตัว ชั้นน้ำหนักรวม บันทึกภาพด้วยกล้องดิจิตอล

2.2 การสำรวจนิดและปริมาณสัตว์หน้าดินกลุ่มกุ้งปู กลุ่มหอย และสัตว์หน้าดินกลุ่มอื่นๆ สำรวจกลุ่มกุ้งปูโดยดักด้วยไซกุ้ง นำตัวอย่างที่ได้จำแนกนิด ตาม Chueensri, C. (1973, 1974) และ Naiyanetr, P. (2007) สำรวจกลุ่มหอย และสัตว์หน้าดินจำพวกอื่นๆ โดยใช้การเก็บตัวอย่างด้วยการลากด้วยสิ่งปากกว้าง 1 เมตร ระยะทาง 1 เมตร นำมาร่อนแยกนิด และจำแนกนิด ตาม จุฑามาศ จิวัลกษณ์, อรภา นาค Jinida และมนพิริยา เปี้ยมพิพัฒน์ (2551); Nabhitabhat, J. (2009); และ สารวัชญ์ กาญจนวนิชย์ และนิรമล มุนจินดา (2542) นับจำนวนตัว บันทึกภาพด้วยกล้องดิจิตอล 2.3 การสำรวจนิดและปริมาณสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ กำหนดเส้นทางการสำรวจ 5 จุด กระจายทุกทิศของแหล่งน้ำ แต่ละเส้นทางยาวประมาณ 200 เมตร โดยเดินสำรวจในเวลากลางคืน ช่วงเวลาประมาณ 20.00 น. ถึง 24.00 น. รัศมีไม่เกิน 100 เมตร จากแหล่งน้ำ และสำรวจโดยการขุดหลุมกับดักปืนความลึกหลุมประมาณ 30 เซนติเมตร วางหลุมกับดัก 6 หลุม ต่อจุด ห่างกัน จุดละ 10 เมตร ทำการเก็บข้อมูลโดยเชือกหลุมกับดักปืน ทุก 2 เดือน ครั้งละ 6 วัน เริ่มเปิดหลุมกับดักวันที่ 1 และปิดหลุมกับดักวันที่ 6

ของทุกเดือน นำตัวอย่างที่รวมรวมได้ไปจำแนกชนิดตามคุณมีอัตราส่วนที่สอดคล้องในประเทศไทย ของ อาจารย์นิรันดร์ นกีระกัญ, รัชฎา จันอжа และยอดชาย ช่วยเงิน (2543) จำนวน 5 สถานี บันทึกภาพด้วยกล้องดิจิตอล

รูปที่ 1 สถานีสำรวจความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย
ที่มา : (โปรแกรม Google earth บันทึกภาพเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2554)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การคำนวณหาค่าดัชนีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ (Species Diversity Index, SDI) ใช้การคำนวณ Shannon-Weiner Diversity Index ตามวิธีของ Washington (1984), Ludwig and Reynolds (1988) และ Clarke and Warwick (1994) ทั้งภายในสถานีสำรวจ และโดยการรวมของแหล่งน้ำ โดยคำนวณจากสูตรดังนี้

$$H = - \sum (p_i \log_2 p_i)$$

โดย H = ดัชนีความหลากหลาย

P_i = สัดส่วนของจำนวนสิ่งมีชีวิตที่ i ต่อจำนวนทั้งหมดในตัวอย่าง

และนำมาหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2010

ผลการวิจัยและวิเคราะห์ผล

จากการสำรวจความหลากหลายของสัตว์น้ำในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ระหว่างเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2554 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ.2555 จำนวน 5 สถานี พบรสัตว์น้ำทั้งสิ้น 47 วงศ์ 78 สกุล 96 ชนิด แยกเป็นปลา 18 วงศ์ 36 สกุล 46 ชนิด โดยปลาในวงศ์ Cyprinidae เป็นวงศ์ที่มี

จำนวนชนิดที่พบมากที่สุด 19 ชนิด รองลงมา คือ วงศ์ Clariidae 4 ชนิด และวงศ์ Osphronemidae 4 ชนิด คิดเป็น 41.30%, 8.70% และ 8.70% ตามลำดับ พบรัตว์หน้าดินจำนวน 20 วงศ์ 27 สกุล 30 ชนิด โดยกลุ่มที่พบมากที่สุด คือกลุ่มแมลง จำนวน 15 ชนิด รองลงมา คือกลุ่มหอยสองฝ่า 6 ชนิด กลุ่มกุ้งปู 5 ชนิด และกลุ่มหอยฝ่าเดียว 4 ชนิด ส่วนสัตว์น้ำอื่นๆ พบรุ่มสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ 9 วงศ์ 15 สกุล 20 ชนิด แยกเป็นกลุ่มสะเทินน้ำสะเทินบก 6 วงศ์ 9 สกุล 13 ชนิด กลุ่มน้ำตื้น ตะพาน 3 วงศ์ 6 สกุล 7 ชนิด และพบสัตว์น้ำต่างถิ่นซึ่งเป็นสัตว์น้ำที่นำเข้ามาในประเทศไทยเพื่อทำการเพาะเลี้ยง (อภิชาต เต็มวิชชากร และคณะอื่นๆ, 2546, น.79-80) จำนวน 12 ชนิด ได้แก่ ปลาใน ปลายสักเทศ ปลานวลจันทร์เทศ ปลากุดรัสเซีย ปลากุลูกผสม ปลานิล ปลาหม่อเทศ ปลากรดเกราะดำ ปลากินยุง หอยเชอร์ ตะพานน้ำใต้หวัน และ เต่าแก้มแดง เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรม ของสัตว์น้ำต่างถิ่นดังกล่าว จะเห็นว่า ปลากุดรัสเซีย ปลากุลูกผสม ตะพานน้ำใต้หวัน และเต่าแก้มแดง เป็นสัตว์กินเนื้อ ปลากรดเกราะดำ ปลาใน มีพฤติกรรมการกินซากเน่าเปื่อย และไข่ปลา ปลานิล และปลาหม่อเทศ มีพฤติกรรมการกินกุ้งกุ้ง และแมลงน้ำ อีกทั้งปลากรดเกราะ ปลานิล ปลาหม่อเทศ ตะพานน้ำใต้หวัน หอยเชอร์ และเต่าแก้มแดง สามารถแพร่พันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว จึงน่าจะส่งผลต่อความหลากหลายชนิดของ สัตว์น้ำในหนองหลวง ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงผลกระทบของสัตว์น้ำต่างถิ่นที่มีต่อความหลากหลายชนิดของ สัตว์น้ำในหนองหลวง ทั้งด้านแหล่งอาหาร ทั้งตัวและตัวอ่อน อาหาร การกระจายพันธุ์ และระบบนิเวศแหล่งน้ำ เพื่อ ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น และสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากร ัตว์น้ำในหนองหลวงต่อไป บริเวณที่พบชนิดสัตว์น้ำมากที่สุดคือ บริเวณหนองหลวงฝั่งตะวันออก (สถานีที่ 2) ซึ่งเป็นจุดที่เป็นร่องน้ำลึก และมีสภาพเป็นอ่าวร่องลงมาได้แก่ หนองหลวงตอนล่าง (สถานีที่ 5) บริเวณใกล้แหล่งอนุรักษ์ และหนองหลวงตอนบน (สถานีที่ 1) บริเวณทางนำเข้าของลำห้วยแม่สะกึ่น สำหรับสถานีที่ 4 ที่มีการขุดลอกปรับปรุงแหล่งน้ำในปี 2552 พบรุ่มสัตว์น้ำน้อยที่สุด (ตารางที่ 1)

การเปรียบเทียบความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาในหนองหลวงที่พบจากการศึกษาในครั้งนี้กับ ผลการศึกษาในอดีต พบว่า การศึกษารั้งนี้พบจำนวนปลา 18 วงศ์ 36 สกุล 46 ชนิด มีความหลากหลาย เพิ่มมากขึ้นกว่าการศึกษาทั้ง 4 ครั้งสำรวจ ใน 4 ช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยในปี 2529 (ธรรมนูญ ศรีรุ譬 และเขมชาติ จิวประสาท, 2530, น.50-58) สำรวจพบปลารวม 14 วงศ์ 24 ชนิด ส่วนในปี 2534 (ลีบพงษ์ ฉัตรมาลัย, เขมชาติ จิวประสาท, วิวัฒน์ ปรารภร์ และเพ็ญสุดา ยศแผ่น, 2534, น.72-83) พบปลา 14 วงศ์ 29 ชนิด และในปี 2544 (เขมชาติ จิวประสาท, สุธิดา โลสีบีน, คฑาธุช ปานบุญ และบุญส่ง ศรีเจริญธรรม, 2545, น.13-61) สำรวจพบปลา 15 วงศ์ 37 ชนิด ซึ่งต่อมายังในปี 2549 (คฑาธุช ปานบุญ, ณกulinชนก ไชยประเสริฐ และสนธิวัฒน์ พิทักษ์พล, 2550, น.658-666) สำรวจพบ ปลา 12 วงศ์ 29 ชนิด โดยทุกรอบการสำรวจจะพบปลาในวงศ์ Cyprinidae เป็นวงศ์ที่มีจำนวนชนิดที่ พบรุ่มมากที่สุด (ตารางที่ 2) สาเหตุของการพบความหลากหลายของชนิดปลาที่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากการใช้วิธีการสำรวจที่แตกต่างกัน การปล่อยพันธุ์ปลาเพื่อเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำ หรือการ ปันเปื้อนของพันธุ์ปลาบางชนิดลงสู่แหล่งน้ำ ปลาที่ไม่พบในการสำรวจครั้งนี้ซึ่งแตกต่างจากการสำรวจ 4 ครั้งที่ผ่านมาจำนวน 13 ชนิด ได้แก่ ปลาทองลาย ปลาแบบขาว ปลาชิวใบไฟใหญ่ ปลาชิวใบไผ่ ปลาชิวทางแดง ปลาบัวสือ ปลาเกล็ดเงิน ปลาแขยงข้างลาย ปลากรดหิน ปลาเค้าดำ ปลาเทพา ปลา กัด และ ปลาหมอดาล แม้ว่าข้อมูลดังกล่าวไม่อาจยืนยันได้ว่าปลาที่ไม่พบในการสำรวจครั้งนี้ สูญพันธุ์ไปจากแหล่งน้ำ

แล้วหรือไม่ แต่ข้อมูลดังกล่าวสามารถเป็นตัวบ่งชี้ว่า ปลาเหล่านั้นมีจำนวนลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปลาตะเพียน ปลาซิวหางแดง และปลาเค้าดำ ที่ไม่พบในการสำรวจและการทำประมงในรอบ 20 ปี (ตารางที่ 2) ใน การสำรวจครั้งนี้มีชนิดปลาที่พบเพิ่มจากทุกรอบการสำรวจที่ผ่านมา 5 ชนิด ได้แก่ ปลาบ้า ปลาดุกอุยเหศ ปลาจะดี ปลากินยุง และปลาบู่สี และพบสัตว์หน้าดินชนิดเด่น ได้แก่หอยกานใหญ่ ซึ่ง เป็นสัตว์น้ำเฉพาะถิ่นที่มีความชุกชุมน้อย ในสถานีที่ 2

จากการวิเคราะห์ค่าดัชนี ความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำตามสถานีที่สำรวจ พบรูปแบบค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.04 ± 0.79 โดยสถานีที่ 5 มีค่าดัชนีความหลากหลายสูงสุดเท่ากับ 2.16 ± 0.87 รองลงมาได้แก่ สถานีที่ 2 และสถานีที่ 1 ซึ่งมีค่าดัชนีความหลากหลาย 2.13 ± 0.85 และ 2.11 ± 0.94 ตามลำดับ และ เมื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำตามเดือนที่สำรวจ พบรูปแบบค่าเฉลี่ย มีค่าดัชนี ความหลากหลายสูงสุดเท่ากับ 2.17 ± 0.88 รองลงมาได้แก่ เดือนกันยายน และเดือนพฤษจิกายน ซึ่งมี ค่าดัชนีความหลากหลาย 2.10 ± 0.89 และ 2.01 ± 0.87 ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ตามชนิดของสัตว์น้ำ พบรูปแบบค่าดัชนีความหลากหลายของปลา มีค่าเฉลี่ย 2.78 ± 0.19 ดัชนีความหลากหลายของสัตว์สะเทินน้ำ สะเทินบก และกลุ่มเต่า ตะพานน้ำมีค่าเฉลี่ย 1.88 ± 0.94 ดัชนีความหลากหลายของสัตว์หน้าดิน มีค่าเฉลี่ย 1.14 ± 0.08 (ตารางที่ 3) ซึ่งบ่งบอกสภาพแหล่งน้ำร่วมอยู่ในสภาวะสมมูลน์ มีความเหมาะสม ต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ (Tudorance, C., R.H. Green and J. Huebner, 1975 pp.59-95.)

ตารางที่ 1 ชนิดสัตว์น้ำที่สำรวจพบในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ปี 2554-2555

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Family	Scientific name	Station					Month					
		1	2	3	4	5	A	B	C	D	E	F
Viviparidae	<i>Filopaludina(Siamopaludina) martensi</i> <i>martensi</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ampullariidae	<i>Pomacea canaliculata</i> *	X	X	0	0	X	X	X	X	X	X	X
Amblemidae	<i>Pilsbryoconcha exilis exilis</i>	X	X	X	0	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Pilsbryoconcha exilis compressa</i>	X	X	X	0	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Pseudodon cambodjensis</i> <i>cambodjensis</i>	X	X	X	0	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Cristaria plicata</i>	0	X	0	0	0	X	X	0	0	X	X
	<i>Ensidens ingallsianus ingallsianus</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Corbiculidae	<i>Corbicula</i> sp.	X	X	0	0	0	X	X	X	X	0	0
Libellulidae	<i>Hydrobasileus croceus</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Diplacodes nebulosa</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Neurothemis tullia tullia</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Coenagrionidae	<i>Ceriagrion cerinorubellum</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Lestidae	<i>Aciagrion hisopa</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Nepidae	<i>Laccotrephes ruber</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Belostomatidae	<i>Lethocerus indicus</i>	X	X	X	X	X	0	0	0	X	X	0
Dytistidae	<i>Sandracottus maculatus</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Cybister limbatus</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Hydromes cavistatum</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Daphnididae	<i>Moina</i> sp.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Chironomidae	<i>Chironomus</i> sp.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Mesoveliidae	<i>Mesovelia</i> sp	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Velidae	<i>Velidae</i> sp	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Gryllotalpidae	<i>Gryllotalpa orientalis</i>	X	X	X	X	X	0	0	0	X	X	0
Testudines												
Geoemydidae	<i>Malayemys macrocephala</i>	X	X	0	0	0	X	0	0	0	X	0
	<i>Malayemys subtrijuga</i>	0	X	0	0	0	0	0	0	0	0	X
Geoemydidae	<i>Cuora amboinensis kamaroma</i>	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X
	<i>Cyclemys oldhami</i>	X	0	0	0	0	0	0	0	0	X	0
Trionychidae	<i>Pelochelys cantorii</i>	0	X	X	0	0	0	0	0	X	X	0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Family	Scientific name	Station					Month					
		1	2	3	4	5	A	B	C	D	E	F
Trionychidae	<i>Pelodiscus sinensis</i> *	0	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0
Emydidae	<i>Trachemys scripta elegans</i> *	0	X	0	0	X	X	X	0	0	X	X
Amphibians												
Dicroididae	<i>Fejervarya limnocharis</i>	X	X	X	X	X	X	0	0	X	X	X
	<i>Occidozyga martensii</i>	X	X	X	X	X	0	0	0	X	X	X
Ranidae	<i>Hoplobatrachus rugulosus</i>	X	X	X	X	X	X	0	0	X	X	X
	<i>Hylarana macrodactyla</i>	X	X	X	0	0	0	0	0	X	X	0
	<i>Hylarana erythraea</i>	X	X	0	X	X	X	0	X	X	0	0
Bufoidae	<i>Duttaphrynus melanostictus</i>	X	X	X	X	X	X	0	0	X	X	X
Rhacophoridae	<i>Polypedates leucomystax</i>	X	X	0	X	X	X	0	0	X	X	X
Microhylidae	<i>Kaloula pulchra</i>	X	X	X	X	X	0	0	0	X	X	X
	<i>Microhyla fissipes</i>	X	X	X	X	X	X	0	0	X	X	X
	<i>Microhyla pulchra</i>	X	X	X	X	X	X	0	0	X	X	X
	<i>Microhyla berdmorei</i>	X	X	X	X	X	X	0	0	X	X	X
	<i>Micryletta inornata</i>	X	0	X	X	X	0	0	0	0	X	X
Ichthyophiidae	<i>Ichthyophis kohtaoensis</i>	0	0	X	0	X	0	0	0	0	X	X

หมายเหตุ: X = พบร. 0 = ไม่พบร. * = ชนิดต่างถิ่น, A = พฤศจิกายน, B = มกราคม, C = มีนาคม,
D = พฤษภาคม, E = กรกฎาคม, F = กันยายน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาที่พบในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ของการสำรวจในช่วงเวลาที่ต่างกัน

Family	Scientific name	The time of survey				
		2529	2534	2545	2550	2554-55
Notopteridae	<i>Notopterus notopterus</i>	X	X	X	X	X
	<i>Chitala blanca</i> *	X	0	0	0	0
	<i>Chitala ornata</i>	0	0	X	0	X
Cyprinidae	<i>Paralaubuca oxygastrooides</i>	0	0	X	0	0
	<i>Paralaubuca typus</i>	0	X	X	X	X
	<i>Luciosoma bleekeri</i>	0	0	X	0	X

ตารางที่ 2 (ต่อ)

Family	Scientific name	The time of survey				
		2529	2534	2545	2550	2554-55
Cyprinidae	<i>Danio aequipinnatus</i>	O	O	O	X	O
	<i>Danio regina</i>	O	X	O	O	O
	<i>Rasbora argyrotaenia</i>	X	X	X	X	X
	<i>Rasbora borapetensis</i> *	X	O	O	O	O
	<i>Esomus metallicus</i>	O	X	O	O	X
	<i>Cyprinus carpio</i>	O	X	X	X	X
	<i>Cyclocheilichthys armatus</i>	O	O	X	X	X
	<i>Mystacoleucus marginatus</i>	O	O	X	O	X
	<i>Barbonymus gonionotus</i>	X	O	X	X	X
	<i>Barbonymus altus</i>	O	O	X	X	X
	<i>Barbonymus schwanenfeldii</i>	O	O	X	X	X
	<i>Puntius brevis</i>	X	O	X	X	X
	<i>Puntius orphoides</i>	O	O	O	X	X
	<i>Labiobarbus lineatus</i>	X	X	X	X	X
	<i>Henicorhynchus siamensis</i>	X	X	X	X	X
	<i>Labeo rohita</i>	X	X	X	X	X
	<i>Cirrhinus mrigla</i>	O	O	X	X	X
	<i>Morulius chrysophekadion</i>	O	X	X	X	X
Bagridae	<i>Osteochilus hasselti</i>	O	O	O	X	X
	<i>Hypophthalmichthys molitrix</i>	O	O	X	O	O
	<i>Crossocheilus sp</i>	O	O	O	X	O
	<i>Leptobarbus hoeveni</i> **	O	O	O	O	X
	<i>Mystus singaringan</i>	X	O	X	X	X
Pangasiidae	<i>Mystus vittatus</i>	O	X	O	O	O
	<i>Hemibagrus nemurus</i>	O	X	X	X	X
	<i>Leiocassis siamensis</i>	O	X	O	O	O
	<i>Pangasianodon hypophthalmus</i>	O	O	O	X	X
Siluridae	<i>Pangasius sanitwongsei</i>	O	O	X	O	O
	<i>Wallago micropodion</i> *	X	O	O	O	O
Mastacembelidae	<i>Macrognathus siamensis</i>	O	O	X	O	X
Ambassidae	<i>Parambassis siamensis</i>	X	X	X	X	X

ตารางที่ 2 (ต่อ)

Family	Scientific name	The time of survey				
		2529	2534	2545	2550	2554-55
Pristolepidae	<i>Pristolepis fasciata</i>	X	X	X	X	X
Clariidae	<i>Clarias macrocephalus</i>	X	X	X	O	X
	<i>Clarias batrachus</i>	X	X	X	X	X
	<i>Clarias gariepinus</i>	O	O	X	O	X
	<i>Clarias macrocephalus x</i>	O	O	O	O	X
	<i>Clarias gariepinus **</i>					
Cichlidae	<i>Oreochromis mossambica</i>	O	X	X	X	X
	<i>Oreochromis niloticus</i>	X	X	X	O	X
Anabantidae	<i>Anabas testudineus</i>	X	X	X	O	X
Osphronemidae	<i>Trichogaster microlepis</i>	O	X	X	O	X
	<i>Trichogaster trichopterus</i>	X	X	X	X	X
	<i>Trichogaster pectoralis</i>	X	X	O	O	X
	<i>Trichopsis vittata</i>	X	X	O	O	X
	<i>Betta splendens</i>	X	X	O	O	O
Eleotrididae	<i>Oxyeleotris marmorata</i>	O	X	X	X	X
Gobiidae	<i>Gobiopterus chuno **</i>	O	O	O	O	X
Synbranchidae	<i>Monopterus albus</i>	X	X	O	O	X
Channidae	<i>Channa striata</i>	X	X	X	X	X
	<i>Channa micropeltes **</i>	O	O	O	O	X
Loricariidae	<i>Hypostomus plecostomus</i>	O	O	X	X	X
Poeciliidae	<i>Gambusia affinis</i>	O	O	O	O	X
Hemiramphidae	<i>Dermogenys siamensis</i>	X	X	O	O	X
Helostomatidae	<i>Helostoma temminckii</i>	O	O	X	O	O
	Total (59)	24	29	37	29	46

หมายเหตุ: X = พบ, O = ไม่พบ, * = ไม่พบในรอบ 20 ปี, ** = พบเพิ่มในการสำรวจครั้งนี้

ตารางที่ 3 Shannon-Weiner Diversity Index ของสัตว์น้ำในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ปี 2554-2555

Factor	No. species				Diversity		
	Benthic fauna	Amphibian and Testudines	Fishes	Total	Benthic fauna	Amphibian and Testudines	Fishes
Total species	30	20	46	96	-	-	-
Station1	29	14	35	78	1.15	2.43	2.77
Station2	30	15	39	84	1.09	2.38	2.93
Station3	25	13	31	69	1.01	2.30	2.65
Station4	20	11	30	65	1.32	2.10	2.27
Station5	27	14	42	83	1.20	2.36	2.92
November	28	10	41	79	1.08	2.14	2.80
January	27	1	38	66	1.17	0	2.80
March	26	0	39	65	1.10	0	2.79
May	27	13	39	79	1.14	2.31	2.85
July	28	17	45	90	1.19	2.43	2.90
September	26	14	45	85	1.15	2.24	2.92
Mean± SD	26.64±2.62	11.09±5.56	38.55±4.95	76.64±8.94	1.14±0.08	1.88±0.94	2.78±0.19

สรุป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่แก่นในชุมชนบริเวณหนองหลวง และทำให้ทราบว่า หนองหลวง เป็นแหล่งน้ำที่มีความเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ โดยสำรวจพบสัตว์น้ำทั้งสิ้น 47 วงศ์ 78 สกุล 96 ชนิด แต่ในจำนวนนี้พบสัตว์น้ำต่างถิ่นที่อาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำในหนองหลวงถึง 8 ชนิด นอกจากนี้ยังพบว่า หนองหลวง ฝั่งตะวันออกบริเวณที่เป็นร่องน้ำลึก และมีสภาพเป็นอ่าวเป็นจุดที่พัฒนาความหลากหลายชนิดของสัตว์น้ำมากที่สุด ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับการทำแหล่งอนุรักษ์สัตว์น้ำ เนื่องจากมีแหล่งอาหารอาศัยของสัตว์น้ำ ประกอบกับมีพื้นที่น้ำท่วมถึงในฤดูน้ำหลาก ทำให้เกิดแหล่งอาหารสำหรับสัตว์น้ำวัยอ่อน จากข้อมูลที่พบในการสำรวจครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และประโยชน์สุขของคนในชุมชนบริเวณหนองหลวง จังหวัดเชียงรายต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะทีมงานนักวิจัยชาวบ้าน บ้านสมานมิตร และบ้านใหม่น่าวา ตลอดจนชาวบ้านทุกท่านในทั้ง 2 ชุมชน ที่ร่วมสำรวจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.อภินันท์ สุวรรณรักษ์ และดร.อัมพร ศักดิ์เศรษฐี ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข และให้ข้อคิดต่างๆ ในการวิจัย ในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เขมชาติ จิวประสาท, สุธิดา ไส้สีบีน, คฑาภา ปานบุญ และบุญส่ง ศรีเจริญธรรม. (2545). โครงสร้าง
ประชาคมปลาและประสิทธิภาพเครื่องมือข่ายในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย. เอกสาร
วิชาการ สำนักวิจัยและพัฒนาประเมินน้ำจืด กรมประมง.
- คฑาภา ปานบุญ, ณกalinชนก ไชยประเสริฐ และสันติวัฒน์ พิทักษ์พล. (2550). การศึกษาประชาคมปลา
ในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2548-มกราคม 2549. เรื่องเต็มการ
ประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45: สาขาประมง. 658-666.
- จากรุจินต์ นภีตะภู, ธัญญา จันอาจ และยอดชาย ช่วยเงิน. (2543). คู่มือสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกและ
สัตว์เลื้อยคลานในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม.
- จุฑามาศ จิวลักษณ์, อรภา นาคจินดา และมนต์ทิรา เมี่ยมพิพัฒน์ส. (2551). ความหลากหลายของ
ถุ้ง ปู หอย ในลุ่มน้ำยม. เอกสารวิชาการฉบับที่ 106 สำนักวิจัยและพัฒนาประเมินน้ำจืด
กรมประมง.
- ธรรมนูญ ศรีวุฒิ และเขมชาติ จิวประสาท. (2530). การศึกษาผลผลิตปลาในหนองหลวง. รายงาน
ประจำปี 2530 : สถานีประเมินจังหวัดเชียงราย กองประเมินน้ำจืด กรมประมง. 50-58.
- รณิดา ปิงเมือง. (2552). โครงการวิจัยการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
ชุมชนน้ำเวียงหนองหล่มเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืน. วารสารการวิจัยพัฒนาเชียงพื้นที่, 1(3), 5-14.
- รพด เอองวนิช, อรวรรณ ชินราศี, วิเชียร เอ็งวนิช และ นิตยา มนัสไธสง. (2546). รายงานการวิจัย
ฉบับสมบูรณ์ โครงการวัดน้ำธรรมชาติและอาชีพประมงในชุมชนลุ่มน้ำชี. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- สารวัชญ์ กาญจนวนิชย์ และนิรนล มุนจินดา. (2542). ชุดคู่มือนักศึกษาอย่างน้ำ. กรุงเทพฯ: บริษัทแปลน
พรินติ้ง จำกัด.
- สีบพงษ์ ฉัตรมาลัย, เขมชาติ จิวประสาท, วิวัฒน์ ปรารโมง และเพ็ญสุดา ยศแผ่น. (2534). การสำรวจ
สภาพนิเวศวิทยา נהงประการและการประเมินในหนองหลวง จังหวัดเชียงราย. รายงานประจำปี
2534. จังหวัดเชียงราย : สถานีประเมินจังหวัดเชียงราย กองประเมินน้ำจืด กรมประมง. 72-83.
- สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนา. (2552). สรุปขาวสีบุป្លោវការประชุมคณะกรรมการ
2552. สีบคันวันที่ 12 สิงหาคม 2554, จาก <http://www.eppo.go.th/admin/cab/cab-2552-11-03>

อภิชาติ เต็มวิชชาร์ และคณะอื่นๆ. (2546). สัตว์น้ำต่างถิ่นในประเทศไทย. กรมประมง

Chuensri, C. (1973). *Freshwater Crabs of Thailand*. Coll. Fish. Kasetsart University. Bangkok.

_____. (1974). *Key to Freshwater Crabs (Excluded Pseudothelphusidae and Potamocarcinidae)*. College of Fisheries, Kasetsart University. Bangkok.

Clarke, K.R. and R.M. Warwick. (1994). *Change in marine community: an approach to statistical analysis and interpretation*. Plymouth Marine Laboratory. Plymouth, UK.

Ludwig, J.A. and J.F. Renolds. (1988). *Statistical Ecology ; A primer on methods and computing*. John Wiley & Sons, New York. USA.

Nabhitabhata, J. (2009). *Checklist of Mollusca Fauna in Thailand*. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, Bangkok, Thailand.

Naiyanetr, P. (2007). *Checklist of Crustaceans Fauna in Thailand (Decapoda, Stomatopoda, Anostraca, Myodocopa and Isopoda)*. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, Bangkok, Thailand.

Rainboth, W.J. (1966). *Fisher of the Cambodian Mekong*. Rome: Food and Agricultural Organization of the United Nation.

Smith, H.M. (1945). *The freshwater fishes of Siam, or Thailand*. Bull United States: Printing Press.

Tudorance, C., R.H. Green and J. Huebner. 1975. Structure, Dynamics and Production of the Benthic Fauna in Lake Manitoba, *Hydrobiologia*, 64(1), 59-95.

Vidthayanan, C. (2008). *Field guide to Fisher of the Mekong Delta*. Vientiane: Mekong River Commission.

Washington, H.G. (1984). Review of diversity, biotic and similarity indices. *Water Res*, 18(6), 653-694.

**การตรวจจับความผิดปกติ บนระบบเครือข่ายโดยใช้การลดคุณลักษณะ
ร่วมกับเทคนิคเหมืองข้อมูล**

Anomaly Detection by using Feature Reduction and Data Mining Techniques

เสถียร จันทร์ปลา^{1*}

Satien Janpla^{1*}

^{1*}อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

^{1*}A Lecturer, Faculty of Science And Technology, SuanSunandhaRajabhat University,
Dusit, Bangkok, 10300

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน : หมายเลขอรหัสพท 08-4555-8599 และ E-mail: satien@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบจำลองการตรวจจับความผิดปกติ บนระบบเครือข่ายโดยใช้การลดคุณลักษณะร่วมกับเทคนิคเหมืองข้อมูล ผลการทดลองเมื่อวัดประสิทธิภาพจากค่าความถูกต้องของความผิดปกติว่าเป็นประเภทใด พบรากурсหริทึมต้นไม่ตัดสินใจ (Decision Tree) ให้ประสิทธิภาพ การจำแนกรูปแบบความผิดปกติบนระบบเครือข่าย โดยเฉลี่ยอกรมาดีที่สุดคือ 99.46% รองลงมาเป็นอัลกอริทึม เคเนยเรสนเนบอร์ (K-Nearest Neighbor) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 99.06 % ถัดมาคือ อัลกอริทึมซัพพอร์ทเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 96.74% และอัลกอริทึมเนอฟเบย์ (Naive-Bayes) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 89.10% ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพารามิเตอร์ที่ส่งผลให้ประสิทธิภาพด้านการจำแนกรูปแบบความผิดปกติ บนระบบเครือข่าย โดยเฉลี่ยอกรมาดีที่สุดคือ อัลกอริทึมต้นไม่ตัดสินใจ (Decision Tree) ซึ่งให้ค่าดีที่สุดเมื่อใช้จำนวน 14 คุณลักษณะ โดยให้ประสิทธิภาพที่ระดับ 99.66 % ซึ่งสามารถลดคุณลักษณะลงได้มากถึง 192.85 % โดยไม่กระทบต่อประสิทธิภาพในการจำแนกข้อมูล

คำสำคัญ : รูปแบบการบุกรุก การลดคุณลักษณะ เมืองข้อมูล

Abstract

The objective of this research is to evaluate the anomaly detection performance by using feature reduction and machine learning techniques. The experimental results showed that the decision tree algorithm used to classify anomaly detection is the most efficiency at 99.46%, followed by K-Nearest Neighbor, Support Vector Machine and Naive Bayes at 99.06%, 96.74% and 89.10%, respectively. Considering the parameter that has the best efficiency, decision tree algorithm with 14 features has the best performance at 99.66%. The features can be reduced by up to 192.85% without affecting the performance of classification.

Keywords : anomaly detection, feature reduction, machine learning

บทนำ

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของการประยุกต์ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตกับองค์กร ในภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล เป็นเหตุผลสูงๆ ให้เกิดภัยคุกคามและการโจมตีโครงสร้างพื้นฐานของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตร่วมถึงข้อมูลที่สำคัญ จากรายงานผลการสำรวจการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางคอมพิวเตอร์ในปลายปี พ.ศ. 2553 ด้านความมั่นคงปลอดภัยทางคอมพิวเตอร์ (Computer Security Institute) พบว่ามีภัยคุกคามจากโปรแกรมมุ่งประสงค์ร้าย (Malware) ซึ่งเป็นโปรแกรมประเภทฝังตัว (Botnet) มีแพร์หลายมากที่สุด ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการโจงใจโดยข้อมูล จากเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและโทรศัพท์มือถือ การเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาตและซอฟต์แวร์ล่ำเมิดลิขสิทธิ์ จากรายงานผลการสำรวจดังกล่าวยังพบว่าภัยคุกคามทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมีอัตราเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินส่วนรวมในระดับโลก ระดับประเทศและระดับบุคคลเป็นจำนวนมาก (Chandola V., Banerjee A., & Kumar V., 2009, pp.1-20) ดังนั้นความสำคัญในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยโครงสร้างพื้นฐานระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต รวมถึงข้อมูลที่อยู่ในเครือข่าย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกประเทศทุกองค์กร และทุกคนควรหาแนวทางและวิธีการในการป้องกันปัญหาให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด การรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูล โครงสร้างพื้นฐานระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมีหลายวิธี เช่น การรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านกายภาพ (Physical Security) การรักษาความมั่นคงปลอดภัยคอมพิวเตอร์ (Computer Security) การรักษาความมั่นคงปลอดภัยเครือข่าย (Network Security) เป้าหมายของ การรักษาความมั่นคงปลอดภัยในบทความนี้มุ่งเน้นที่การรักษาความมั่นคงปลอดภัยเครือข่าย (Network Security) โดยให้ความสำคัญกับเครื่องมือที่ใช้ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยเครือข่าย คือ ระบบตรวจจับการบุกรุก (Intrusion Detection System) จึงเป็นเทคโนโลยีในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่ได้รับความสนใจในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย เนื่องจากมีความสำคัญในการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมของเหตุการณ์ที่น่าสงสัยในการโจมตีระบบเครือข่ายและข้อมูล (วิโรจน์ ภาคศรี และ กาญจนा วิริยะพันธ์, 2550, n.40-46)

ระบบตรวจจับการบุกรุก (Intrusion Detection Systems : IDS) หมายถึง ฮาร์ดแวร์หรือซอฟต์แวร์ที่ติดตามตรวจสอบสัญญาณจราจร (Traffic) ที่ส่งผ่านบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ด้วยการวิเคราะห์รูปแบบ พฤติกรรมในแพ็คเก็ตข้อมูล (Packet Data) เพื่อค้นหาเหตุการณ์ที่ผิดปกติ (Anomaly) แล้วนำเข้าสู่กระบวนการทำนาย (Prediction) เพื่อตัดสินว่าเป็นเหตุการณ์บุกรุกจริงแล้วแจ้งเตือน (Alert) ให้ผู้รับผิดชอบระบบทราบเพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขต่อไป ระบบตรวจหาการบุกรุกที่ดีจะต้องตรวจสอบแพ็คเก็ตที่วิ่งไปมาในระบบเครือข่าย เพื่อหาแพ็คเก็ตที่มีลักษณะไม่ปกติ นอกจากนั้นยังต้องวิเคราะห์ว่าความไม่ปกตินั้นเป็นความพยายามที่จะเจาะระบบหรือไม่ เนื่องจากผู้ที่เจาะระบบคือมนุษย์ ดังนั้นการที่ซอฟต์แวร์ตัวหนึ่งจะสามารถตู้หันมนุษย์ไว้กำลังทำการเจาะระบบอยู่ จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างยิ่ง จากปัญหาของความปลอดภัยของคอมพิวเตอร์ ที่เกิดจากการบุกรุกของผู้ที่ไม่ประพฤติดีต่อระบบเครือข่ายดังกล่าว (ณัฐรากานต์ ก้อนฉิม, 2549, n.25-27, สุรพล ดีขา, 2553, n.264-269)

การตรวจจับความผิดปกติ (Anomaly) เป็นการกล่าวถึงรูปแบบการตรวจจับสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมปกติที่ถูกสร้างขึ้นในชุดข้อมูล ซึ่งในการตรวจจับการบุกรุกกรรมที่ผิดแปลกไปจากพฤติกรรม

ปกติที่สร้างขึ้นถือว่าเป็นการบุกรุก ดังนั้นจึงต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของพฤติกรรมปกติหรือพฤติกรรมที่ยอมรับได้ว่าเป็นความปกติ (Normal Activity Profile) ซึ่งอาจจัดเก็บพฤติกรรมหรือข้อมูลกิจกรรมการใช้งานจากของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ หรือระบบเครือข่าย เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะถูกสร้างขึ้น และทำการรวบรวมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นจะใช้ตัวชี้วัดต่างๆ เช่น ตัวชี้วัดทางสถิติ ตัวชี้วัดด้านความถี่ เป็นต้น เพื่อกำหนดพฤติกรรมปกติ จากนั้นเมื่อพฤติกรรม หรือเหตุการณ์ใดๆ ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ เมื่อยกเวนไปจากระดับนัยสำคัญของพฤติกรรมปกติที่กำหนดไว้จะถูกพิจารณาเป็นความผิดปกติหรือความพยายามในการบุกรุก ปัญหาที่เกิดขึ้นวิธีการนี้ คือ การพิจารณาพฤติกรรมผิดปกติที่ถือเป็นความพยายามในการบุกรุก และการกระทำที่ผิดปกติแต่ไม่ถือว่าเป็นความพยายามในการบุกรุก และพฤติกรรมผิดปกติที่ เป็นความพยายามในการบุกรุก กลับไม่ถูกตรวจจับว่าเป็นความพยายามในการบุกรุก ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากสำหรับการตรวจสอบความผิดปกติ ประเด็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเทคโนโลยีการตรวจสอบความผิดปกติ คือ การกำหนดระดับของการกระทำ หรือพฤติกรรม และการเลือกคุณลักษณะที่ถือว่าเป็นการบุกรุก นอกจากนี้ยังต้องมีการปรับปรุงเกณฑ์ในการชี้วัดการกระทำหรือพฤติกรรมในส่วนของระบบอย่างๆ อญี่เป็นประจำเพื่อประสิทธิภาพในการตรวจสอบ (กายรัฐ เจริญรายภูร์ และ จารุ ลอดิตานุชิต, 2555, น.1-11; ชนกร มีทินกong และ ประสงค์ ประเสริฐพลกรัง, 2554, น.3-12)

การทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) หรืออาจเรียกว่า การค้นหาความรู้ในฐานข้อมูล (Knowledge Discovery in Databases - KDD) เป็นเทคนิคเพื่อค้นหาภาพแบบ (Pattern) ของจากข้อมูลจำนวนมหาศาลโดยอัตโนมัติ จัดเป็นกระบวนการของการดึงเอาความรู้ออกมาจากข้อมูลขนาดใหญ่ โดยใช้ขั้นตอนวิธีทางวิชาสถิติ การเรียนรู้ของเครื่อง และการรู้จำแบบ หรือในอีกนัยหนึ่ง การทำเหมืองข้อมูล คือ กระบวนการที่กระทำกับข้อมูลจำนวนมาก เพื่อค้นหาภาพแบบ แนวทาง และความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ในชุดข้อมูลนั้น โดยอาศัยหลักสถิติ การรู้จำ การเรียนรู้ของเครื่อง และหลักคณิตศาสตร์ อีกนัยหนึ่ง การทำเหมืองข้อมูล ตามศัพท์ที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้ หมายถึง การสกัดหรือวิเคราะห์ ค้นหาข้อมูลที่ต้องการจากข้อมูลจำนวนมากได้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ชุด Software วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อระบบสนับสนุนความต้องการของผู้ใช้ในการค้นหาข้อมูลที่ต้องการจากข้อมูลจำนวนมากได้ โดยขั้นตอนในการสร้างแบบจำลองการตรวจสอบความผิดปกติ บนระบบเครือข่าย ขั้นแรกจะต้องทำการเลือกเทคนิคที่เหมาะสมกับภาพแบบชุดข้อมูล พิจารณาสภาพปัจจุบัน หรือหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความผิดปกติ บนระบบเครือข่าย หลังจากเลือกเทคนิคที่เหมาะสมแล้วจะทำการสอน (Train) ให้แบบจำลองเรียนรู้ลักษณะของข้อมูลว่า ชุดข้อมูลทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันอย่างไร โดยในการสอนให้แบบจำลองเรียนรู้นั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดพารามิเตอร์ (Parameter) หรือค่าตัวแปรต่างๆ ให้เหมาะสม จากนั้นจึงนำแบบจำลองที่ได้ไปทดสอบหาค่าความผิดพลาดของแบบจำลอง โดยการนำข้อมูลจริงที่เตรียมไว้สำหรับการทดสอบมาป้อนลงในแบบจำลองแล้วดูผลของการทำงานที่ได้ (Witten & Frank, 2005, pp. 61-82)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุที่ให้ผู้วิจัยมีแนวคิดในการตรวจสอบความผิดปกติบนระบบเครือข่าย (Anomaly Based Detection) โดยใช้เทคนิคการลดคุณลักษณะร่วมกับเทคนิคเหมืองข้อมูล เพื่อช่วยวิเคราะห์รูปแบบความผิดปกติและ เป็นแนวทางในการเฝ้าระวังสำหรับผู้ดูแลระบบเครือข่ายที่ดูแลระบบรักษาความปลอดภัยในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Security in Computer Networking) ของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์รูปแบบการบุกรุกบนระบบเครือข่าย โดยใช้การลดคุณลักษณะร่วมกับเทคนิคเหมือนข้อมูล
2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบจำลองการวิเคราะห์รูปแบบการบุกรุกบนระบบเครือข่าย โดยใช้การลดคุณลักษณะร่วมกับเทคนิคเหมือนข้อมูล

การวิเคราะห์ลักษณะของชุดข้อมูล และวิธีการบุกรุก

แนวทางการคัดเลือกลักษณะของชุดข้อมูล และการบุกรุกเพื่อการทดลองนี้ จากรูปแบบของการโจมตีที่เป็นพื้นฐานของการโจมตีที่มีรูปแบบที่พัฒนา และมีความรุนแรงมากขึ้นได้ในหลายวิธีการ ซึ่งการวิเคราะห์ลักษณะของชุดข้อมูล (Dataset) ชุดข้อมูลที่ได้ จะประกอบด้วยระยะเวลาของการเชื่อมต่อ (Duration) รวมถึงชนิดของ โปรโตคอล ทั้ง TCP UDP และ ICMP อีกทั้งประเภทของการใช้บริการ เช่น http หรือ ftp เป็นต้น ซึ่งชุดข้อมูลนี้จะมีลักษณะที่เป็นแบบตัวอักษร (Nominal) และตัวเลข (Numeric) ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มเลือกขนาดของชุดข้อมูลดังกล่าวมาเพื่อใช้ในการจัดทำชุดข้อมูลเรียนรู้ (Training data set) และชุดข้อมูลที่ใช้สำหรับการทดสอบ (Testing data set) ปัจจุบันการตรวจจับสิ่งผิดปกติบนระบบเครือข่ายนั้นมีการศึกษาและทำการวิจัยมากขึ้น อันเนื่องจากปัจจุบันมีความผิดปกติ (Anomaly) บนระบบเครือข่ายจำนวนมาก ทั้งยังมีความหลากหลายและพัฒนารูปแบบการโจมตี (Attack) ให้สามารถเข้ารหัสระบบตรวจจับความผิดปกติ (Intrusion Detection System: IDS) ได้ (สุรพล ดีขา, 2553, น.264-269) ดังนั้นงานวิจัยต่างๆ จึงได้มีการนำเสนอเทคนิคใหม่ๆ ของการตรวจจับความผิดปกติ โดยจะทดสอบกับชุดข้อมูลมาตรฐาน เช่น KDD CUP 1999 โดยมีการสร้างขึ้นจากสถาบัน Lincoln Labs ในปี 1999 เพื่อใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน KDD CUP 1999 จัดเป็นชุดข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นจากการเก็บข้อมูลของการโจมตีที่ Lincoln Labs จากสถาบัน MIT โดยติดตั้งระบบขึ้นมาเป็นระบบ LAN แล้วใช้ TCP Dump เก็บข้อมูลดิบเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์แล้วใช้เวลาในการฝึกสอน (Training) 7 สัปดาห์ จำนวน 5 ล้านระเบียน (Record) และ 2 สัปดาห์ จำนวน 2 ล้าน ระเบียน การส่งจะอยู่ในรูป TCP Packets จากต้นทางไปยังปลายทาง ซึ่งจะทราบโปรโตคอลและทราบกลุ่มว่าการเชื่อมต่อแบบใด เป็นรูปแบบปกติหรือการบุกรุกประเภทต่างๆ ซึ่งประกอบไปด้วย DoS Probing U2R และ R2L ซึ่งชุดข้อมูลประกอบด้วย 41 คุณลักษณะ (Feature) และ 24 ชนิดของการบุกรุก สำหรับการฝึกฝน (Training) และ 14 ชนิดของการบุกรุกสำหรับการทดสอบ (Testing) ซึ่งชุดข้อมูลที่ทำการวิเคราะห์มีหลากหลายรูปแบบ จึงขอสรุปประเภทของการการบุกรุกและลักษณะโดยรวมของ KDD CUP แต่ละรูปแบบที่ทดสอบ (ไวรอน์ ภาคศรี และ กาญจนา วิริยะพันธ์, 2550, น.40-46) ดังตาราง

การโจมตี	คำอธิบาย
Denial of Service (DoS)	เป็นการโจมตีที่มีการเรียกใช้งานหรือส่งแพ็กเก็จจำนวนมากไปยัง เป้าหมาย ทำให้คิวของการให้บริการของเครื่องเป้าหมายเต็ม ไม่สามารถ ให้บริการได้
Remote to Local (R2L)	เป็นการพยายามเข้าถึงระบบงานของเป้าหมายที่ไม่ได้รับอนุญาตในการ เข้าถึง เพื่อทำลายระบบงานของเป้าหมาย
User to Root (U2R)	เป็นลักษณะที่ผู้ใช้พยายามใช้งานสิ่งที่ไม่ได้รับอนุญาตในการเข้าถึง ยังสิทธิ์สำหรับ local Supper-user (root) เช่น การโจมตี “buffer overflow”
Probing	เป็นลักษณะการตรวจสอบและการตรวจเช็คข้อมูลบนเครือข่าย โดย ทำการสแกนหาช่องโหว่ของเป้าหมาย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการโจมตี โดยรูปแบบการโจมตีที่นิยมใช้กัน เช่น port scanning เป็นต้น

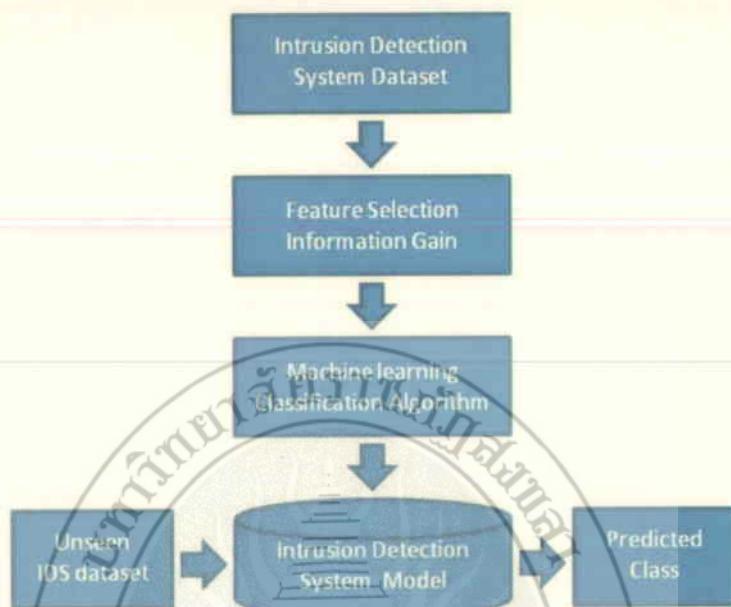
วิธีการวิจัย

หลังจากได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเรียบร้อยแล้ว ทำการลดขนาดคุณลักษณะด้วยการ พิจารณาจากค่าสารสนเทศ (Information Gain) และทำการเรียนรู้และสร้างโมเดลด้วยเครื่องจักรการ เรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) ชั้พพอร์ทเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine) เนอีฟเบย์ (Naive-Bayes) เคเนยเรสเนบเนอร์ (K-Nearest Neighbor) สุดท้ายทดสอบ ประสิทธิภาพด้วยวิธี 10 ครอสвалиเดชัน (10-Cross Validation) โดยการประเมินความสามารถของ แบบจำลองตรวจจับความผิดปกติบนระบบเครือข่ายนั้น เน้นความสามารถในการตัดสินใจหรือการจำแนก รูปแบบความผิดปกติที่ถูกต้อง สามารถพิจารณาได้จากการจำแนกความผิดปกติตาม แนวคิดทางด้านการค้น สารสนเทศ ซึ่งก็คือการวัดค่าความถูกต้อง (Accuracy) โดยสามารถสรุปขั้นตอน วิธีของงานวิจัยแบบจำลองการตรวจจับความผิดปกติบนระบบเครือข่ายโดยใช้การลดคุณลักษณะร่วมกับ เทคนิคเหมืองข้อมูล ดังรูปที่ 1

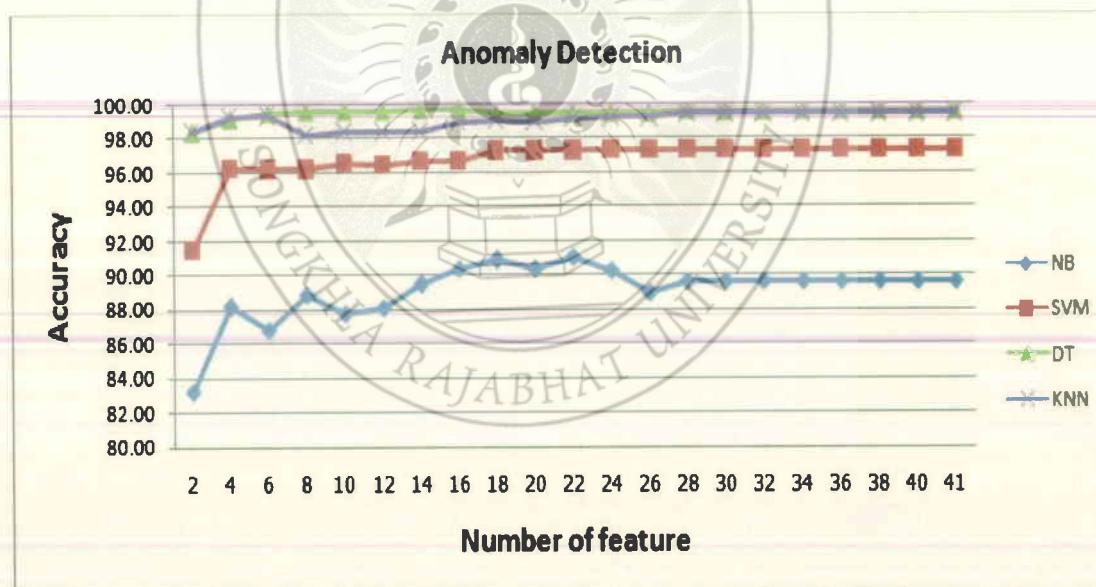
ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างแบบจำลองการตรวจจับความผิดปกติบนระบบเครือข่ายโดย ใช้การลดคุณลักษณะร่วมกับเทคนิคเหมืองข้อมูล เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจำแนกความผิดปกติบน ระบบเครือข่ายทั้งในด้านความถูกต้องในการจำแนก (Accuracy) โดยทำการทดลองการลดคุณลักษณะ ด้วยวิธีค่าสารสนเทศ (Information Gain) ร่วมกับอัลกอริทึมการจัดหมวดหมู่เอกสาร ซึ่งประกอบด้วย อัลกอริทึม เนอีฟเบย์ (Naive-Bayes : NB) ชัพพอร์ทเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine :

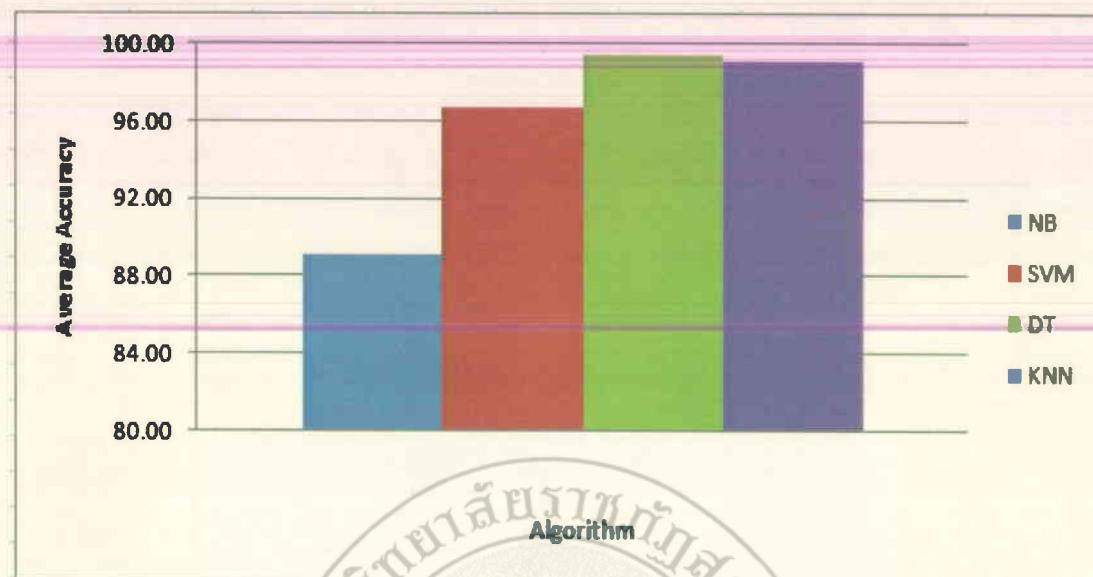
SVM) ต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree : DT) เคโนyerสเนเบอร์ (K-Nearest Neighbor : KNN)
ชี้งสามารถสรุปผลการทดลองดังรูปที่ 2

รูปที่ 1 ขั้นตอนวิธีของงานวิจัยแบบจำลองการตรวจจับความผิดปกติบนระบบเครือข่าย

รูปที่ 2 ผลการทดลองลดคุณลักษณะและเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความถูกต้อง

รูปที่ 3 ผลการทดลองเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านความถูกต้องเฉลี่ย

จากการทดลองเมื่อทำการลดคุณลักษณะด้วยค่าสารสนเทศ (Information Gain) และทำการเรียนรู้และสร้างโมเดลด้วยเครื่องจักรการเรียนรู้ เมื่อวัดประสิทธิภาพจากค่าความถูกต้อง สามารถสรุปได้ว่า อัลกอริทึมต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) ให้ประสิทธิภาพการตรวจจับความผิดปกติบนระบบเครือข่าย โดยเฉลี่ยของมาดีที่สุดคือ 99.46% รองลงมาเป็นอัลกอริทึมเคเนียเรสเนบอร์ (K-Nearest Neighbor) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 99.06% ถัดมาคืออัลกอริทึมชัพพอร์ทเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 96.74% และสุดท้ายคืออัลกอริทึมเนอฟเบย์ (Naive-Bayes) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 89.10% ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพารามิเตอร์ที่ส่งผลให้ประสิทธิภาพด้านการจำแนกรูปแบบการบุกรุกบนระบบเครือข่ายโดยเฉลี่ยของมาดีที่สุด คือ อัลกอริทึมต้นไม้ตัดสินใจที่จำนวน 14 คุณลักษณะให้ประสิทธิภาพดีสุดที่ระดับ 99.46% ซึ่งสามารถลดคุณลักษณะลงได้มากถึง 192.85% โดยไม่กระทบต่อประสิทธิภาพในการตรวจจับความผิดปกติ

สรุป

จากการทดลองสอนและประเมินประสิทธิภาพของโมเดลการตรวจจับความผิดปกติบนระบบเครือข่าย โดยใช้เทคนิคการลดคุณลักษณะร่วมกับเทคนิคเหมือนข้อมูล จากการทดลองเมื่อทำการลดคุณลักษณะด้วยค่าสารสนเทศ (Information Gain) และทำการเรียนรู้และสร้างโมเดลด้วยเครื่องจักรการเรียนรู้ เมื่อวัดประสิทธิภาพจากค่าความถูกต้อง สามารถสรุปได้ว่า อัลกอริทึมต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) ให้ประสิทธิภาพการจำแนกรูปแบบการบุกรุกบนระบบเครือข่ายโดยเฉลี่ยของมาดีที่สุดคือ 99.46% รองลงมาเป็นอัลกอริทึมเคเนียเรสเนบอร์ (K-Nearest Neighbor) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 99.06% ถัดมาคืออัลกอริทึมชัพพอร์ทเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 96.74% และสุดท้ายคืออัลกอริทึมเนอฟเบย์ (Naive-Bayes) ให้ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย

89.10% ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาถึงเวลาที่ใช้ในการฝึกสอนเพื่อสร้างโมเดลแล้ว พ布ฯ อัลกอริทึมคือ nearest neighbor (K-Nearest Neighbor) ใช้เวลาเฉลี่ยในการสร้างโมเดลน้อยที่สุดคือ 0.01 วินาที รองลงมาเป็นอัลกอริทึมนอยีฟเบย์ (Naive-Bayes) ใช้เวลา 0.29 วินาที ถัดมาคืออัลกอริทึมต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) 2.84 วินาที และสุดท้ายชั้พพอร์ทเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine) ใช้เวลามากที่สุดเท่ากับ 112.45 วินาที จากการทดลองพบว่า เมื่อจำนวนคุณลักษณะยิ่งมาก ยิ่งใช้เวลาในการฝึกสอนเพื่อสร้างโมเดลสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญรัญ เจริญรายภูร์ และ จากรุ สถิตานุชิต. (2555). การพัฒนาระบบตรวจจับผู้บุกรุกแบบ DoS บนเครือข่ายแลน. รายงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ณัฐกานต์ ก้อนชิม. (2549). ระบบตรวจจับการบุกรุกเครือข่ายโดยใช้โครงข่ายประสานเทียม. สารนิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ธนกร มีพินกง และ ประสงค์ ปราณีพลดกรัง. (2554). ระบบตรวจหาการบุกรุก. *ICT Security Laboratory Report*. กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปฏิญญา สารรักษ์ และ สมชาย ปราการเจริญ. (2553). การวิเคราะห์รูปแบบการบุกรุกเครือข่ายคอมพิวเตอร์โดยขั้นตอนวิธีสมาชิกที่ใกล้ที่สุด. รายงานการประชุมทางวิชาการระดับชาติด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ครั้งที่ 6. กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วีโรวน ภาคศรี และ กาญจนा วิริยะพันธ์. (2550). การวิเคราะห์รูปแบบการบุกรุกข้อมูลบนเครือข่ายโดยใช้เทคนิคดั้าไม่นั่ง. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ, 3(6), น. 40-46.
- สุรพล ดีขา. (2553). ระบบตรวจสอบและแก้ไขอยผู้บุกรุกในระบบเครือข่าย. รายงานการประชุมทางวิชาการระดับชาติด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ครั้งที่ 6. กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- Chandola V., Banerjee A., & Kumar V. (2009). Anomaly Detection: A Survey. *ACM Computing Surveys*, 41(3), pp.1-20.
- Witten, I. H., & Frank, E. (2005). *Data mining : practical machine learning tools and techniques*. Boston: Morgan Kaufman.

การเตรียมต้นฉบับ
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสังขยา
(SKRU ACADEMIC JOURNAL)

ประเภทบทความ

- ❖ บทความวิจัย (Research article) เป็นบทความที่ได้จากการวิจัย
- ❖ บทความวิชาการ (Academic article) เป็นบทความที่มีลักษณะดังนี้
 - Literature review บทความจากการทบทวนเอกสาร ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยหลาย ๆ ครั้ง ถือเป็นบทความที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง
 - Technical paper บทความนำเสนอกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การทดสอบภาคสนามรวมไปถึงเทคนิคการวิเคราะห์ใหม่ๆ
 - Professional practice บทความที่มาจากการประสนควรณ์ หรือความชำนาญของผู้เขียน
 - Policy paper บทความเกี่ยวกับนโยบายด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน
- ❖ บทความปรีทัศน์ (Review articles) บทความที่เขียนจากการรวบรวมความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากรางวารหรือหนังสือต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วยบทนำ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่นำมาเขียน วิธีการสืบค้นข้อมูล บทวิจารณ์และเอกสารอ้างอิง

ลักษณะบทความ

- ❖ บทความสรุปงานวิจัย ที่มีลักษณะเป็นเอกสารที่มีรูปแบบของการวิจัย และมีการสรุปผลที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ หรือบทความทางวิชาการในลักษณะการวิเคราะห์หรือวิจารณ์ ตลอดทั้งการเสนอแนวคิดใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่มีคุณค่า
- ❖ บทความที่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนทั้งในหรือนอกประเทศไทย แต่มีการนำมาปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาขึ้นใหม่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ผู้เขียนต้องแสดงรายละเอียดของการตีพิมพ์ในครั้งที่แล้ว)
- ❖ บทความที่ไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
- ❖ บทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนทั้งในหรือนอกประเทศไทย
- ❖ บทความที่ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น
- ❖ บทความในลักษณะอื่นๆ นอกเหนือจากรายละเอียดข้างต้นที่ได้รับพิจารณาจากกองบรรณาธิการเป็นกรณีเฉพาะ

ส่วนประกอบบทความ

บทความวิจัย

ก. ส่วนปก ประกอบด้วย

1. ชื่อบทความ (Title) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ គรรกะทั้ดรัด ระบุเป้าหมายหลักของการวิจัย

2. ชื่อผู้เขียน (Authors) ให้ระบุเฉพาะชื่อ และ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม
3. ตำแหน่งทางวิชาการ และที่อยู่หน่วยงาน สำหรับการติดต่อทางไปรษณีย์ของผู้เขียน
4. ตัวเลขยก เจียนไว้บนนามสกุล เพื่อระบุว่าเป็นตำแหน่งทางวิชาการและที่อยู่ของผู้เขียน

5. บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรสั้นตรงประเด็น ครอบคลุมสาระสำคัญของการศึกษา ได้แก่ วัตถุประสงค์ วิธีการ ผลและวิจารณ์ เป็นต้น

6. คำสำคัญ (Keywords) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นการกำหนดคำสำคัญที่สามารถนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูล

7. ผู้นิพนธ์ประสานงาน (Corresponding Author) ให้ทำเครื่องหมาย * ไว้บนนามสกุล ระบุหมายเลขโทรศัพท์ และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)

หมายเหตุ เนื้อหาส่วนปกจะต้องเขียนให้อยู่ในกระดาษ จำนวน 1 หน้าเท่านั้น

ข. ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

1. บทนำ(Introduction) เป็นส่วนสำคัญและสาเหตุที่นำไปสู่การวิจัยพร้อมวัตถุประสงค์ และการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. วิธีการวิจัย (Research Methodology) วิธีการศึกษา (Research Methodology) เป็นการอธิบายวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งขึ้นอยู่กับการวิจัยแต่ละประเภท

3. ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล หรือ ผลการศึกษาและอภิปรายผล (Results and Discussion) ควรเสนอผลอย่างชัดเจน ตรงประเด็น เป็นผลที่ค้นพบ โดยลำดับตามหัวข้อที่ศึกษา พร้อมการวิจารณ์ผล

4. สรุป (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษา

5. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) เป็นการระบุแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย

6. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องใช้ตามแบบที่วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลากำหนดและเขียนเอกสารอ้างอิงเฉพาะเอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น

บทความวิชาการ

ก. ส่วนปก ประกอบด้วย

1. ชื่อบทความ (Title) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรกะทัดรัด ระบุเป้าหมายหลักของการวิจัย

2. ชื่อผู้เขียน (Authors) ให้ระบุเฉพาะชื่อ และ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม

3. ตำแหน่งทางวิชาการ และที่อยู่หน่วยงาน สำหรับการติดต่อทางไปรษณีย์ของผู้เขียน

4. ตัวเลขยก เจียนไว้บนนามสกุล เพื่อระบุว่าเป็นตำแหน่งทางวิชาการและที่อยู่ของผู้เขียน

5. บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรสั้นตรงประเด็น ครอบคลุมสาระสำคัญของการศึกษา ได้แก่ วัตถุประสงค์ วิธีการ ผลและวิจารณ์ เป็นต้น

6. คำสำคัญ (Keywords) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นการทำหนดคำสำคัญที่สามารถนำไปใช้เป็นคำลีบคันในระบบฐานข้อมูล

7. ผู้นิพนธ์/ประสานงาน (Corresponding Author) ให้ทำเครื่องหมาย * ไว้บนนามสกุล ระบุหมายเลขโทรศัพท์ และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)

หมายเหตุ เนื้อหาส่วนปกจะต้องเขียนให้อยู่ในกระดาษ จำนวน 1 หน้าเท่านั้น

ข. ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

1. บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของที่มาและสาเหตุของการเขียนบทความ มีลักษณะการกล่าวนำเรื่อง โดยให้ความรู้เบื้องต้น บอกเจตนาของผู้เขียนหรือตั้งคำถาม ซึ่งผู้เขียนอาจเขียนให้ผู้อ่านสนใจติดตามเมื่อเรื่อง

2. เนื้อหา (Text) ส่วนสำคัญที่สุดของบทความ เพราะเป็นส่วนที่รวมรวมความรู้ สาระต่าง ๆ และความคิดเห็นของผู้เขียน

3. สรุป (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษา

4. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องใช้ตามแบบที่วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครกำหนด และเขียนเอกสารอ้างอิงเฉพาะเอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น

รูปแบบการพิมพ์

บทความต้นฉบับจะต้องจัดทำส่งมาในรูปแบบดังต่อไปนี้

- ❖ ใช้ไฟล์ MS Word
- ❖ จำนวนหน้าไม่เกิน 15 หน้า (พร้อมรูปและตารางที่เกี่ยวข้อง)
- ❖ การพิมพ์ให้ใช้ตัวอักษร Angsana New ขนาด 16 pt.
- ❖ บทความภาษาไทยให้ใช้หลักการสะกดตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน_และบทความภาษาอังกฤษใช้หลักการสะกดตาม Webster's Dictionary
- ❖ รูปและตาราง (Figures and Tables)

รูป หมายรวมถึง รูปภาพ แผนภูมิ ควรจัดทำขึ้นโดยให้มีความชัดเจนมากที่สุดเพื่อสะดวกในการพิมพ์ และเรียงลำดับการนำเสนอเป็นหมายเลข ให้ระบุลำดับที่ของรูป ใช้คำว่า “รูปที่....” และมีคำอธิบายใส่ไว้ใต้รูป ไม่ต้องขีดเส้นใต้

ตาราง ให้ระบุลำดับของตาราง ใช้คำว่า “ตารางที่.....” และมีคำอธิบายใส่ไว้เหนือตาราง ไม่ต้องขีดเส้นใต้

การส่งต้นฉบับ

การส่งต้นฉบับบทความ เพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ประกอบด้วย

1. แบบฟอร์มการส่งบทความวิชาการและวิจัย
2. ต้นฉบับจำนวน 1 ชุด
3. แผ่นบันทึกข้อมูล CD 1 แผ่น

รศ.นฤมล อัศวเกศมน์ (ส่งบทความavarivachakar)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ต.กาญจนวนิช ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สกลนคร 90000

หรือส่งทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ e-mail : kai_skru@windowslive.com

การพิจารณาบทความ

❖ บทความทุกบทความที่ส่งจะได้รับการตรวจสอบโดยกองบรรณาธิการวารสาร และจัดส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในสาขาวิชานั้นๆ ไม่น้อยกว่า 2 ท่าน พิจารณา โดยไม่เปิดเผยชื่อของผู้เขียนบทความ

❖ การยอมรับเรื่องที่จะตีพิมพ์เป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหาหรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

❖ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์ และอาจจะส่งเรื่องคืนมาอีกครั้งให้เพิ่มเติมหรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่ แล้วแต่กรณี

❖ หลังจากที่บทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้เขียนจะได้รับวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 1 ฉบับ และบทความ 5 ชุดพร้อมหนังสือรับรองการตีพิมพ์

ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ห้ามนำข้อความทั้งหมดไปตีพิมพ์ซ้ำ ยกเว้นได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ความรับผิดชอบ

เนื้อหาและข้อคิดเห็นใดๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารฯ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น

การลงรายการเอกสารอ้างอิง

เพื่อทำรายการให้ผู้อ่านทราบว่า สารนิเทศที่ใช้ ในการเขียนบทความมาจากการแหล่งใดบ้าง เป็นการให้เกียรติแก่ผู้เขียนสารนิเทศที่ถูกนำมาใช้ในการเขียนรายงาน และเพื่อแจ้งให้ผู้อ่านทราบว่า ข้อมูลหรือสารนิเทศที่นำมาใช้นั้น มาจากแหล่งข้อมูลใด หากผู้อ่านสนใจค้นคว้าเพิ่มเติม จะสามารถหาได้จากที่ได้การเขียนบรรณานุกรมมีห้ายแบบ แบบที่ใช้กันแพร่หลายในสหรัฐอเมริกา และถูกดัดแปลงมาใช้มากในประเทศไทยได้แก่ แบบ APA (American Psychological Association Style) ซึ่งจะใช้อ้างอิงในสาขาวิชาสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์

การอ้างอิงระบบปี หรือ ระบบ APA เป็นการแจ้งแหล่งที่มาของข้อความไว้ในวงเล็บ แทรกอยู่กับเนื้อหาในตำแหน่งที่มีการอ้างอิง ปัจจุบัน ระบบปี หรือ ระบบ APA เป็นระบบที่ได้รับความนิยมมาก เพราะสะดวกและประยุกต์เนื้อที่ในการพิมพ์ มีแบบแผนการลงรายการง่ายต่อการศึกษาและปฏิบัติ ข้อสำคัญในการอ้างอิงในระบบนี้ นอกจาก ระบุนามผู้เขียน ปีที่พิมพ์ แล้ว จะต้องระบุหน้าที่อ้างอิงไว้ด้วย

❖ การลงรายการผู้แต่งหรือบรรณาธิการ

ผู้แต่งหรือบรรณาธิการ ให้ลงชื่อและนามสกุล ถ้าเป็นชาวต่างประเทศให้ลงนามสกุลก่อน ตามด้วยอักษรตัวแรกของชื่อต้นและชื่อกลาง โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (.) คั่นระหว่างชื่อสกุลกับชื่อต้น เช่น ไฟศาล เหล่าสุวรรณ

Reynold, F. E.

ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 1 คน ให้ลงชื่อผู้แต่งทุกคน คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาคระหว่างชื่อผู้แต่งแต่ละคน และให้ใช้คำว่า “และ” สำหรับภาษาไทย หรือเครื่องหมาย “&” สำหรับภาษาอังกฤษ นำหน้าคนสุดท้าย เช่น

กิญโญ สารา, และสุนทร แก้วลาย

Birbeck, V. P., & Kenneth, A. W.

ถ้าผู้แต่งมีมากกว่า 5 คน ให้ลงรายการคนที่ 1 และตามด้วยคำว่า “และคนอื่นๆ” สำหรับภาษาไทย และ et al. หรือ and others สำหรับภาษาอังกฤษ เช่น

นิรัตน์ จริตร, และคนอื่นๆ

Douglas, I. et al.

ถ้าหนังสือนั้นมีบรรณาธิการ ให้เขียนชื่อบรรณาธิการแทนผู้แต่ง แล้วว่างเล็บคำว่า บก. หรือ Ed. กรณีที่มีบรรณาธิการคนเดียว และ Eds. ในกรณีที่มีบรรณาธิการหลายคน เช่น

ประลิทธี ฤทธาภิรมย์ (บก.)

Berton, P. F. (Ed.)

❖ การลงรายการปีที่พิมพ์

ให้ลงรายการปีที่พิมพ์เฉพาะตัวเลข อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าหนังสือนั้นไม่มีปีที่พิมพ์ ให้ลงรายการด้วยปีลิขสิทธิ์แทน ถ้าไม่มีปีที่พิมพ์ให้เขียน ม.ป.ป. สำหรับภาษาไทย หรือ n.d. สำหรับภาษาอังกฤษ

❖ การลงรายการชื่อหนังสือ

1. การลงรายการชื่อเรื่องหรือชื่อหนังสือ ให้ลงชื่อเรื่องตามที่ปรากฏในหน้าปกใน ชื่อเรื่องภาษาไทยที่มีชื่อภาษาต่างประเทศกำกับให้ลงรายการเฉพาะชื่อภาษาไทย ถ้าเป็นหนังสือภาษาอังกฤษ การเขียนชื่อหนังสือให้ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่เฉพาะอักษรตัวแรกของชื่อเรื่อง อักษรตัวแรกของชื่อร่อง (ถ้ามี) และชื่อเฉพาะหรือวิสามายนาม พิมพ์ตัวหนาหรือขีดเด่นได้ เช่น

การจัดการความรู้

Introduction to knowledge management

Knowledge management: Finance and budget

Writing English

2. การลงรายการเพิ่มเติมสำหรับหนังสือเล่มนั้น เช่น ครั้งที่พิมพ์ หรือเล่มที่ ให้อยู่ในวงเล็บหลังชื่อเรื่อง ให้ใช้มหัพภาคหลังเครื่องหมายวงเล็บปิด เช่น

หลักนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2).

สีแฝ่นдин (2 เล่ม).

สารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ล.5, น.7-9)

Mass communication (3 rd ed.)

❖ การลงสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์

ให้ระบุชื่อจังหวัดหรือชื่อเมืองที่สำนักพิมพ์นั้นตั้งอยู่กำกับ ถ้าสำนักพิมพ์ตั้งอยู่ในเมืองมากกว่า 1 เมืองให้เลือกเมืองแรก ถ้าไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ให้ลงรายการ ม.ป.ท. สำหรับภาษาไทย หรือ n.p. สำหรับภาษาอังกฤษ ส่วนชื่อสำนักพิมพ์ พิมพ์เฉพาะชื่อสำนักพิมพ์ ส่วนคำที่ระบุสถานะของสำนักพิมพ์ เช่น คำว่า สำนักพิมพ์ ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือคำว่า Publishers, Co., Co.Ltd. หรือ Inc. ให้ตัดออก แต่ให้ลงคำว่า โรงพิมพ์ หรือ Books และ Press ไว้ ถ้าไม่ปรากฏชื่อสำนักพิมพ์ ให้ลงรายการ ม.ป.พ. สำหรับภาษาไทย หรือ n.d. สำหรับภาษาอังกฤษ

รูปแบบการลงรายการเอกสารอ้างอิงและการอ้างอิงในเนื้อหา

❖ หนังสือทั่วไป ใน การเขียนบรรณานุกรมของหนังสือ ใช้รูปแบบดังต่อไปนี้

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

1. หนังสือที่มีผู้แต่งคนเดียว

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). ศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมีเดีย.

การอ้างอิง

(เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539, น. 21)

บรรณานุกรม

- Alter, S. (2001). Information systems: New Jersey : Prentice- Hall.
การอ้างอิง
 (Alter, 2001, pp.50-56)

2. หนังสือที่มีผู้แต่ง 2 คน

บรรณานุกรม

- รุจิร์ ภู่สาระ และ จันทรاني สงวนนาม. (2545). การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา.
 กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.

การอ้างอิง

- (รุจิร์ ภู่สาระ และ จันทรاني สงวนนาม, 2545, น.3-4)
บรรณานุกรม

- Strunk, W., Jr., & White, E. B. (1983). *The elements of style*. (4 th ed.). New York:
 Macmillan.

การอ้างอิง

- (Strunk, & White, 1983, p. 9)

3. หนังสือที่มีผู้ แต่ง 3 คน

บรรณานุกรม

- สมศักดิ์ คงเที่ยง, สมาน อัศวภูมิ, และสัมเริง โภชนานาร. (2546). เทคนิคการบริหารจัด
 การศึกษายุคใหม่. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

การอ้างอิง

- (สมศักดิ์ คงเที่ยง, สมาน อัศวภูมิ, และสัมเริง โภชนานาร, 2546, น.12-17)
บรรณานุกรม

- Dyal, J. A., Corning, W. C., & Willows, D. M. (1975). *Readings in psychology : The search for alternatives* (3 rd ed.). New York : McGraw – Hill.

การอ้างอิง

- (Dyal, Corning, & Willows, 1975, p.4)

4. หนังสือที่มีผู้แต่งมากกว่า 5 คน

บรรณานุกรม

- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะอื่นๆ. (2539). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิสิทธิ์
 พัฒนา.

การอ้างอิง

- (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะอื่นๆ, 2539, น.19-23)

บรรณานุกรม

Niush, N. C., Jr., et al. (2003). Religions of the War. New York : St. Martin's.
การอ้างอิง
(Niush et al., 2003, pp.58-75)

5. หนังสือที่จัดทำโดยองค์กรต่าง ๆ

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.

การอ้างอิง

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, น.9-45)

บรรณานุกรม

Association for Research in Nervous and Mental Disease. (1996). **The Circulation of the brain : A symposium on brain**. New York : Hafner.

การอ้างอิง

(Association for Research in Nervous and Mental Disease, 1996, pp.3-5)

6. หนังสือที่มีบรรณาธิการ

บรรณานุกรม

Dertouzos, M. L., & Moses, J. (Eds.). (1979). **The computer age : A twenty-year view**. Combridge, MA : MIT Press.

การอ้างอิง

(Dertouzos, & Moses, (Eds.), 1979, pp.2-9)

7. หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ให้ใช้ชื่อเรื่องแทนชื่อผู้แต่ง

บรรณานุกรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์. น.196
การอ้างอิง

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546, น.196)

บรรณานุกรม

Webster's new biographical dictionary. (1988). Springfield, MA: Merriam-Webster.

การอ้างอิง

(Webster's new biographical dictionary, 1988, p.98).

❖ สิ่งพิมพ์อื่น ๆ

1. หนังสือแปล ฉบับประกอบด้วย

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (แปลจากเรื่องโดยผู้แปล). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

บรรณานุกรม

บุชาน, โภนี. (2544). ใช้หัวคิด (แปลจาก Use your head โดย บุญญา ผลอนันต์). กรุงเทพฯ : ชัยวัฒนา.

การอ้างอิง

(บุชาน, 2544, น.13-30)

บรรณานุกรม

Foucault, M. (1988). The archaeology of knowledge (Translated by Arnold M. Smith). London: Tavistock Publications.

การอ้างอิง

(Foucault, 1988, pp.19-28)

2. บทความในหนังสือ หมายถึงข้อเขียนหนึ่งในหนังสือเล่มเดียวกันที่มีผู้เขียนหลายคน องค์ประกอบในการเขียนบรรณานุกรม ดังนี้

ผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ในชื่อบรรณาธิการ, ชื่อหนังสือ (เลขหน้า). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

บรรณานุกรม

ประสิทธิ์ ชินกรณ์. (2543).สถาปัตยกรรมชีโนโปรตุเกส. ใน สมหมาย ปั่นพุทธศิลป์(บก.), รวมบทความเรื่องภูเก็ต (น. 13-16). ภูเก็ต: สถาบันราชภัฏภูเก็ต.

การอ้างอิง

(ประสิทธิ์ ชินกรณ์, 2543, น. 13-16)

บรรณานุกรม

Smylie, M. (1995). Teacher learning in the workplace: Implications for school reform. In T. Guskey & M. Huberman (Eds.), Professional Development in education: Paradigms and practices (pp. 92-113). New York: Teachers College Press.

การอ้างอิง

(Smylie, 1995, pp. 92-113)

3. บทความในวารสาร มีรูปแบบในการเขียนบรรณานุกรม ดังนี้

ผู้เขียนบทความ. (ปี, เดือน วัน). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า

บรรณานุกรม

บุญญา مارศรี. (2545). นโยบายการบริหารจังหวัด. วารสารพัฒนา, 2 (4), 6-7.

การอ้างอิง

(บุญญา สารศรี, 2545, น.6-7)

บรรณานุกรม

Simon, A. (2000). Perceptual comparisons through the mind's eye. *Memory & Cognition*, 23, 635-647.

การอ้างอิง

(Simon, 2000, pp. 635-647).

4. บทความในหนังสือพิมพ์ รายการบรรณานุกรมของบทความในหนังสือพิมพ์ คล้ายกับ การลงรายการบรรณานุกรมบทความในสารสาร ต่างกันตรงที่ไม่มีการระบุเล่มที่หรือฉบับที่

บรรณานุกรม

สุจิตต์ วงศ์เทศ. (2548, พฤษภาคม 13). วัฒนธรรมแดกด่วน : ภูมิคุ้มกันบกพร่อง. มติชน, หน้า 34.

การอ้างอิง

(สุจิตต์ วงศ์เทศ, 2548, น.34)

บรรณานุกรม

Dirda, M. (2000, January 09). Books : Funny, gossipy and easy - going : A family album about the post-war art scene in England and France. Bangkok Post, p. 3.

การอ้างอิง

(Dirda, 2000, p.3)

5. บทความในสารานุกรม มีรูปแบบดังนี้

ผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ในชื่อสารานุกรม (เล่มที่, หน้า). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

บรรณานุกรม

สุธิวงศ์ พงศ์พิมูลย์, และนิวติ เกิดปากแพรก. (2542). หมายเหตุ. ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (ล. 17, น. 8402-8406). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารกรุงไทยพิมพ์.

การอ้างอิง

(สุธิวงศ์ พงศ์พิมูลย์, และนิวติ เกิดปากแพรก, 2542, น. 8402-8406)

บรรณานุกรม

Sturgeon,T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopedia Americana*. (Vol.24, pp.390-392). Danbury, CT: Grolier.

การอ้างอิง

(Sturgeon, 1995, Vol.24, pp. 390-392)

6. วิทยานิพนธ์

ผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, ชื่อมหาวิทยาลัย, ชื่อคณะ, ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา.

บรรณานุกรม

เจย์สุดา จันทร์เอี่ยม. (2542). การศึกษาความสามารถและกลวิธีในการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การอ้างอิง

(เจย์สุดา จันทร์เอี่ยม, 2542, n.12)

บรรณานุกรม

Ruppha Devahuti. (1975). Use of computer in serials control in Thai libraries. Unpublished master's thesis, Chulalongkorn University, Graduate School, Department of library Science.

การอ้างอิง

(Ruppha Devahuti, 1975, pp.99-102)

7. โสตทัศนวัสดุ

ชื่อผู้จัดทำ (หน้าที่). (ปีที่ผลิต). ชื่อเรื่อง [ประเภทของโสตทัศนวัสดุ]. สถานที่ผลิต : หน่วยงานที่เผยแพร่.

บรรณานุกรม

สมเกียรติ อ่อนวิมล (ผู้บรรยาย). (2548). ทางสายไหม. [CD]. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

การอ้างอิง

(สมเกียรติ อ่อนวิมล (ผู้บรรยาย), 2548)

บรรณานุกรม

Mihalyi, L. J. (1975). Landscape of Zambia. [slides]. Santa Barbara, Calif: Visual Education.

การอ้างอิง

(Mihalyi, 1975)

บรรณานุกรม

Understanding AIDS. (1997). [Video]. Philadelphia: Health Care Media.

การอ้างอิง

(Understanding AIDS, 1997)

8. บทคัดย่อใน CD-ROM (Abstract on CD-ROM)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่จัดทำ). ชื่อของชีดีรอม [CD-ROM]. ชื่อของ file : หมายเลขอของรายการ.
บรรณานุกรม

Bower, D.L. (1993). Employee assistant program's supervisory referrals :
Characteristics of referring and nonreferring supervisors. [CD-ROM].

Abstact from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 9315947

การอ้างอิง

(Bower, 1993)

9. บทความในอินเทอร์เน็ต มีส่วนประกอบที่ต้องลงรายการบรรณานุกรม ดังนี้

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). ชื่อบทความ. ชื่อเรื่อง. สืบค้นหรือ Retrieved เดือน วัน, ปี, จาก หรือ
from : ชื่อ URL

บรรณานุกรม

ธัญญา ศิริรัตน์ธัญโชค. (2547). วังจันทร์วิจารณ์: การบ้านชีวิต. สยามรัฐ. สืบค้น ลิงหาคม 12,
2550, จาก: <http://www.siamrath.co.th/Education.asp>

การอ้างอิง

(ธัญญา ศิริรัตน์ธัญโชค, 2547)

บรรณานุกรม

Burka, L. P. (1993). A hypertext history of multi-user dimension. MUD History.
Retrieved August 2, 1996, from : <http://www.utopia.com/talent/lpb/muddex/>
essay

การอ้างอิง

(Burka, 1993)

การสัมภาษณ์ ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับผู้แต่งหนังสือ แต่แตกต่างกันที่ว่าให้บันทึกผู้ที่ให้สัมภาษณ์ เพียงรายละ 1 คน ถ้าสัมภาษณ์บุคคลในหน่วยงานเดียวกันพร้อมกันให้บันทึกรายการ โดยระบุที่ลະคน และถ้ามีตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์ จะต้องระบุด้วย และตำแหน่งนั้นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สัมภาษณ์ ซึ่งลงเฉพาะการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาเท่านั้น ไม่รวมไว้ในบรรณานุกรม ดังนี้ (ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, วัน เดือน ปี ที่ให้ข้อมูล)

การอ้างอิง

(อาจาร แก้วอิ่มไพร, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2547)

การอ้างอิง

(T.K. Lutes, Interview, April 18, 2547)

**แบบฟอร์มการส่งบทความวิชาการ / บทความวิจัย
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**

วันที่ เดือน พ.ศ.

1. ข้าพเจ้า (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
2. ระดับการศึกษาสูงสุด..... ตำแหน่งทางวิชาการ.....
3. ชื่อบทความ
(ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
4. ชื่อผู้เขียนร่วม
 - 4.1 (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
 - 4.2 (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
 - 4.3 (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
5. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

โทรศัพท์..... E-mail.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อีกเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ลงชื่อ..... ลงชื่อ.....
(.....) (.....)

ผู้ส่งบทความวิชาการ/บทความวิจัย

หัวหน้าหน่วยงาน

กรุณารอกรหัสอุปกรณ์ที่เป็นจริงและสมบูรณ์ที่สุด เพื่อความสะดวกในการประสานงานและการตีพิมพ์บทความ